

T.C.

UFUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI TİCARET VE FİNANS ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI TİCARET VE FİNANSMAN PROGRAMI

**İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN TÜRK HUKUKU VE TÜRKİYE
MUHASEBE STANDARTLARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI
OLARAK İNCELEMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EVRA YEŞİLKAYA

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. AYŞE NİLGÜN ERTUĞRUL

ANKARA

2019

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET VE FİNANS ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET VE FİNANSMAN PROGRAMI

**İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN TÜRK HUKUKU VE TÜRKİYE
MUHASEBE STANDARTLARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI
OLARAK İNCELEMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EVRA YEŞİLKAYA

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. AYŞE NİLGÜN ERTUĞRUL

ANKARA
2019

KABUL VE ONAY

Evra YEŞİLKAYA tarafından hazırlanan "İşletme Birleşmelerinin Türk Hukuku ve Türkiye Muhasebe Standartları Açısından Karşılaştırmalı olarak İncelemesi" başlıklı bu çalışma, 19/12/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Cavit ELGEZDİ -Başkan

Doç. Dr. Ayşe Nilgün ERTUĞRUL- Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Çağlar DOĞRU- Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/ raporun tamamen kendi çalışmam ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/ raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ❖ Tezimin/ Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

19/12/2019

Evra YEŞİLKAYA

TEŐEKKÜR

Bu tez çalışması bŸyŸk bir çaba ve emek verilerek hazırlanmıŐtır. Tez sŸresince bana katkı da bulunan destek veren herkese en içten teŐekkŸrlerimi sunarım. Bu sŸrete bana değerli vaktini ayıran, ilgisi ve bilgisiyle hep destek olan, bana faydalı olabilmek için elinden geleni yapan gŸler yŸzŸnŸ ve samimiyetini benden esirgemeyen ve gelecekteki mesleki hayatımda da bana verdiği değerli bilgilerden faydalanacağımı dŸŐŸndŸęŸm kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Ayşe NilgŸn ERTUğRUL' a teŐekkŸr ederim.

Tez alıŐma sŸrem boyunca sevgileri ve destekleriyle hep yanımda bulunan sevgili aileme başta babam DurmuŐ VARLI, annem Melahat VARLI, abim Emre VARLI' ya tezi bitirmem için bŸyŸk katkısı ve Ÿzverisinden dolayı eŐim Abdullah Furkan YEŞİLKAYA' ya teŐekkŸrŸ borç bilirim.

ÖZET

YEŞİLKAYA, Evra. İşletme Birleşmelerinin Türk Hukuku ve Türkiye Muhasebe Standartları Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelemesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019

Uluslararası iktisadi sınırların azalması sonucunda oluşan rekabet ortamında işletmeler, sürdürülebilirliklerini sağlamak için işletme birleşmelerine gitmektedirler. Özellikle gelişen teknoloji ve ekonomi karşısında birçok ülkede yaşanan krizler işletme birleşmeleri yöntemleri ile çözülebilmektedir.

Bu nedenle, işletme birleşmeleri; ülke ekonomisi ve küresel ekonomide önem arz etmektedir. Artan işletme birleşmeleri sayıları da bu konuda düzenlenen kanun ve standartların incelenmesini gerektirmiştir.

Bu çalışmanın amacı, işletme birleşmelerinin Türk Mevzuatı ve Türkiye Muhasebe Standartları açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Çalışma kapsamında işletme kavramı hakkında tanımlar verilmiş ve işletme birleşmeleri sınıflandırılmıştır.

Ayrıca, işletme birleşmelerinin nedenleri, avantajları ve dezavantajları hakkında da literatürden yararlanılarak bilgiler verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde Türk Hukuku açısından işletme birleşmeleri ele alınmış ve bir sonraki bölümde ele alınan Türkiye Muhasebe Standartları ile karşılaştırmalı inceleme yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İşletme Birleşmeleri, Türk Ticaret Kanunu, Türk Muhasebe Standartları.

ABSTRACT

YEŞİLKAYA, Evra. Comparative Analysis of Business Mergers with Turkish Accounting Standards and Turkish Law, Master's Thesis, Ankara, 2019.

In the competition that is formed as a result of globalization, enterprises use business combinations to ensure sustainability. Especially in the face of developing technology and economy, the crises in many countries can be solved by business combinations.

Therefore, business combinations are important in the national economy and global economy. The increasing number of business combinations also required the review of laws and standards regulated in this regard.

The purpose of this study, the Turkish Commercial Code for business combinations and Turkey Accounting Standards to examine the comparative terms. Within the scope of the study, definitions about business concept were given and business combinations were classified.

In addition, the reasons, advantages and disadvantages of the business mergers are also explained in the literature. In the third part of the study are discussed in terms of the business combination in Turkish law and comparative study was conducted with Turkey Accounting Standards discussed in the next section.

Keywords: Business Combinations, Turkish Commercial Code, Turkish Accounting Standards.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1	3
İŞLETME BİRLEŞMELERİ	3
1.1. İşletme Tanımı ve Amaçları	3
1.2. İşletme Birleşmeleri	6
1.2.1. Birleşme Kavramı	6
1.2.2. İşletmelerin Birleşme İsteklerinin Nedenleri.....	7
1.3. İşletme Birleşmelerinin Avantajları ve Dezavantajları	10
1.4. İşletme Birleşmelerinin Sınıflandırılması	11
1.4.1. Ekonomik Birleşmeler	11
1.4.1.1. Yatay Birleşmeler	11
1.4.1.2. Dikey Birleşmeler	12
1.4.1.3. Dairesel Birleşmeler.....	13
1.4.1.4. Karma Birleşmeler	13
1.4.2. Hukuki Birleşmeler.....	14
1.4.2.1. Biçime Bağlı Birleşmeler.....	14
1.4.2.2. Biçime Bağlı Olmayan Birleşmeler	16
1.5. İşletme Birleşmeleri Süreci	17
1.5.1. Birleşme Planlaması	18
1.5.2. Birleşme Adayı İşletmenin Araştırılması ve Değerlendirilmesi.....	19
1.5.3. Müzakere	21
1.5.4. Tamamlama ve Entegrasyon.....	22
1.5.5. İlgili Literatür Çalışmaları	23
BÖLÜM 2	25
TÜRK HUKUKU AÇISINDAN İŞLETME BİRLEŞMELERİ	25
2.1. 6102 Sayılı TTK Açısından Şirket Birleşmeleri	25
2.1.1. Türk Ticaret Kanunu Açısından İşletme Birleşme Türleri	29
2.1.2. TTK Bağlamında Şirket Birleşme Şartları	29
2.1.3. TTK'ne Göre Şirket Birleşme İşlemleri	30
2.2. SPK Perspektifinde Şirket Birleşimleri	33
2.3. Vergi Kanunları Açısından İşletme Birleşmeleri	34
2.3.1. Duyuru Metninin Onaylanması	34
2.3.2. Birleşim İşleminde Baz Alınacak Malî Çizelgeler	34
2.3.3. Liyakatli Teşekkül Düşüncesi	35
2.3.4. Toplumun Bilgilendirilmesi	36
BÖLÜM 3	37
TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE İŞLETME BİRLEŞMELERİ	37
3.1. Türkiye Muhasebe Standartlarına Genel Bakış.....	37
3.2. Muhasebe Kalıplarının Tespitine Dair Ülkemizdeki İncelemeler.....	38
3.2.1. Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD).....	38
3.2.2. Türkiye Bankalar Birliği (TBB)	39
3.2.3. SPK: Sermaye Piyasası Kurulu	39

3.2.4. TMSK: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu	39
3.2.5. T.C. Maliye Bakanlığı	39
3.2.6. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK)	40
3.2.7. BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu	40
3.3. Muhasebe Standartlarında Uluslararası Uyumluluğu Gerektiren Nedenler	40
3.3.1. Sermaye Piyasalarının Uluslararası Duruma Gelmesi	41
3.3.2. Çok Uluslu İşletmeler	41
3.3.3. Bağımsız Denetim İşletmeleri	42
3.4. TFRS-3 Kapsamında Şirket Birleşimleri	42
3.5. TMS'nin ve TFRS'nin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar	44
3.6. Geçmişten Günümüze İşletme Birleşmeleri	45
3.7. Türkiye'de İşletme Birleşmelerinin Yapısı	48
3.8. Avrupa Birliği Hukukunda İşletme Birleşmeleri	51
BÖLÜM 4.....	56
TÜRK HUKUKU VE TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI AÇISINDAN	
İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI.....	56
4.1. Birleşmenin Benzer Hukuksal Yapılardan Farkı.....	65
4.1.1. Birleşme ile 6762 Sayılı Kanun'un 454. Maddesinin Mukayesesi	66
4.1.2. Birleşme ile İş Ortaklığının Mukayesesi	67
4.1.3. Birleşme ile Konsernin Mukayesesi	70
4.1.4. Birleşme ile Holding Mukayesesi.....	71
4.1.5. Birleşme ile Konsorsiyumun Mukayesesi	72
4.1.6. Birleşme ile Tröstün Mukayesesi	72
4.1.7. Birleşme ile Kartelin Mukayesesi.....	73
4.2. Birleşme Türleri Açısından Bir Karşılaştırma.....	73
4.2.1. Devir Yöntemi ile Birleşim: İştirak Yöntemi ile Birleşim	73
4.2.2. Yepyeni İşletme Yöntemi ile Birleşim	77
4.3. Kıyas: TFRS-3 İşletme Birleşmeleri Standardı ve Yerel Finansal Raporlama	
Çerçevesi Hükümleri	77
4.3.1. Satın Alma Metodu.....	79
4.3.1.1. Edinen Şirketin Tespiti	79
4.3.1.2. Birleşim Zamanının Tespiti	80
4.3.1.3. Edinilen Betimlenebilir Aktiflerin, Üstlenilen Betimlenebilir	
Taksitlerin ve Denetim Kudreti Olmayan Marjların Malî Çizelgelere	
Aksettirilmesi ve Ölçümü	80
4.3.1.4. Şerefiye	81
4.3.2. Pazarlıklı Alımlar.....	82
4.3.3. Aktarılan Bedel.....	82
4.3.4. Satın Alma İlişkin Maliyetler	82
4.3.5. Yerel Finansal Raporlama Çerçevesinde Şirket Birleşimleri	83
4.3.5.1. Şirket Birleşimlerinin Muhasebeleştirilmesi	83
4.3.5.2. Şirket Birleşiminin Bedelinin Tespit Edilmesi	83
4.3.5.3. Edinilen Aktiflerin, Kabul Edilen Akreditiflerin ve Edinilen Şirketteki	
Denetim Kudreti Olmayan Bölümlerin Kayıt Altına Alımı ve Ölçülmesi	83
4.3.5.4. Vergi ya da Olumsuz Verginin Kayıt Altına Alınması ve Ölçümü	84
4.3.5.5. Takdir Periyodu	85
4.4. Birleşme Durumunda Konsolidasyon	74
4.5. Türk Ticaret Kanunu'nda İşletme Birleşmeleri.....	89
4.5.1. İlke	89
4.5.2. Geçerli Birleşmeler	90
4.5.3. Tasfiye Durumundaki Bir Şirketin Birleşmeye Katılması.....	91

4.5.4. Anaparanın Yitirilmesi ya da Borca Batıklık Durumunda Birleşime İştirak ...	91
4.5.5. Ortaklık Payının ve Haklarının Korunması	91
4.5.6. Ayrılma Akçesi: Ayrılma Ödeneği	92
4.5.7. Sermaye Artırımı	92
4.5.8. Yeni Kuruluş.....	93
4.5.9. Ara Bilânço	93
4.5.10. Birleşme Sözleşmesinin Yapılması	93
4.5.11. Birleşme Sözleşmesinin İçeriği	94
4.5.12. Birleşme Raporu	94
4.5.13. Birleşme Sözleşmesinin ve Birleşme Raporunun Denetlenmesi.....	95
4.5.14. İnceleme Hakkı	96
4.5.15. Malvarlığındaki Değişiklikler ile İlgili Bilgiler.....	96
4.5.16. Birleşme Kararı.....	97
4.5.17. Ticaret Siciline Tescil	98
4.5.18. Hukuki Sonuçlar	98
4.5.19. İlan	99
4.5.20. Sermaye Şirketlerinin Kolaylaştırılmış Şekilde Birleşmeleri.....	99
4.5.20.1. Uygulama Alanı	99
4.5.20.2. Kolaylıklar	99
4.5.21. Alacakların Teminat Altına Alınması.....	100
4.5.22. Ortakların Kişisel Sorumlulukları ve İş İlişkilerinin Geçmesi	101
4.5. Birleşme İşlemlerinde Hukuksal Süreç Karşılaştırması	101
4.6. İşletme Birleşmelerine İlişkin Örnek Uygulama: Karşılaştırmalı Bir İnceleme	102
500.000 TL x 1/ (1,1) ²	106
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	111
KAYNAKLAR	116

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
BDDK	Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
İDO	İstanbul Deniz Otobüsü
IAS	Uluslararası Muhasebe Standartları
IASC	Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
KGK	Kamu Gözetimi Kurumu
KİT	Kamu İktisadi Kuruluğu
KOBİ	Küçük ve Orta �lçekli İşletmeler
KVGT	Kurumlar Vergisi Genel Tebliği
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
MSUGT	Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
MUY	Muhasebe Uygulama Yönetmeliği
RKHK	Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
SPK	Sermaye Piyasası Kanunu-Sermaye Piyasası Kurulu
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
THP	Tekdüzen Hesap Planı
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMUD	Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
TMUDESK	Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TTSG	Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi
UFRS	Uluslararası Finansal Raporlama Standardı
UMSK	Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
USGAAP	Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri
YFRÇ	Yerel Finansal Raporlama �rçevesi

YTTK

Yeni Türk Ticaret Kanunu

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Defterlerinin Karşılaştırılması.....	25
Tablo 2. Birleşim ve Ayrılma Muamelelerinde Hazırlanması Gereken Belgeler.....	35
Tablo 3. 2010-2018 Döneminde Gerçekleştirilen Şirket Birleşimlerinin Hacimleri	50
Tablo 4. Edinim Zamanında Şirket B'nin Malî Pozisyon Çizelgesinde Bulunan Tanımlanabilir Aktifler ile Borçların Defter Değerleri ve Gerçek Değerleri	102
Tablo 5. Net Tanımlanabilir Varlıklar	103
Tablo 6. İşletme Birleşmesine İlişkin Transfer Bedelinin Hesaplanması	104
Tablo 7. Net Tanımlanabilir Varlıkların Gerçeğe Uygun Değerlerinin Hesaplanması	105
Tablo 8. Ertelemiş Harç Borcunun Hesabı	106

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İşletme Süreci.....	4
Şekil 2. Şirket Birleşimlerinin Sebepleri.....	7
Şekil 3. Şirket Birleşme Nedenlerinin Oransal Dağılımı.....	8
Şekil 4. İşletme Birleşmelerinin Sınıflandırılması	11
Şekil 5. Dikey Birleşme Türleri	12
Şekil 6. Şirket Birleşme Süreci	17
Şekil 7. 6102 Türk Ticaret Kanunu'nda Muhasebe Alanında Yapılan Değişiklikler	25
Şekil 8. 6102 Sayılı TTK Sermaye İşletme ve İşletme Topluluğu Kontrol ve Denetçileri	27
Şekil 9. İşletme Birleşme Grupları	29
Şekil 10. TTK'ne Göre İşletme Birleşim Evreleri	30
Şekil 11. Uluslararası Muhasebe Standartlarını Gerektiren Faktörler	40
Şekil 12. TFRS-3 İşletme Birleşmelerinde Satın Alma Şekli	42
Şekil 13. TMS/TFRS Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar	43
Şekil 14. 1987-1904 Yılları Arasında ABD'de Uygulanan Birleşme Sayıları	44
Şekil 15. Üçüncü Birleşme Dalgasında İşletme Birleşmelerinin Yıllara Göre Oranı.....	46
Şekil 16. 1999 ile 2017 Yılları Arasında Birleşme Faaliyet Koluna Göre Dağılımı	48
Şekil 17. 1999-2012 Döneminde Gerçekleşen Birleşmelerin Sektörel Dağılımı	49

GİRİŞ

Uluslararası etkileşimin üst seviyede olmasıyla birlikte rekabet ortamı genişlemiş ve işletmelerin verimlilik ve kârlılık oranlarının arttırabilmesi önemini arttırmıştır.

Günümüzde yaşanan teknolojik ve ekonomik gelişmeler sonucunda işletmeler dünya piyasalarında faaliyetlerde bulunmakta ve uluslararası sınırlara işletme faaliyetlerini taşıyarak ülke ekonomilerine katkı sağlamaktadırlar.

Bu nedenle işletmeler gerek uluslararası gerek yerel düzeyde yeniden yapılandırma faaliyetlerine hız kazandırmışlardır. İşletmelerin yeniden yapılandırma faaliyetleri, bir seçenek olarak, ölçek ekonomilerden faydalanarak birleşme yolu ile gerçekleşebilmektedir.

İşletmeler, birleşme yolu ile pazar paylarını ve rekabet gücünü arttırmayı hedeflerler. Türkiye ekonomisinde son yıllarda yaşanan ekonomik krizler, işletmelerin birleşme yoluna gitmeleri ve birlikte hareket etmeleri zorunluluğunu yaratmıştır. Tüm bunlardan dolayı, İşletme birleşmeleri gerek ülke kaynakları gerek işletmeler için üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Birçok birleşme türü ile bir araya gelebilen işletmelerde, birleşme sonucu 2 teşekkül de tüzel kişiliklerini yitirerek yepyeni bir hukukî teşekkül ortaya çıkmaktadır.

İşletmeler, girmek istedikleri pazarlarda pazar taleplerini karşılayabilmek ve piyasada etkin olabilmek için birleşme yöntemine başvurumaktadırlar. İşletme birleşmelerinin ülke ekonomisi nedeniyle sayıları artmakta ve bu durumunda uluslararası standartlar ve ulusal kanunlar çerçevesinde pratikliğe ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Birleşmeye ilişkin mevzuata bakıldığında, Türk Ticaret Kanunu, Vergi Kanunları ve uluslararası düzeyde de Muhasebe Standartları kapsamında kanun maddeleri ve yönetmelikler kaynak gösterilebilir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde işletme kavramı açıklanacak, işletme birleşmeleri hakkında literatürden yararlanılacak ve bilgiler verilecektir.

İkinci kısımda ise Türk hukukunda işletme birleşmeleri ele alınacak ve Türk Mevzuatı açısından işletme birleşmeleri değerlendirilecektir. Çalışmanın üçüncü bölümünde Türkiye Muhasebe Standartları açısından işletme birleşmeleri hakkında değerlendirmeler yapılarak, kavramlar açıklanacak ve ihtiyaç duyulma nedenleri hakkında bilgiler verilecektir.

Çalışmanın son bölümünde, işletme birleşmeleri; Türk Mevzuatı ve Türkiye Muhasebe Standartları kapsamında karşılaştırılmalı olarak incelenecektir.

BÖLÜM 1

İŞLETME BİRLEŞMELERİ

1.1. İşletme Tanımı ve Amaçları

İşletme kavramı, literatüre bakıldığında birçok tanımı olan bir kavramdır. Genel bir tanım yapılmak istenildiğinde; imalât çarpanlarını uyumlu, sistematik, bilinçli, uygun biçimde bütünleştirerek, etkili şekillerde ve modellerde faydalanan ve kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak amacı doğrultusunda hizmet ile mal üretip pazarlayan toplumsal, teknik, yasal ve ekonomik birime işletme denilmektedir (Kumkale, 2010: 4).

İşletme kavramı, “iş” kökünden gelmektedir ve “iş” kavramından yola çıkarak işletme kavramı incelendiğinde aşağıdaki üç anlamı da kapsadığı görülmektedir (Gürbüz, 2019)

- Alet, makine gibi herhangi bir araca iş gördürmek
- Çeşitli faaliyetlerin yapıldığı yer
- İnsan ve hammadde unsurlarından oluşan bir üretim birimi

Günümüzde ihtiyaçların giderek artması ile işletme sayıları da artmaktadır. İnsanların ihtiyaçlarından doğan taleplerin çoğu, işletmeler tarafından karşılanmaktadır.

Bu taleplerin karşılanabilmesi için bir işlemde geçirilme faaliyetlerinin yapıldığı yere “işletme” denir. Esasında işletmelerin kuruluş nedenleri, insan ihtiyaçlarına dayanmaktadır.

Bir ekonomik birimin işletme sayılabilmesi için oluşan ihtiyacı karşılamaya yönelik mal veya hizmet üretebiliyor olması, bu üretilen malı veya hizmeti pazarlayabiliyor olması ve üretim faaliyetlerini de sürdürebilmek için üretim faktörlerini uyumlu bir şekilde bir araya getirebiliyor olması gerekmektedir (Arslan, 2019: 7).

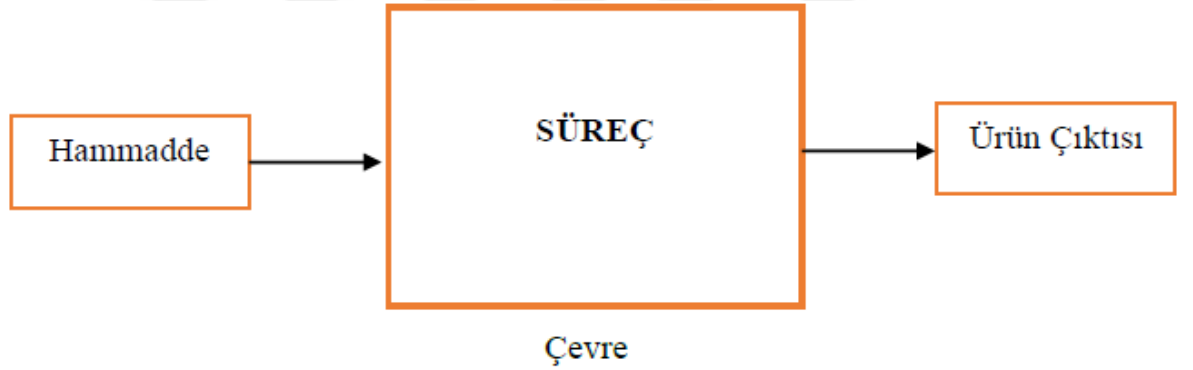
İşletmeler, girişimciler tarafından riskler alınarak kurulmakta, dört üretim faktörü olan *emek*, *sermaye*, *doğa* ve *girişimci* bir araya getirilerek, mal ve hizmet üretmekte ya da sadece pazarlama içi gerekli ortamı hazırlamaktadır. Günümüzde

işletme kavramı yerine “firma, şirket, müessese, örgüt, organizasyon, işyeri, ekonomik birim ya da fabrika” da denilmektedir.

İşletme bilim dalı, yani işletme yönetimi, işletmeler arası ve işletme içi faaliyetler ile ilgili neden-sonuç ilişki ve eğilimlerini inceler, ayrıca işletmenin başarılı olabilmesi için gerekli unsurları ortaya koymaya çalışır.

İşletme yönetimi; bir işletmede, işletmenin kuruluşundan, üretim, pazarlama, satın alma, yönetim, dağıtım ve organizasyonunda işletmenin ekonomik verilerini rakamla ifade eden bilim dalıdır. Belli bir amaca göre mal ve/veya hizmet üreten işletme kavramında kâr amacı güden ve kâr amacı gütmeyen olarak iki tür ayırım yapılabilmektedir (Turan, 2014: 9).

Asıl koşulu kâr üretmek olmayan bu birimler, kamu sermayesi ile de kurulmuş olabilir ve çalışmalarında kâr amacı önde tutulmuyor olabilmektedir. Şekil 1’de, bir işletmenin basit bir şekilde işletme süreci gösterilmektedir.

Şekil 1. İşletme Süreci

Kaynak: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). *Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri*. Ankara.

Günümüzde işletmeler, tüm insanlığın yaşamını doğrudan doğruya veya dolaylı olarak etkilemektedir. Sağlıklı bir işletme, insanlığa daha yüksek gelir ve yaşam kalitesi sağlar. İşletme türlerinin çeşitli olmasından dolayı amaçlar genel ve özel olarak literatürde ikiye ayrılmaktadır. Özel amaçlar genel amaçları da kapsamakta ve işletme yapısına, kurucu ve sahiplerin sayısına, işletme yönetim şekline, işletme türüne ve

işletme faaliyetlerinin gerçekleştirildiği sektöre göre işletmeden işletmeye farklılık göstermektedir. İşletme yapısına bakılmadan belirlenen amaçlar, genel amaçlardır. Bütün işletmelerde geçerli olan genel amaçlar, üç unsurdan meydana gelmektedir (Arslan, 2019: 7-8).

➤ **Kâr veya Sosyal Fayda:** İşletmenin diğer amaçları yerine getirebilmesi için kâr elde etmesi gerekmektedir. Sosyal fayda ise devletlerin, kurumların veya kişilerin kâr amacı gözetmeden sosyal, ekonomik ve kültürel alanda aldığı kararlar ile toplumun refah seviyesinin artırılmasıdır. Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde toplumun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışmalar yapan devlet dernek, vakıf gibi işletmeler açarlar. Bu tür işletmelerde kâr yerine sosyal fayda ön plana çıkmaktadır (Arslan, 2019: 7).

➤ **Toplum İçin Hizmet:** Toplumun ihtiyaçlarından yola çıkarak, toplum için mal veya hizmet üreten işletmelerin, uygun fiyat ve kaliteli iş çıkarak bu ürün veya hizmeti pazarlamasıdır.

➤ **Sürekliliği Sağlamak:** İşletmeler kuruluşlarından itibaren uzun süre faaliyette olmayı hedefler. Rekabet işletmelerin sürekliliğini sağlayan önemli bir kavramdır. Rekabet ortamında faaliyet gösteren işletmeler, rakiplerini iyi tanıyarak, güçlü-zayıf yönlerini analiz ederek ve çevreye uyum sağlayarak süreklilik sağlamada başarıya ulaşabilir (Baraz, 2014: 24).

Bazı çalışmalarda işletmenin amaçları genel ve özel amaç olarak ayrılmasının yanında stratejik amaçlar olarak üçüncü bir ayrıma daha gidildiği görülmüştür. Stratejik amaçlarda; kârlılık, süreklilik ve büyüme kavramları işlenmektedir (Baraz, 2014: 26-27).

Büyüme kavramı, işletmelerin sürekliliği için önem arz etmektedir. İşletmelerin sağlıklı büyümeleri için birkaç yöntem bulunmakta, işletmelerin birleşmesi de bu yöntemler arasında yer almaktadır (Meder Çakır ve Gülcan, 2012: 80).

1.2. İşletme Birleşmeleri

Küreselleşen ekonomide işletmeler büyüme isteğinin yanı sıra rekabet ortamında başarı elde etmek ve koşullara uyum sağlayarak işletmenin sürdürülebilirliğini sağlamak için işletme birleşmeleri yöntemini uygulamaktadır (Meder Çakır ve Gülcan, 2012: 80).

Bu başlık altında işletme birleşme kavramı, işletmelerin birleşme nedenleri ve birleşme yöntemleri anlatılmış, avantajlarından ve dezavantajlarından bahsedilmiştir.

1.2.1. Birleşme Kavramı

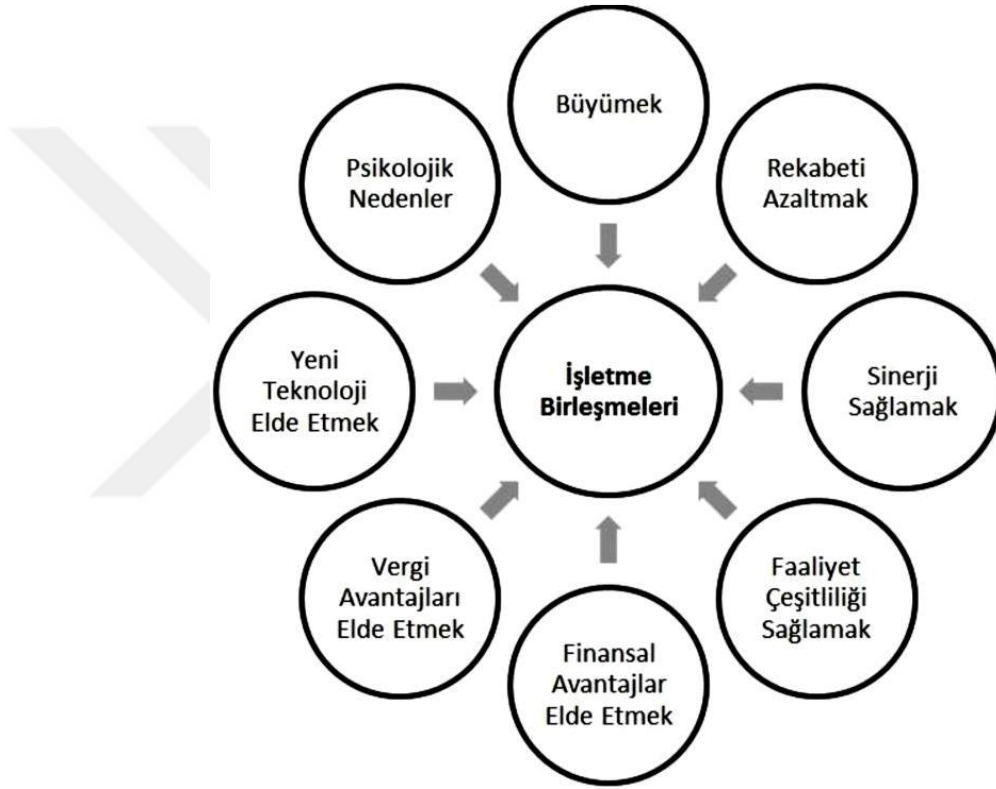
Birleşme, birden çok müessesenin, tek şirket olarak yoluna devam etmesidir. Birleşme, “işletmelerin bir araya gelerek tüzel kişilikte başka bir işletme kurmuş olmaları veya birkaç kişinin diğer işletmeye katılarak birleşmesi” olarak tanımlanmaktadır.

Birleşme; bir şirketin, bir ya da daha çok şirketin denetimini yasal yolla eline geçirdiği bir vakadır (Kayakıran, 2016). İşletme birleşmeleri; 2 ya da daha çok teşekkülün toplanarak yepyeni bir teşekkül meydana getirmesi ile ya da bir veya birkaç işletmeye aktif ve pasif halde bütün olarak şirketin yapısında erimesi olarak 2 şekilde gerçekleşmektedir (Yüksel, 2008: 14). Türkiye’de işletme birleşmesi, ilk olarak “Bank-i Osman-i Şahane” ile “Avusturya Osmanlı Bankası” arasında olmuştur (Demirbağ, 2005: 4).

TTK’ne göre işletme birleşmeleri; devir alma yöntemi ve yeni müessese kurma metodu ile yapılabilmektedir (Altaş, 2018: 189). İşletme birleşmeleri ve devralmalar, iç büyüme stratejisine bir alternatif olarak uygulanmaktadır. Birleşme kavramının devralmadan farkı, işletmelerin kaynaklarını bir hedefe ulaştırmak için paylaşmalarıdır ve yeni bir işletmenin oluşmasıdır. Devralma kavramında ise, bir işletme diğer bir işletmenin hisselerini ve varlıklarını satın alarak edinilen işletme ile ortaklık sona erdirilir ve devralınmış işletme tedarikçi durumuna gelmesidir.

1.2.2. İşletmelerin Birleşme İsteklerinin Nedenleri

İşletmeler, birleşme yöntemi ile vergi kolaylıklarından yararlanabilirler, satış etütlerini birlikte yürütebilirler, üretim araçlarının sağlanmasında dinamik olabilir (Yüksel, 2008: 15). İşletmelerde birleşme; *genişleme, görevdeşlik yaratma, global değişikliklere adapte olabilmek, uluslararası pazarlara entegrasyon sağlamak, vergi yasaları* gibi yasalardaki değişikliklerden yararlanabilmek gibi birçok nedenden dolayı ortaya çıkabilmektedir.

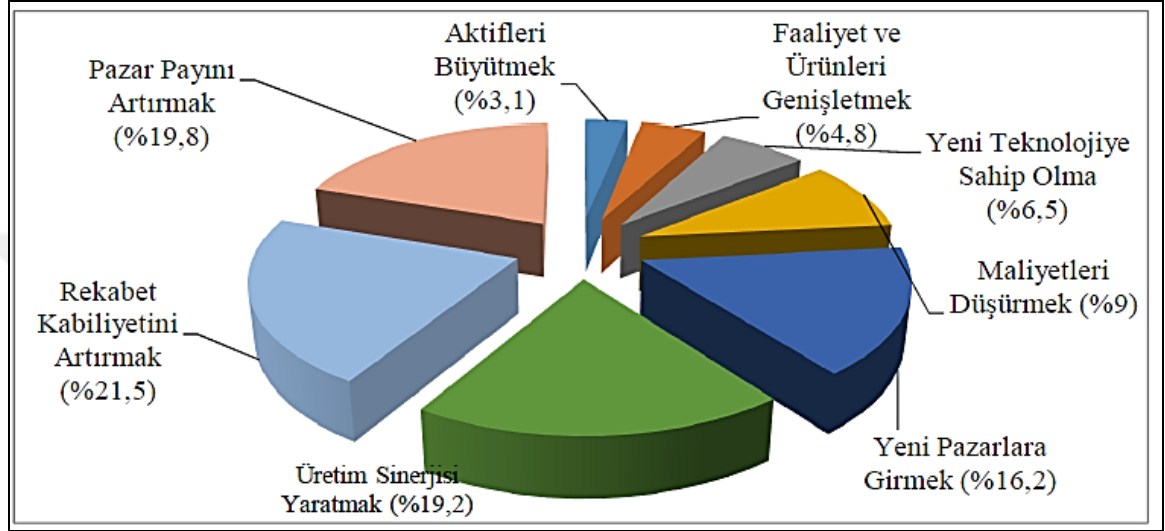
Şekil 2. Şirket Birleşimlerinin Sebepleri

Kaynak: Akçin, O. Kıymetli Şen, İ. (2018). UFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı Kapsamında Ters İşletme Birleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi. *Business and Economics Research Journal*, 213-233.

Sümer ve Pernsteiner (2004), yaptıkları çalışmada işletmelerin birleşme nedenleri ile ilgili faktörleri incelemiştir. Faktörler olarak “sinerji yaratmak, rekabet kabiliyetini arttırmak, pazar payını arttırmak, aktifleri büyütmek, tetkikleri ve rekolteleri

çoğaltmak, modern tekniğe sahip olmak, bedelleri azaltmak, yepyeni piyasalara açılmak” olarak ayırmıştır.

Bu faktörlerin oransal dağılımı, sırasıyla %19,2, %21,5, %19,8, %3,1, %4,8, %6,5, %9 ve %16,2 olarak saptanmış ve bu oransal dağılımlar aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 3. Şirket Birleşme Nedenlerinin Oransal Dağılımı

Kaynak: Şahin, O. N. (2016). Türkiye'deki Şirket Birleşmeleri Verilerinin Yıllar İtibariyle Analizi ve Dünya Geneli, ABD, AB ve Asya Pasifik Verileri ile Karşılaştırılması. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 229-255.

7 Başlıkta İşletmelerin Birleşme Nedenleri (Özden, 2006:2-8)

a) İşletmenin Büyüme İsteği

İşletmenin sayısal ve nitelik anlamlarda gelişmesi, *büyüme* olarak ifade edilmektedir. Büyümeyi amaçlayan işletmeler; dışsal ve içsel büyüme seçenekleriyle yüz yüze gelmektedir. İçsel büyüme, işletmeler tarafından kendi imkânlarını kullanarak faaliyette bulunması sonucu yarattıkları kaynaklar veya sağladıkları yabancı kaynaklar kullanılarak yeni yatımlara dönüştürmesi olarak tanımlanır (Yörük ve Ban, 2006: 90).

İşletme, içsel genişleme olasılığı bulamaması durumunda birleşme tek seçenektir. Böylelikle işletmeler diğer işletmeleri elde ederek ya da işletmeler ile birleşerek yeni pazarlara kolayca ulaşabilirler.

b) Rekabeti Azaltmak

Şirket, birleşme sürecini rakip firmayı kendi bünyesine katarak yaptığında oluşan yeni şirketin pazar payı artmakta, işletmenin rekabet gücünü arttırmaktadır. Ayrıca, 2 forslu şirket birleşerek daha da muazzam piyasa marjına haiz olabilir (Özdemir ve Ketten, 2010: 108).

c) Sinerji Sağlamak

Farklı iki işletme birleşme sürecinden sonra satın alınan işletmenin güçlü yönleri kullanarak yeni işletmenin performansını arttırabilmekte ve bir fazla değer yaratarak sinerji oluşturabilmektedir (Genç, 2014: 10).

İşletme birleşmeleri, iki farklı sinerjiye yol açmaktadır. Faaliyet ve finansal sinerji olarak ortaya çıkmaktadır. Faaliyet sinerjisi, etkin bir işletme yönetimi sağlanması ve kaynak kullanım etkinliğinin artması ile oluşmaktadır. Finansal sinerji ise sermaye maliyetinin düşmesi ve daha geniş boyutta referans kullanımının sağlanması ile oluşmaktadır.

d) Finansal Avantajlar Elde Etmek

Olgunlaşmak isteyen işletmeler, finansal kaynak elde edebilmek için, finans kaynağı olabilecek diğer işletme ile birleşme yoluna giderek finansman ihtiyacını karşılayabilmektedir. Ayrıca birleşen işletmeler piyasaya ayrı ayrı borçlanabilecekleri düşük faiz oranlarından yararlanabileceklerdir.

Daha önce borsa fırsatlarından yararlanamayan işletmeler, birleşme gerçekleştirdiğinde bu imkânlardan yararlanabilme şansı edinebilmekte ve birleşim sonrasında oluşan şirketin hisselerine yoğun ilgi olması durumunda sermaye yapısını güçlendirme imkânı bulmaktadır.

e) Vergi Avantajları Elde Etmek

İşletmeler, vergi avantajları elde etmek için birleşme yoluna gidebilmektedirler. Bu yolu seçen işletmeler, genellikle yüksek kâr eden işletmelerdir (Genç, 2014:7).

İşletmeler, bu yöntemle birleşmeye gidebilmeleri için faaliyette bulunduğu ülkelerdeki vergi yasalarının hükümlülüklerini sağlamaları gerekmektedir.

f) Yeni Teknoloji Elde Etmek

Hızlı gelişen teknoloji ile bu gelişmelere uyum sağlayamayan işletmeler yıkıcı etkiye uğramaktadırlar.

İşletmeler, kendi bünyelerinde gelişen teknolojiyi izleyebilecekleri gibi, bu teknolojiye sahip bir başka işletme ile de birleşme yoluna gidebilmektedirler.

g) Psikolojik Nedenler

Şirketin malî ya da idari maharetlerini sunma umutları veya istikrarlı yapısını güvence altına alma isteği benzeri nedenler, birleşme kararında etkili olabilmektedir.

1.3. İşletme Birleşmelerinin Avantajları ve Dezavantajları

İşletmeleri birleşmeye yönelten nedenler,¹ “işletme birleşmelerinin avantajları” olarak görülmektedir.

İşletme birleşmelerinin yararları yanında dezavantajları vardır. (Çevikçelik, 2012: 18)

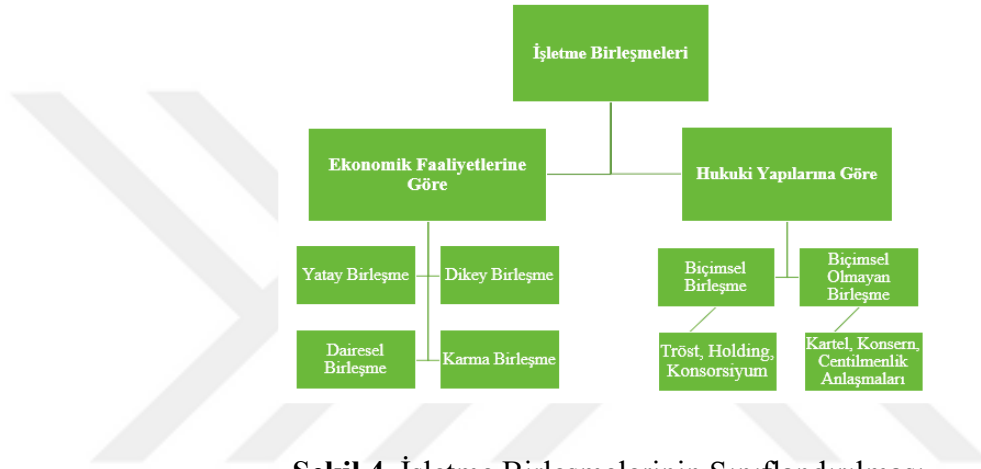
- Kültür çatışması
- Kontrol kaybı
- Beklenen değerlerin oluşmaması
- Çıkar çatışmaları

¹ Yeni teknoloji elde etme, rekabeti azaltma, vergi avantajı elde etme, sinerji sağlama, işletmenin büyüme isteği gibi.

- İşletmenin koşulları olumsuz yönde gittiğinde ortaklığın kaybedilmesi
- Sunulan garantiler sebebiyle yükümlülük altına girilmesi

1.4. İşletme Birleşmelerinin Sınıflandırılması

İşletme birleştirmelerinin sınıflandırılması literatürde yaygın olarak ekonomik faaliyet ve hukuki yapılarına göre ikiye ayrıldığı görülmektedir (Buyruk, 2005: 62). Şekil 4'te işletme birleşmelerinin sınıflandırılması görülmektedir.

Şekil 4. İşletme Birleşmelerinin Sınıflandırılması

Kaynak: Akçin, O. Kıymetli Şen, İ. (2018). UFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı Kapsamında Ters İşletme Birleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi. *Business and Economics Research Journal*, 213-233.

1.4.1. Ekonomik Birleşmeler

İşletmelerin birleşme sınıflandırılmasında ekonomik birleşmeler 4 türden oluşmaktadır.

1.4.1.1. Yatay Birleşmeler

Aynı sektörde yer alan şirketlerin birleşmeleri ya da bir işletmenin, diğer işletmenin bir bölümünü ya da bütünü almasıdır (Şahin, 2016: 235).

İşletmeler, giremedikleri hedef pazarlara bu yöntem ile kolaylıkla girer. Yatay birleşme birleşen işletmenin rekabet gücünü arttırarak tekelleri haline gelmesi üzerinde

eğilimi ağır basmaktadır. Yatay birleşmenin işletme açısından oluşturduğu avantajlar şunlardır: *Pazarlama faaliyetlerinde ek tasarruflar meydana gelir. Reklâm ve satış faaliyetlerinin birleşmesi nedeniyle etkinlik artışı meydana gelir. Rekabet azalır.* Aydın (1990) tarafından yapılan çalışmaya göre, son 20 yılda gerçekleşen şirket birleşmelerinin %60'ı yatay birleşme ile gerçekleşmiştir. *Osmanlı Bankası-Garanti, Migros-Tansaş, Family Finans-Türkiye Finans* birleşimleri, bu kategori birleşmeye verilecek örneklerdendir (Şahin, 2016: 235).

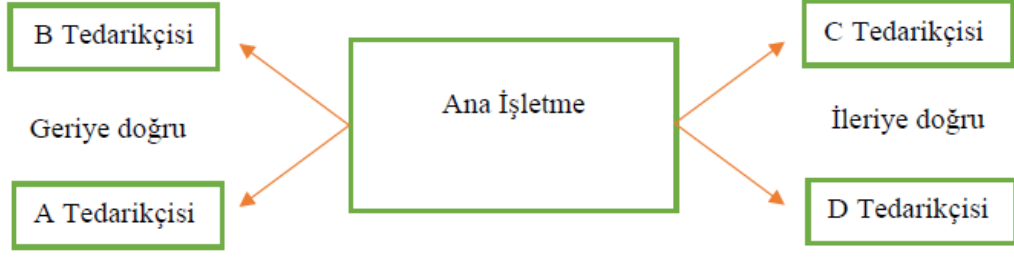
1.4.1.2. Dikey Birleşmeler

Bir malın veya hizmetin yapım tetkiklerinden satış faaliyetlerine dek değişik evrelerde benzer olan şirketler arasında gerçekleştirilen birleşmelerdir.

Zaman ve kalite benzeri isteklerin imalât bünyesine elverişli duruma getirilmesi, satım antrepolarının en aza indirilmesi ya da ortadan kaldırılması, üretimde kullanılmayan hammadde ve maddelerin varlığına son verilmek istenmesi, pazardaki yarışmanın yok edilmesi, satım ile dağıtım maliyetlerinde artırım sağlanmak istenmesi gibi nedenlerden dikey birleşme tercih edilebilmektedir (Yücebaş, 2005: 23).

Dikey birleşme, geriye ve ileriye doğru birleşme olarak işletmeler tarafından iki farklı şekilde yapılabilmektedir. Şekil 5'te, geriye ve ileriye doğru birleşmeler gösterilmektedir.

Geriye doğru birleşme yapan işletmelerde bünyesinde birleşen işletmeye hammadde, hizmet veya malzeme tedarikinde maliyet avantajları sağlama, kaynak kontrolünü sayesinde hammadde tedarik ve depolama maliyetlerini azaltma, ürün veya hizmet kalitesini artırma gibi olumlu etkilere sahiptir. İleriye doğru birleşme yapan işletmelerde ise, birleşen işletmede pazarlama faaliyetlerinin artışı, dağıtım kanallarının kontrolü ve pazarlama maliyetlerinin azaltılması gibi etkilere sahiptir.

Şekil 5. Dikey Birleşme Türleri

Akçin, O. (2018). İşletme Birleşmelerinin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Uyarınca Muhasebeleştirilmesi, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, Yayınlanmış Doktora Tezi.

1.4.1.3. Dairesel Birleşmeler

Bir işletmenin, aynı faaliyet alanında diğer işletme ile birleşmesine “daireysel birleşme” denilmektedir. İşletmeler, pazarlama platformunun kapasitesinden yararlanmak için daireysel büyümeyi tercih etmektedirler (<http://enm.blogcu.com/sirket-buyumeleri/9120309>).

1.4.1.4. Karma Birleşmeler

Bir işletmenin faaliyet alanının dışında bir çalışma alanı olan diğer işletme ile birleşmesidir. Üç grupta incelenmektedir. Rekolte genişlemede, birleşmeye giden işletmelerin üretim ya da dağıtım sistemlerinin fonksiyonel olarak benzerlik göstermesi ve ürünler arasında direkt rekabetin söz konusu olmaması gerekmektedir. Pazar genişlemede, birleşmeye giden işletmeler aynı ürünü veya hizmeti üreten fakat farklı coğrafi bölgelerde faaliyet gösteren işletmelerdir. Saf karmada ise, birleşmeye giden şirketler arasında benzerlik yoktur, işletmeler, tamamiyle değişik plâformlarda etkinlik göstermektedirler (Şahin, 2016: 236).

1.4.2. Hukuki Birleşmeler

1.4.2.1. Biçime Bağlı Birleşmeler

İşletmelerin birleşme sürecini belli bir biçime uygun olarak gerçekleştirdikleri hukuki birleşme türüdür. *Tröst, holding, konsorsiyum, birleşme* ve *ortak girişim* olmak üzere beş alt başlık altında incelenmiştir (Yüksel, 2008: 23).

a) Tröst

İktisadi ve yasal bağımsızlıklarını kaybederek iki veya daha çok işletmenin anlaşmalar sonucunda bir araya geldiği işletme birleşme türüne “tröst” denilmektedir (Yüksel, 2008: 23).

Tröst türü birleşmede işletmeler, yönetimin tek elden yapılıyor olması, güçlü sermaye yapısına kavuşmaları, şirketler arası rekabetin neredeyse ortadan kalkması ve şirketlere büyük kâr sağlaması tröstün avantajlarını oluşturmaktadır.

Dezavantajları ise; birleşme dolayısı ile üretim maliyetinin ve bürokrasinin artması, birleşme başında yer alan kişilerin sahip olduğu güçlü ekonominin politik baskı aracı olarak kullanılıyor olmasıdır (<https://www.doviz.com/makale/trost-nedir/106>).

b) Holding

Bir işletmenin, diğer işletmenin hissesinin %50'sinden fazlasını satın alma işlemini gerçekleştirerek o işletmenin idaresini ve kontrolünü ele geçirmesi sonucu oluşan işletmeler grubudur. İşletmelerin holding türü birleşmelerinde finansal holding ya da yönetsel holding şeklinde faaliyette bulunmaları söz konusudur (Yücebaş, 2005: 16). Holdinglerin, sermaye birikiminin hızlandırılması aşamasında ve sermaye piyasasının geliştirilmesine olumlu etkileri bulunmakta ve bir ülke için avantaj sayılmaktadır. Fakat holdinglerin tekeli güç oluşturmaları durumunda dezavantaj oluşur. Türkiye’de holdingler; kendisine bağlı işletmelerin finansmanı ile sınırlandırılmakta, pazarlama amaçlı ve prodüksiyon amaçlı holdinglerin kurulmasına izin verilmemektedir (Özden, 2006: 19).

c) Konsorsiyum

Belirli bir iş ya da amaç için kurulan ortaklık veya birlik anlamına gelen konsorsiyum, uluslararası şirketlerin, belirli bir amacı gerçekleştirmesi için bir araya gelerek, bu amacı akit çerçevesi içinde gerçekleştirmeleridir (<https://www.doviz.com/makale/trost-nedir/106>).

“Büyük yatırımlar”² gerektiren projeler için işletmelerin birleşmeleridir (Ekren, 2015).

d) Birleşme

İki işletme arasında pazar gücünü arttırmak amacıyla hisse senetlerinin el değiştirmesi yoluyla yapılan işletme birleşme türüdür. Birleşme türü; *devralma, satın alma, konsolidasyon* olarak üçe ayrılmaktadır (Yücebaş, 2005: 17). Devralma; bir işletmenin, diğer işletmeyi bütün aktif ve pasif haliyle devralmasıdır. Devralınan şirket hukuki varlığını sonlandırmış olur, devralan işletme hukuki varlığını korur, devraldığı şirketi bünyesine katar. Satın alma; bir şirketin, başka şirketin paylarını veya varlıklarını satın almasıdır.

Satın alınan işletme, hukuki varlığını sürdürmektedir. Konsolidasyon ise, iki veya daha çok müessesenin, hukuki mevcudiyetlerini bitirerek, tüm haklarını ve varlıklarını yeni kurulan şirkette toplamasıdır (Ekodialog, 2019).

e) Ortak Girişimler

Genellikle yabancı bir işletmenin yerli bir işletme ile ortaklık kurarak pazara girmesi şeklinde gerçekleştirilir (Güranlı ve Müngen, 2000: 99). Pek çok ülkede %100 yabancı yatırıma izin verilmemekte ve işletmeler ortaklık girişimlerinde bulunarak o ülkenin pazarına girmektedir. Ortak girişimin avantajları olarak hedef pazara kolay giriş imkânı sağlaması, kaynak kontrolünün sağlanabilir olması, sürekli rekabet avantajı sağlaması, hammadde temini ve üretim faaliyetlerinde ölçek ekonomisinin sağlanması sayılabilir (Yücebaş, 2005: 19).

² Otobanlar, köprüler, barajlar, elektrik santralleri gibi.

1.4.2.2. Biçime Bağlı Olmayan Birleşmeler

a) Kartel

Aynı üretim alanında birden fazla işletmenin faaliyet gösterdiği sektörde aralarında oluşan rekabeti ortadan kaldırmak amacıyla tekelci birlik oluşturma anlaşmalarına kartel denilmektedir (Yüksel, 2008: 28). Bu tür birleşmeye giden işletmeler aralarındaki rekabeti ortadan kaldırdıkları için pazarda üstünlük kurarak kâr oranında artış yaşarlar.

b) Centilmenlik Anlaşmaları

İşletmeler arasındaki anlaşmanın yasal açıdan bağlayıcı niteliği olmayıp, aradaki karşılıklı güvene dayanarak belirlenen amaçların gerçekleştirilmesi üzerine yapılan sözlü ya da yazılı anlaşma türüdür. Ülkemizde 1980 senesinden önce bankalar, kendi aralarında rekabete ve bankerlere karşı ortak bir faiz politikası güderek aralarında yaptıkları anlaşma, bu anlaşma türüne örnektir.

c) Konsern

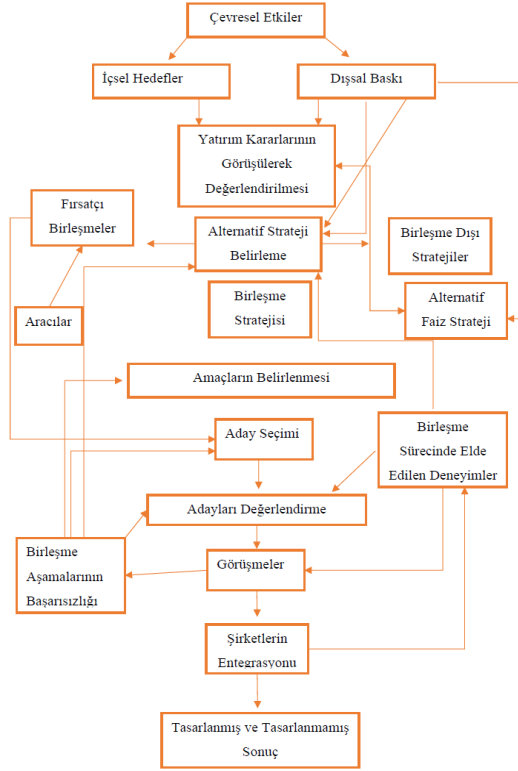
Az sayıdaki işletmenin, yakın ilişkiler kurarak kâr paylarını arttırmaya çalışmalarıdır. Bu tür işletme birleşiminde birleşmeye giden işletmelerde hukuki varlık sürmekte fakat birleşen firmalar arasında iş bölümü yapılarak ekonomik bağımsızlık ortadan kaldırılmaktadır. Konsern kategorisinde birleşmeye giden işletmeler, edindikleri amaca, pazar şartlarını doğrudan doğruya etkileyerek değil de teknik ve finansal yapılarını ya da örgüt bünyelerini geliştirerek ulaşmaktadır (Ekren, 2015).

d) İdari Heyetlerinin Aynı Bireylerden Meydana Gelmesi Nedeniyle Konsorsiyum İçerisinde Faaliyet Gösteren Şirketler

İki veya daha çok işletmenin idari heyetlerinin aynı şahıslardan oluşması halinde, her işletmede birleştirilmiş müşterek stratejilerin uygulanması olarak tanımlanabilir.

1.5. İşletme Birleşmeleri Süreci

Şirket birleşmeleri; muamele türü, muamele faaliyet hacimleri, işlemin gerçekleştirilme nedeni gibi farklı faktörlerden etkilenebilmektedir. Bu nedenle, işletme birleşmeleri süreci incelenirken bu durum dikkate alınmalıdır. Şekil 6'da örnek bir işletme sürecine dair çalışma yapılmıştır (Akçin, 2018: 23). Müesseseler, birleşme yoluna girmeden önce, genelde taraflar pazarlık yapmaktalar ve tarafların finansal durumları analiz edilerek, birleşmenin hangi atmosferlerde gerçekleştirileceği, teşekküllerin yönetim organları tarafından belirlenir. Bu değişiklikte teşekküller arasında dâhilî ve harici olmak üzere eşlenik gizlilik ön sözleşmesi yapılmaktadır (<https://www.manyas.net/blog/ticaret-sirketlerinde-birlesme>).

Şekil 6. Şirket Birleşme Süreci

Kaynak: Akçin, O. Kıymetli Şen, İ. (2018). UFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı Kapsamında Ters İşletme Birleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi. Business and Economics Research Journal, 213-233.

1.5.1. Birleşme Planlaması

İşletme birleşmeleri maliyetli ve riskli işlemler olarak işletmeyi etkilemektedirler. Birleşme kararı alacak işletmenin; yöneticileri, çalışanları, tüketicileri, tedarikçileri ve yatırımcıları ilgilendirmektedir. Yatırım kararı işletmeye işletme birleşimindeki kadar kapsamlı nitelik taşımamaktadır (Akçin, 2018: 24).

İşletmelerin birleşimlerinde birinci aşama, alan işletmenin, uygulamayı arzu ettiği birleşimi planlaması ve planlarken de işletmenin kendi amaçlarını tanımlamasıdır (Çevikçelik, 2012: 20). Birleşme etütleri için ilk ve en gerekli evre, işletmenin amaçlarının belirlenmesidir.

Benzer sebeplerden dolayı birleşme gerçekleştiren şirketler, işletme için objektif bir şekilde ölçülen faydaların, birleşme sürecinde işletmenin değerinin

belirlenmesinde temel oluşturması amacıyla; yatırım projelerinin hazırlanması, yatırım politikalarının saptanması ve kaynakların seçilmesi konularında yöneticilerin yanlış yollara sapmalarını engellemekte ve yöneticiler arasındaki karar çatışmalarının önüne geçmektedir (Şahin, 2016: 234).

İşletmelerin gerçekleştirdikleri ikinci safha, müessesenin destinasyonlarını göz önünde bulundurarak birleşmenin türünü yatay, dikey ya da karma şekillerinden birini seçerek belirlemektir. Yatay birleşme şeklini tercih eden bir işletmenin, ölçek ekonomisini kullanarak piyasa gücünü artırmayı amaçlaması beklenirken; faaliyetlerini farklı iş kollarında aktif olarak çeşitlendirmeyi amaçlayan bir işletmenin dikey birleşme şeklini tercih etmesi beklenmektedir. Potansiyel işletme birleşmesi adaylarının seçilmesi, işletmeler için bir sonraki aşama olarak belirlenebilir. Adayların araştırılması; “ön eleme ve seçim kriterlerinin belirlenmesi” ve “bir araştırma stratejisi oluşturulması” olmak üzere iki adımda gerçekleşen bir süreçtir.

1.5.2. Birleşme Adayı İşletmenin Araştırılması ve Değerlendirilmesi

Hedef işletmenin araştırmalar sonucundaki tespitinden sonraki aşama, firmaların finansal tabloları, yapılacak fiili incelemeler ve yıllık raporlar gibi belgelerin üzerinde büyük önem taşıdığı, işletmenin zayıf ve güçlü yanlarının tespiti ve değerinin belirlenmesidir. Bu belgelerden, hisse senetlerinin pazar fiyatları, karşılık bölüştürme stratejisi ve maliyet/temettü nispetleri ve son 5 senelik seyri, firmanın büyüklüğü, likidite ve borç durumu ve aktif-pasif yapısı, birleşimden başlayarak oluşacak maliyet/temettü nispeti, kaç sene içinde genişlemeden evvelki pay kârına yeni baştan erişileceği ve hisse başına kâr, firmanın defter, pazar, işleyen teşebbüs ve iflas değerleri, sağlanacak sinerji etkisi, birleşme halinde oluşacak vergi durumu, birleşmenin finansmanı, birleşimin ne türlü oluşturulacağı, komisyonculardan yardım istenip istenmeyeceği, hedef şirketin mevcut personelini nasıl değerlendireceği ve etkisiz çalışanları ile bağlantılı ne türlü bir çözümlenmiş yolu izleyeceği benzeri mevzular hakkında enformasyon sağlanabilir (Akçin, 2018: 26).

Hedef işletmenin değerlendirilip birleşme politikası ve stratejilerinin belirlenmesinden sonraki aşama hedef şirket özyönetimine birleşimle alakalı teklif yapmaktır. Finansmanının, değerli kâğıt transformasyonu alternatifleriyle mi, nakden mi

yoksa birleşik mi yapılacağına karar verileceği ve ödeme planının gelecekteki kazançlara göre mi yapılacağına belirleneceği hedef firmanın yöneticilerine, alıcı firma tarafından birleşme ile ilgili birleşmenin finansman yapısı ve düşünceleri sunulur. Birleşmeye dâhil olan tarafların, memleket iktisadında etmenleri olması dolayısıyla, birleşim deneylerinin şifreli kalması gerektiğini savunmuşlardır. Ayrıca, kuruluşların üçüncü şahıslarla yapabilecekleri olası görüşmelerin engellenmesi amacıyla münhasırlık sözleşmesi ve birbirleri hakkındaki bilgileri paylaşmalarını engellemek amacıyla bir gizlilik sözleşmesi yapılabilmektedir. Başarılı geçen ön görüşmelerin ardından taraflar arasında centilmenlik sözleşmesi, ön sözleşme veya niyet mektubu imzalanabilir. Niyet mektubu, taraflar arasında kurulacak olan hukuki yapıyı, örneğin; ticaret şirketlerinin birleşme devralma işlemi gibi, bağlayıcı olmayan bir irade ile ve ana hatlarıyla ortaya koyan, tarafların karmaşık sözleşmelerde anlaşmaya vardıkları ve varamadıkları noktaları göstermeyi amaçlayan bir niyet açıklamasıdır. Niyet açıklamasında, mektubu gönderen kişi tarafından, yapılması planlanan işin yapılmak veya verilmek istenip istenmediğine dair bir bilgilendirme yer almaktadır. Niyet mektubu aşaması bittiğinde, tarafların kendi uzmanlarından veya bağımsız denetim ve danışmanlık şirketlerinden yardım alarak, gerçekleştirilen birleşimde yer alan işletmelerin mali yapıları hakkında detaylı ve özel incelemeler gerçekleştirilmektedir.

Şirket satın alma ve birleşmeleri sürecinde, hedef şirket hakkında elde edilen bilginin elde edilmesi ve kullanımındaki detaylı denetim, analiz ve hedef obje değerlendirmesi “özel inceleme” olarak kavramlaştırılmıştır. İyi bir özel incelemenin içermesi gereken kısımlar; yönetim ve organizasyon incelemesi, finansal raporların analizi ve yasal yükümlülüklerdir. Yönetim ve organizasyon incelemesi kısmında, organizasyonların ve yürütülen faaliyetlerin kalitesi, finansal raporlamanın kalitesi ve finansal tabloların gerçeği yansıtıp yansıtmadığı konuları incelenir. Bunların yanı sıra, hedef müessesenin rekolteleri, pazardaki durumu, satış rakamları, tüketici bağları ile rekabet kabiliyeti hakkında detaylı bir araştırma yapılır.

Malî bültenlerin analizi kısmında, hedef müessesenin malî bülten analizi yapıldıktan sonra malî durumu ve performansı değerlendirilir. Son olarak yasal yükümlülükler kısmında, incelenen müessesenin geçmişi ile ve gelecekte oluşabilecek olası yasal problemler ile alakalı araştırmalar yapılır (Akçin, 2018: 27). Firmaların sahip

oldukları değerlerin doğru olarak belirlenmesi önemlidir ve bunun için farklı bilgi ve yöntemler kullanılır. Örneğin, firmanın reel varlıklarının değerlemesi ile finansal varlıklarının değerlendirilmesi yöntemlerinin birbirinden oldukça farklı olmasının yanı sıra hisse senedi değerlendirmesi ve tahvil değerlemesi gibi finansal varlık örneklerinin arasında kullanılan yöntem ve bilgiler de birbirinden farklıdır. İşletme birleşmelerinde önemli bir yere sahip olan değerlendirme aşamasında, alıcı ve aday işletmenin değerlendirilmesi yapılmaktadır. Değerleme işleminin alıcı işletme ve birleşme gerçekleştirecek işletmenin üzerinde olumlu etkileri vardır. Değerleme ile birlikte, birleşilen şirketin değerlendirilmesinde esas oluşturulması, birleşilen şirketin, birleşim karşılığında satıcı şirkete ödeyeceği değer hangi biçimde verileceğinin belirlenmesi ve başka işletmeler tarafından yapılabilecek olası birleşme tekliflerinin değerlendirilmesi gibi durumları değerlendirme aşamasının avantajları olarak sayılabilir. Değerleme analizleri, işletmelerin değer katkılarının ayrı ayrı ölçülmesinin haricinde işletmelerin sinerjisinin de katkısını ölçmeyi amaçlar. Bu doğrultuda, birleşmelerde işletme değerinin hesaplanması ve fiyatın belirlenmesi için çeşitli değerlendirme modelleri kullanılır. Bu modeller yoluyla işletmeler birleşmenin, birleşme sonrasındaki nakit akımları üzerindeki etkileri hakkında yaklaşımlarda bulunabilirler. Bu yaklaşımlar gelir yaklaşımı, aktif bazlı yaklaşım ve piyasa değeri yaklaşımı olarak sınıflandırılabilir. Gelir yaklaşımında, varlığın değeri, varlığın gelecekte getireceği nakit akımlarının bugünkü değeriyle ilişkilendirildiği görülmektedir. Aktif bazlı yaklaşımda muhasebe kayıtları dikkate alınırken, piyasa değeri yaklaşımında, varlıkların fiyatlamasından yola çıkılarak nakit akımları, satışlar, kazançlar ve defter değeri gibi ortak değişkenlere bağlı olarak tahminler yapılmaktadır.

1.5.3. Müzakere

Müzakere sürecinin ilk aşaması, taraflar arası görüşmelerin gerçekleşmesi olup son aşaması birleşme sözleşmesinin imzalanmasıdır. Hazırlanacak birleşme anlaşmasının temelini oluşturacak olan ön protokolde, müzakere süreci boyunca tartışılan konular belirtilir. Sürecin en uzun ve karmaşık aşaması olarak görülen anlaşma hazırlama aşamasında, sunum ve garantiler kısımları anlaşma metninde önemli bir yer kaplamaktadır.

Anlaşma metninde hem pozitif hem de negatif unsurlar bulunmaktadır ve bu unsurların anlaşma ile değişmesinin istenip istenmediği belirtilebilir. Birçok konunun müzakere edildiği birleşme anlaşmalarındaki konular genellikle özel inceleme sürecinde elde edilmiş verilere dayanmaktadır.

Veriler, işletmenin durumundan yola çıkılarak doğru bir biçimde yorumlanmalıdır. Bu verilerin ve konuların, sürece başlanmadan önce ortak bir listede toplanmasının yapılacak olan görüşmelerde kolaylık sağlayacağı öngörülmektedir (Akçin, 2018: 30).

1.5.4. Tamamlama ve Entegrasyon

Birleşme anlaşmasının son haline getirilmesi, birleşme sürecinde taraflar arasında yapılan görüşmelerin ardından anlaşmaya varılması ile gerçekleştirilir. İşletmeler arası entegrasyon sürecinin başlayabilmesi için gerekli hukuksal değişimler tamamlanıp, gerekli izinler alındıktan sonra yeni işletmenin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Birleşen işletmelerin niteliğine ve başarılarına bağlı olarak uzayabilen entegrasyon süreci 3 veya 4 ay devam etmekte, başarılar sonucunda süreç uzarsa, yeni işletme kültürünün entegrasyonu gerçekleştirilir.

Bu durum sonucunda çalışanların verimliliği artmaktadır. Birleşmelerdeki bütünleşme sürecinin gidişatını satın alan şirketin hedef firma üzerindeki tutumu belirler. Bu sürece karma birleşmelerde çoğunlukla uygulandığı görülen sınırlı bir kontrol hâkimse, bütünleşmenin finansal raporlama sisteminin birleştirilmesiyle sınırlı kalması sağlanabilir. Diğer yandan, müşterek imalât faaliyetleri ve başka eylemlerin birleştirilmeleri süreçlerinde komple entegrasyon hedeflenmesi, bu süreçleri daha zor ve bir duruma sürüklemektedir. Birleşme sonrasında rekabet üstünlüğün ve sermayedarların gelirlerinin artırılması ve operasyonel sinerji yaratılmasının amaçlandığı stratejik birleşmelerde önemli olan bu sürecin doğru yönetilmesi ve birleşmeye katılan şirketlerin çalışmalarının ve özyönetimlerinin tek çatıda toplanmasıdır. Stratejik birleşmelerde sürecin yönetimi büyük önem taşırken, finansal birleşmelerde bütünleşme niyeti taşınmamaktadır.

1.5.5. İlgili Literatür Çalışmaları

Dolayısıyla, bu alanda zengin literatür çalışmaları bulunmaktadır. Türk hukuku ve muhasebe standartları kapsamında işletme birleşmeleri konusunda yapılan literatür çalışmaları hakkında sıra ile bilgi verelim.

❖ Eceyurt ve Serçemeli (2013) tarafından gerçekleştirilen incelemede, İMKB’de işlem gören şirketlerin, bir diğer işletmeyi satın alarak gerçekleştirdikleri birleşme yöntemi ele alınmış ve satın alan işletmenin hisse senedine olan etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, 5-30 gün arası dönemlerde indikatöre kıyasla ekstrem kâr kazanılabileceği ortaya konmuştur.

❖ Turğay, Dördüncü ve Öz (2014), çalışmalarında, havacılık sektöründe yer alan Türk Hava Yolları’nın ve Pegasus’un sırasıyla *Air Bosnia* ve *İzair* ile birleşme ve satın alma etütlerinin mali tablolarının incelemesini yapmışlardır. Takipler sonucunda finansal zararların temelinde kazanç kestirimlerinin doğru yapılamaması, tarafların anlaşmazlıkları ve oluşturulan ittifakın sağlıklı bir şekilde yürütülememesi olarak belirtilmiştir.

❖ Şahin (2016), çalışmasında, 1988 ile 2015 seneleri arasında gerçekleşen işletme birleşmelerinin verilerini analiz ederek Avrupa, Asya-Pasifik ve ABD bölgelerinin verileri ile karşılaştırmıştır. Çalışma sonucunda Türkiye’de işletme birleşmeleri biçimlerinden devralma yönteminin yoğun olarak kullanıldığı bulgusu elde edilmiştir.

❖ Mortaş ve Gümrah (2016), yaptıkları çalışmada, Borsa İstanbul’da faaliyet gösteren ve TFRS-3 kapsamında birleşim ve alım muamelesi yapmış 11 işletmenin finansal analizini yaparak işletme birleşmesinin etkisini analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda işletme birleşmesinin işletme finansal performansını olumlu etkilediği belirtilmiştir.

❖ Yavuz (2016) tarafından yapılan tahkikatta, 6102 sayılı TTK kapsamında şirket birleşimlerinde ortaklıktan çıkma ve çıkarılma konusu eleştirel açı ile değerlendirilmiştir.

❖ Görmüş ve Ceylan (2016) tarafından yapılan çalışmada, işletme birlemelerinde insan kaynakları yönetiminin etkisi araştırılmıştır. Araştırma, Uak ilinde birleşmeye giden işletmeler katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada işletmeler birleşmeye gittikten sonra insan kaynakları yönetiminde herhangi bir problemin yaşanmadığı sonucu elde edilmiştir.

❖ Binboğa (2018), çalışmasında, işletme birleşmeleri özelliklerini Türkiye'nin siyasi ve ekonomik koşullarını göz önünde bulundurarak dört döneme ayırmı ve işletme birlemelerini belirlediğı dönemler kapsamında incelemiştir. Çalışma sonucunda Türkiye'nin işletme birleşmeleri konusunda dünyadaki eğilimleri geriden takip ettiği ve son üç dönemde devralma yönteminin yoğun kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Araştırma bulguları, devralma yöntembiliminin yoğun kullanılması mevzusunda ahin (2016) tarafından yapılan incelemeyi desteklemektedir.

BÖLÜM 2

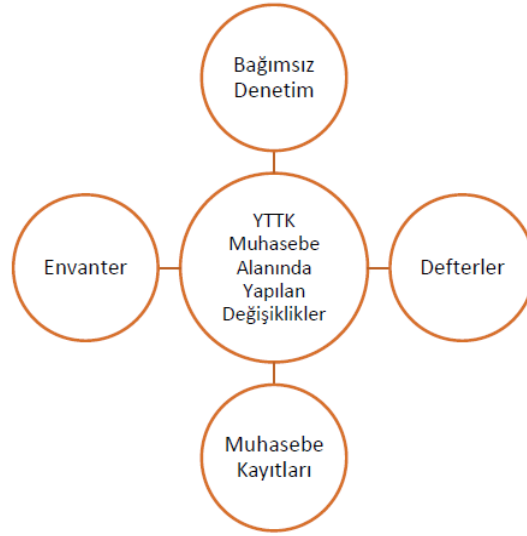
TÜRK HUKUKU AÇISINDAN İŞLETME BİRLEŞMELERİ

2.1. 6102 Sayılı TTK Açısından Şirket Birleşmeleri

6762 sayılı TTK, ekonomik gelişmelere yanıt verememiş ve bu nedenle 6102 sayılı TTK 2011 senesinde TBMM Genel Kurulu'nda tasdik edilmiştir (Şengel, 2011: 22). 2012 senesinde yürürlüğe konan TTK'de muhasebe yöntemi ve otonom kontrol mevzularında çağdaş kodifikasyonlar yapılmıştır (Bilen vd, 2014: 17). Türk Odalar ve Borsalar Birliği'nin çalışmasına göre Türkiye'nin Yeni bir Ticaret Kanunu'na ihtiyaç duyma nedenlerinden başlıcaları aşağıda sıralanmıştır (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, 2012).

- Yaşanan teknolojik gelişmeler ve internetin yaygın olarak kullanılması
- Uluslararası pazarlarda etkin bir paya sahip olma isteği
- Yeni Kanunlar ile Eski Türk Ticaret Kanunu ile çelişmesi
- Uluslararası ekonomik sınırların azalması sonucunda modern teşekkül biçimlerinin oluşması ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun bu tür şirket yapılanmalarına olanak sağlamaması
- İşletmelerin uluslararası hukuki düzenlemelerde uyumluluğunun gerekmesi
- İşletmelerin, kurumsal yönetim anlayışına sahip olmalarının sağlanabilmesi
- Muhasebede Uluslararası Finansal Raporlama Standartları gereği yapılan değişimlerin hukuken desteklenme ihtiyacı
- Avrupa Birliği nezdinde şirketlerin düzenlemeleri gereği yasal değişikliklerin meydana gelmesi

6102 sayılı TTK'de muhasebeyle ilişkili transformasyonlar 4 plâformda yapılmış ve aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 7. 6102 Sayılı TTK’de Muhasebe Alanında Gerçekleştirilen Varyasyonlar

Kaynak: Şengel, S. (2011). Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Sermaye Şirketleri ile İlgili Getirdiği Yeniliklerin Değerlendirilmesi. *Journal of World of Turks*, 21-40.

6102 sayılı TTK, ticari defterlerin saklanması platformunda nice değişim getirmiş ve gerçek ve tüzel tacirlerin tuttuğu defterler elektronik ortamda e-defter aracılığı ile kayıt altına alınarak saklanmaktadır (Önal ve Kılıç, 2016: 258).

Tablo 1

6762 Sayılı TTK ve 6102 Sayılı TTK Defterlerinin Karşılaştırılması

Eski Türk Ticaret Kanunu Defterleri	Yeni Türk Ticaret Kanunu Defterleri
Yevmiye	Yevmiye
Defter-i Kebir	Defter-i Kebir
Envanter	Envanter
Karar	Yönetim Kurulu Kararı
İşletme Hesabı	Pay
	Genel Kurul Toplantı ve Müzakere

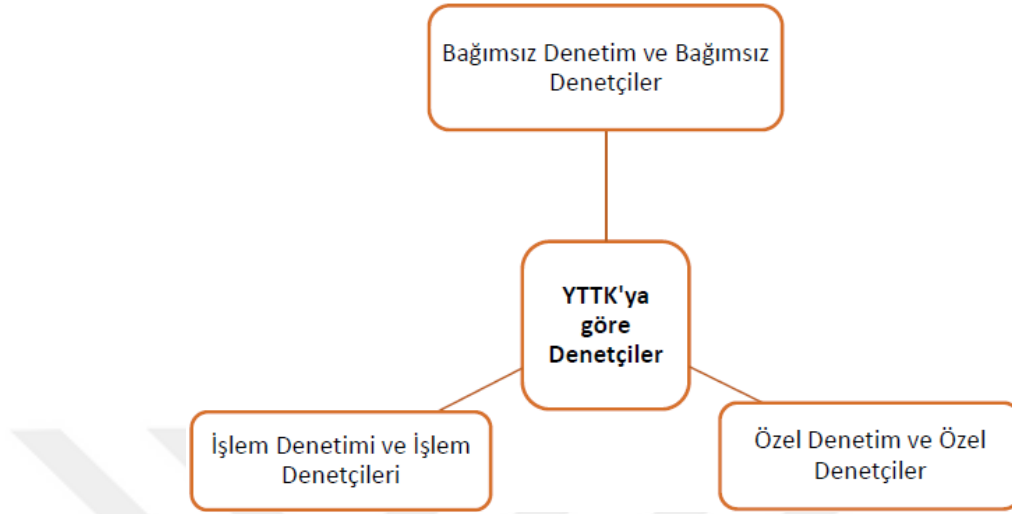
Kaynak: Önal, S. Kılıç, İ. (2016). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Muhasebe ve Bağımsız Denetime Getirdiği Yenilikler. *Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 256-268.

Defterler eski düzenlemelere ek olarak işletmenin faaliyetlerinin üçüncü kişi uzmanlara da faydalı olarak tutulması gerektiği eklenmiş ve defter tutan kişinin gerçek ve tüzel kişiler olması gerektiği yeniliği getirilmiştir. Ticari defterler fiziki ortamda tutulması ile birlikte elektronik ortamda da tutulabilmektedir. 6762 sayılı Kanun'a göre defterlerin Türkçe yazılması konusunda "mecburi" ifadesi kullanılırken, 6102 sayılı TTK'de "mecburi" ifadesi kullanılmamıştır. İspat kuvveti rotadan kalkan ticari nifaklarda mahkemenin resen veya taraflardan birinin isteği üstüne kayıtların ibrazı gerçekleştirilebileceği şeklinde düzenleme yapılmıştır (Önal ve Kılıç, 2016: 261). Envanter ile ilgili düzenleme, bilânçonun envantere dayanarak oluşturulması nedeniyle işletmeler envanterlerini her faaliyet dönemi sonunda 12 ayı geçmeden çıkarması konusunu kapsamaktadır (İnanç, 2011: 232). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu madde 66'da bulunan envanter düzenlemelerinde envanter kural olarak değişmeyen değer ilkesi benimsenmiş ve malvarlığı unsuları tek tek fiziksel olarak sayımı yapılarak envanter belirlenmektedir. Bu durumda, iki istisna bulunmakta ve bunlar maddi duran malvarlığı kapsamında yer alan varlıklar ve dönem malvarlığı kapsamında yer alan ham madde ve yardımcı maddelerden oluşan işletme ihtiyacı malzemeleridir. İki istisnada da malvarlığı değerleri değişmeyen sabit değerler ile envantere işlenebilmekte fakat dönem malvarlığı kapsamında yer alan unsurlar işletmede sürekli olarak ikame edilmesi durumunda malzemelerin toplam değeri ve sabit değeri arasında az bir değer farkı olması şartı uygulanmakta ve sürekli olarak uygulanmasına izin verilmemektedir.

Öbür yandan, 3 senede bir fiziki varlıklar tek tek değerlendirilir (Ulusan vd, 2012: 16). Serbest kontrolle alâkalı kodifikasyonlar, 6102 sayılı TTK madde 397'de bulunmaktadır.

Bu maddeye göre denetçiler; sermaye işletme ve işletme topluluğunun malî tablolarını Türkiye Denetim Standartları'na izafeten denetleyerek, müesseselerin idare kurulu senelik çalışma raporunda bulunan malî enformasyonlar ile denetimi yapılan malî tabloların tutarlılığı gözlemlenmektedir (Karasioğlu ve Karahan, 2016: 176). 6102 sayılı TTK'ye göre denetçilerin mesleki yükümlülükleri arttırılmış, finansal raporlar ile finansal tablolar arasında uyumsuzluk olması halinde kusurlu harekette bulunan denetçi işletmelere, işletme alacaklılarına ve ortaklarına verilen zararlarda sorumlu

tutulmaktadır. (Önal ve Kılıç, 2016: 265). 6102 sayılı TTK'ye göre denetçiler üç kategoriye ayrılmıştır (Uluslan vd, 2012: 18).

Şekil 8. 6102 Sayılı TTK Sermaye İşletme ve İşletme Topluluğu Kontrol ve Denetçileri

Kaynak: Uluslan, H. Eren, E. Köylü, Ç. (2012). 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK) Muhasebe ve Denetim Uygulamalarına Getirdiği Yenilikler Üzerine Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 11-34.

6102 sayılı TTK'de yapılan düzenlemelere göre denetçi rotasyonu yapılarak bağımsız denetleme kuruluşu tarafından bir işletmede bir denetçi 7 yıl üst üste denetim gerçekleştirmiş ise en az 3 yıl süre ise başka denetçi atanmaktadır. Denetleyici kontrolünden geçmeyen malî cetveller bulunması durumunda idari kurulun senelik çalışma bülteni düzenlenmiş hükmünde sayılmaktadır (Önal ve Kılıç, 2016: 265). Muhasebe kayıtları ile ilgili düzenlemeler, muhasebe kayıtlarındaki tamlık, zamanında kayıt ve doğruluk unsurlarını kapsamaktadır. İşletmelerin faaliyetlerinin eksiksiz bir şekilde kayıt altına alınması ve hiçbir boşluk yaratılmaması tamlık unsurunu açıklamaktadır (İnanç, 2011: 230).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun temel işlevlerinden bir tanesi, hesap belgelerinin, muhasebe standartlarına uygunluğunu sağlamaktır. Bu nedenle sermayeli işletmeler ve işletme toplulukları, Türkiye Muhasebe Standartları'na ve Türkiye Finans Raporu Standartları'na yakışır bir şekilde muhasebe kaydı tutarak finansal tablolarını bu

hükümlere uygun olarak düzenlemektedirler (Ulusan vd, 2012: 17). 6102 sayılı TTK'de 1 Ocak 2013 itibari ile bağımsız denetime tabi olan işletmelerin tamamı Türkiye Muhasebe Standartlarına dönem sonu faaliyet raporlarını hazırlayarak finansal raporların denetiminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Gönen ve Yürekli, 2016: 135).

2.1.1. Türk Ticaret Kanunu Açısından İşletme Birleşme Türleri

6102 sayılı Kanun'un 136. maddesine izafeten, şirketlerde birleşim türleri, *yeni şirketin kurulması yöntemi ve devralma yöntemi* ile birleşme şeklindedir (Güneş, 2012: 27).

Şirket birleşmeleri devralma yönteminde devralan şirket, devrolunan şirketi bünyesine katmaktadır (Ünlü, 2018). Devralınan işletme, meşru karakterini kaybetmekte ve devri alan işletmeye meşru karakterini sürdürmektedir. Devralma sırasında devralınan işletmenin malvarlığı ve borçları devralan işletmenin üzerine geçmektedir. Yeni işletme kurulması yöntemi ile işletmelerin birleşmesi sonucunda birleşmeye giden şirketler meşru karakterlerini kaybederler, yepyeni bir yasal karakter oluşur (Büyükipekçi ve Atabey, 2014: 2).

Yeni işletme kurma ile devralma yöntemi ile birleşmede birleşme kuralları temelde aynıdır ve birleşen işletmeler, varlıklarını ve borçlarını birleşme sonucunda oluşan işletmeye devretmektedirler.

2.1.2. TTK Bağlamında Şirket Birleşme Şartları

6102 sayılı TTK'ne göre, işletmelerin birleşme şartları olarak en az iki işletmenin var olması işletme birleşmelerinde kavramsal olarak ön koşul niteliğindedir. İşletme birleşmeleri, en az iki işletmenin varlığı ile gerçekleşerek bir şirketin, öbür şirketi devir alması ya da her 2 şirketin birleşerek yepyeni ve tek şirket oluşturması şeklindedir. Birleşme yapılabilmesi için birleşme sürecine katılan işletmelerin tasfiye edilmemiş olması gerekmektedir. Ayrıca işletme birleşmelerinde malvarlığı ile işletmelerin birleşiminin sağlanması, ortak tarafların birleşiminin sağlanması ve birleşme sürecinde olan işletmelerin aynı neviden olma unsurları bulunmaktadır (Şimşek, 2010: 22). 6762 sayılı TTK'de birleşmeye gidecek olan işletmelerin aynı olması kuralına yer verilmiş ancak 6102 sayılı TTK'de ise işletme birleşmelerinin üç tip

birleşme ile gerçekleşeceği hükmü verilmiştir (Göktürk, 2013: 638). 6102 sayılı TTK'ye göre, geçerliliği olan işletme birleşme tipleri aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

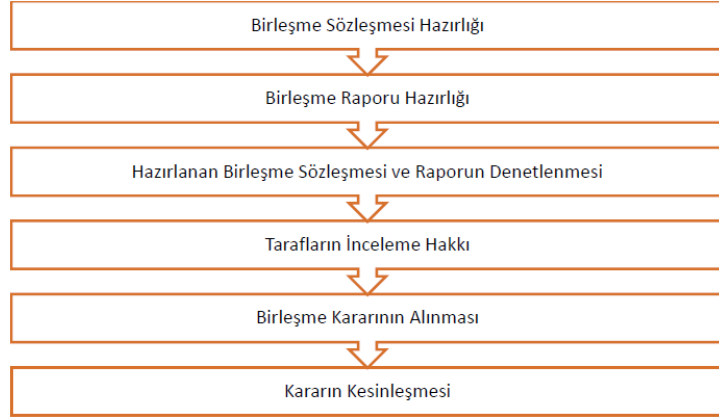

Şekil 9. İşletme Birleşme Grupları

Birleşmelerde şahıs şirketlerinin kooperatifler veya sermaye şirketleri ile birleşmesi ancak şahıs şirketlerinin devrolunan işletme olmaları, kooperatif veya sermaye şirketlerinin ise devralan işletme olması şartı ile sağlanabilmektedir. 6102 sayılı TTK'ye göre tasfiye sürecine giren işletmeler ve anaparasıyla yasal ekstra akçe yekûnunun yarısının zarara uğraması ya da iflâsı durumunda olması, işletmenin birleşme sürecine katılmasını kabul etmektedir. 6102 sayılı TTK'nin 139. maddesinin 1. bendine göre, borca batık işletme ile birleşmeye giden işletmenin yitirilen anaparayı ya da iflâsını göğüsleyebilecek boyutta has mevcuda haiz bir işletme olması gerekmektedir (Göktürk, 2013: 639-640).

2.1.3. TTK'ne Göre Şirket Birleşme İşlemleri

Birleşim işlemleri, 6102 sayılı TTK'ne göre 6 evrede gerçekleşmektedir. Bu aşamalar, aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 10. TTK’ne Göre İşletme Birleşim Evreleri

6102 sayılı TTK’ya göre işletme birleşmelerinin birinci aşamasında birleşmeye katılan işletmeler, yazılı bir sözleşme hazırlamalı ve yönetim kademesi tarafından imzalanarak genel kurul onayından geçmesi gerekmektedir.

Sözleşmelerde Bulunması Gereken Unsurlar (Akçin, 2018: 40)

- Birleşme sürecinde olan işletmelerin ticaret unvanları, hukuki türü, merkezleri belirtilmelidir.
- İşletme paylarının değişim oranı belirtilmelidir.
- Devralınan ya da oluşturulan işletmelerin, gösterge kazanç tarihleri belirtilmelidir.
- Yönetim organları ve yönetici ortakları için tanınan özel imkânlar belirtilmelidir.
- Gerektiğinde sınırsız sorumlu ortakların isimleri belirtilmelidir.

6102 sayılı TTK’ya göre işletme birleşmelerinin ikinci aşamasında birleşme sürecine katılan işletmelerin birlikte veya ayrı olarak rapor hazırlaması gerekmektedir. Bu rapor, yeni işletme kurulması yöntemi ile birleşen işletmelerde sözleşmeye eklenmek zorundadır. Kobilerde bütün ortaklar onayladığı takdirde birleşme sürecine katılan işletmelerin rapor düzenlememesine izin verilmektedir.

İşletmeler, şu unsurlara göre raporu hazırlamalıdır (Akçin, 2018: 41).

- İşletmelerin birleşme amaçları ile durumları belirtilmelidir.
- Birleşim anlaşması bulunmalıdır.
- Şirket marjlarının dönüşme oranları ile eşitleştirme akçesi belirtilmelidir.
- Değişim oranı belirlenebilmesi için payların değerlemesine ilişkin özelliklerin belirtilmesi gerekmektedir.
- Gerekğinde devralan işletmenin yapacağı tasarruf miktarı belirtilmelidir.
- Değişik tür işletmelerin birleşmesi nedeniyle oluşan yeni kategoride ortakların yükümlülüklerinin belirtilmesi gerekmektedir.
- Birleşmeye giden şirketlerde şirket alacaklıları üzerindeki etkilerin belirtilmesi gerekmektedir.

6102 sayılı TTK'ya göre işletme birleşmelerinin üçüncü ve dördüncü aşamasında birleşmeye katılan işletmelerin bilgi sahibi olabilmesi için birleşme belgelerinin genel kurul toplantısı öncesi incelemeye elverişli olması gerekmektedir.

6102 sayılı TTK'de 149. maddede bu konuda bir kodifikasyon yapılmış olup, bu kodifikasyon, birleşim bülteni ve son 3 senelik sene sonu malî cetvelleri ile senelik çalışma bültenleri ve gerektiğinde alt envanterler incelemeye açık tutulmalıdır (Göktürk, 2013: 647). İşletme birleşmelerinin beşinci aşamasında birleşmeye katılan işletmelerin imzaladıkları birleşme sözleşmelerini işletmelerin genel kurulları tarafından da onaylanmalıdır. İşletme birleşme sürecinde olan işletmelerin yönetim organları birleşme sözleşmesini genel kurula sunar ve birleşme kararı genel kurul tarafından verilir.

Müesseselerin, birleşme itilâfını imzalamaları ve umumî komitece anlaşma onayının verilmesi, belli bir süreci kapsamaktadır. Bu süreçte birleşme sürecinde olan işletmelerden birinde aktif varlıklarda ve pasif varlıklarda muazzam bambaşkalıkların oluşması sonucunda bambaşkalık meydana gelen şirketin özyönetim organı hem bizzat işletmesinin umumî komitesine hem de birleşime iştirak eden teşekküllerin özyönetim organlarına yazılı biçimde bildiride bulunmak ile yükümlüdür (Akçin, 2018: 44).

2.2. SPK Perspektifinde Şirket Birleşimleri

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, birleşme sürecinde olan işletmelerde en az bir şirketin topluma açık iştirak kurması halinde birleşim ve ayrılma işlemlerinin uygulanma biçimleri ile esaslarını çevrelemektedir (Aytekin, 2016: 137).

Sermaye Piyasası Kanunu tarafından halka açık anonim işletmelerinin yaptığı bazı muameleler muazzam olarak değerlendirilmekte ve özel düzenlemelere bağlanmaktadır. İşletme birleşme işlemleri bu işlemlerden sayılmaktadır (Aytuna, 2018). Sermaye Piyasası Kurul Karar Organı, yedi üyeden oluşmakta ve bunlardan biri başkan olarak beş yıl süre ile görev yapmaktadır. SPK, 6362 sayılı SPK'nın hükümlerinin yerine getirilmesi ve sonuca bağlanabilmesi için faaliyetlerde bulunur (Sermaye Piyasası Kurulu, 2019).

Ayrıca kurul, önemli nitelikte işlemlerin önemli kriterlerini ve işletmelerin bu işlemleri uygulayabilmesi için uyulması gereken zorunlu esasların belirlenmesi ile yükümlüdür. Sermaye Piyasası Kurulu, bir denetim mekanizmasıdır ve önemli nitelikteki işlemlerin ortadan kaldırılması yönünde kısıtlarda bulunabilmektedir. Fakat ortaklıklar, bu müeyyidelere karşı yönetsel dava yoluna gidebilmektedirler. 6102 sayılı TTK ve 6263 sayılı SPK, anonim şirketlerin pay sahiplerinin haklarının korunmasını güvence altına almıştır. Genelde pay sahipleri tarafından yönetilen anonim şirketleri pay sahipleri arasındaki çıkar dengelemelidir.

Halka açık anonim şirketlerde azınlık pay sahiplerinin menfaat dengelemesi, halka kapalı anonim şirketlerdeki menfaat dengelemesine oranla daha fazladır (Aytuna, 2018). SPK'ya izafeten, topluma açık anonim işletmelerin gerçekleştirdikleri bazı işlemlerde önemli nitelikte sayılmakta ve işletme birleşme işlemleri de bu önemli nitelikli işlemler arasında yer almaktadır. Sermaye Piyasası Kanunu'nda kitle fonlaması platformları aracılığı ile para toplayan işletmeler dışında marjları topluma sunulan anonim ortaklıklar, halka açık ortaklıklardır. Halka açık anonim şirketi olabilmek için müessese paylarının halka arz edilmesi gerekmekte veya müessesenin kanun tarafından paylarının halka arz edilmiş olması gerekmektedir (Aytuna, 2018). Sermaye Piyasası Kanunu'na göre, pay sahibi beş yüz kişiyi aşan anonim birleşmeler topluma açık iştiraklerdir. TTK'ye göre halka açık anonim şirketleri işletme birleşmelerinde tüzel

kişiliğini kaybetmektedir. İşletme birleşmeleri; SPK ve TTK tarafından belirlenen esaslar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Birleşme işlemlerinde, birleşme kararının alındığı genel kurul toplantısında pay sahiplerin oylarının üçte ikisi olumlu olduğu takdirde onay kararı çıkmış sayılmaktadır (Aytuna, 2018).

2.3. Vergi Kanunları Açısından İşletme Birleşmeleri

SPK tarafından açıklanan Seri: I No: 31 Raporu Birleşme ve Bölünme muamelâtlarını ve bu işlemlerde uyulacak esasları kapsamaktadır (Aytekin, 2016: 137).

2.3.1. Duyuru Metninin Onaylanması

Birleşme ve bölünme işlemlerinde tarafların halka açık ortaklar olması durumunda işlemlerin içeriği kurul tarafından belirlenen ve kamu ile paylaşılan metin hazırlanmalı, sonrasında kurul tarafından onaylanmalıdır (Akçin, 2018: 49). Öte yandan, sermaye artırımını ile esas mutabakat değişikliği ile alakalı yönetim nispeti kararları kurula yapılacak başvuruda sunulmalıdır (Aytekin, 2016: 139).

2.3.2. Birleşim İşleminde Baz Alınacak Malî Çizelgeler

Birleşim işlemine son yıllık malî cetveller, onayın gerçekleşeceği komite buluşmasının hesap periyodunun sonuna denk gelen 4. otuz günlük dilimin başı ile 8. otuz günlük dilimin sonu arası gerçekleştirilmesi halinde esas alınırken; asgarî 6 aylık çalışma periyodunu içerecek ve malî cetvel zamanı ile umumî komite kurul zamanı arasında 180 günden kısa sürecek biçimde ayarlanan geçit vade malî cetveller ise umumî komite celsesinin bu dönemi kapsamayan bir zamanda gerçekleştirilmesi halinde esas alınmaktadır (Aytekin, 2016: 140).

Birleşimde baz alınacak taraf iştiraklerin finansal çizelgelerinin, komite varyasyonları ile hazırlanması ve bağımsız denetime tâbi tutulması gerekmektedir (Teraman, 2015: 148).

Ancak, kurul düzenlemeleri çerçevesinde bağımsız denetimi gerçekleştirilmiş birleşim muamelelerinde temel alınacak mali çizelgeler için kendine has kontrol şartı aranmamaktadır. Birleşim muamelesine taraf müesseselerden pekiştirilmiş olanlar, konsolide mali cetvel oluşturma zorunluluğunda iken, kalan şirketler, solo mali

çetvellerin, birleşim ya da ayrılma muamelelerine temel alınması ile mükelleftirler. Bağımsız denetim raporunda birleşim ya da ayrılma muamelesinde temel alınacak mali tablolar ile ilgili bildirilen olumsuz görüşler veya bildirilmeyen görüşler varsa, mali çizelgeler, birleşim muamelesinde temel alınmamaktadır.

Serbest kontrol bülteninde birleşim ya da ayrılma muamelesinde temel alınacak malî çizelgelere yönelik yapılan olumlu görüşlerin bildirilmesine rağmen kurul tarafından değişim oranına etki edecek hususların bulunması ya da serbest kontrol bülteninde koşullu düşünce açıklanan ve dönüşme nispetine tesir edecek konuların tespiti halinde malî tabloların yapılması gereken düzeltmelere tâbi tutulup tekrar hazırlanması gerekmektedir (Aytekin, 2016: 140).

Birleşme veya bölünme muamelelerinde temel alınacak malî çizelgelerin zamanı ile birleşim veya bölünme anlaşmasının mühürlendiği zaman arasında, şirketlerin malî pozisyonlarında ve devir işlemine mevzu varlıkların değerlerindeki değişimde büyük bir etki olduğunda; birleşim ya da ayrılma muamelesine baz malî çizelgeler üzerinde bahsedilen önemli değişikliğin etkisini içeren ek rapor hazırlanmakta ve ardından güncel hale getirilmesi gereken belgeler yeniden kurula sunulmaktadır (Akçin, 2018: 51).

2.3.3. Liyakatli Teşekkül Düşüncesi

Malvarlıklarının kıymetinin ve değişim nispetlerinin tespit edilebilmesi için, birleşim muamelelerine taraf şirketlerin ya da muameleye temel olan malî pozisyon çizelgesi tarihinden itibaren hazırlanması gereken uzman kuruluş raporlarında, değişim oranının adil ve tutarlı olduğundan emin olunmalıdır ve bu mevzuda düşünce bildirilmesi zorunludur.

Uzman kuruluş görüşü hazırlanırken, kurulun değerlemeye ilişkin düzenlemelerinin esas alındığı değerlendirme yöntemlerinden en az üç tanesi, ilgili şirketlerin özelliklerine dikkat edilerek uygulanmaktadır. Uzman kuruluş görüşünün oluşturulması evresinde emlakların rayiç değerlerinin kullanılması durumunda, emlak rayiç değerleri kurula ilişkin kodifikasyonlar ile gayrimenkul değerlendirme şirketleri tarafından belirlenmektedir.

Kurula ilişkin düzenlemeler ile belirlenen emlak kıymet bülteninin yer alması, bu bültenin, birliki müessese düşüncesinin hazırlanması kademesinde kayda alınmasını zorunda kılmaktadır (Akçin, 2018: 51).

2.3.4. Toplumun Bilgilendirilmesi

Tablo 2

Birleşim ve Ayrılma Muamelelerinde Hazırlanması Gereken Belgeler

Kurul tarafınca onaylanmış duyuru metni
Birleşme/bölünme raporu
Uzman kuruluş raporu
Birleşme sözleşmesi
Son üç yıla ait finansal raporlar
Birleşme sonrası öngörülen açılış bilançosu
Ara dönem finansal raporlar

Birleşmede, kurula başvuruda bulunması, birleşme anlaşmasının imzalanması, birleşim muamelesine dair idari hüküm verilmesi, liyakatli işletme düşüncesinin paraflanması ve birleşim bülteninin hazır duruma getirilmesi gibi hususlar kurulun özel durumlardaki düzenlemeleri dâhilinde, muameleye taraf işletmelerden asgarî bir tanesinin hisselerinin Borsa İstanbul'da muamele görmesi durumunda Kamuyu Aydınlatma Platformu ve buna ilişkin işletmelerin web sitelerinde, birleşim kararının kabul edileceği umumî heyet toplantısından asgarî 1 ay önce paylaşılması gerekirken; hisseleri Borsa İstanbul'da muamele görmeyen topluma açık iştiraklerin eğer varsa kurul ile ilgili ortaklıkların internet sitelerinde kamu ile paylaşılması gerekmektedir (Aytekin, 2016: 142).

BÖLÜM 3

TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE İŞLETME BİRLEŞMELERİ

3.1. Türkiye Muhasebe Standartlarına Genel Bakış

Uluslararası ekonomik sınırların azalması ile birlikte ülkeler arasında kalkan ekonomik sınırlar nedeniyle uluslararası işletmeler ve yatırımcılar artmış ve bu nedenle tek bilgi ile işleyen sistemlere ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Farklı muhasebe sistemleri uluslararası alanda para akışını zorlaştırmakta ve tek tip muhasebe sistemine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu sistem ile uluslararası alanda yapılan muameleler hızlanmakta, oluşturulan finansal tablolarda şeffaflık artmaktadır (Gör, 2017: 381). Türkiye Muhasebe standardı, diğer ülkelerde geliştirilen muhasebe standartlarından Türk Ticaret Kanunu (TTK), Vergi Kanunu (VK), Borçlar Kanunu (BK) ve Sermaye Piyasası Kanunu (SPK), ayrıca *sigorta* yasasında yer alan hükümler nedeniyle farklılık göstermektedir (Dağ Fişne, 2019: 58). Uluslararası ekonomik sınırların kaldırılması ile birlikte Türkiye sınırlarında yer alan işletmelerin ekonomisi üzerinde etkili olmuş ve işletmelerin dünya borsalarında işlem görmesi, uluslararası ticaretin artması ile Türkiye’de muhasebe alanında politikaların geliştirilmesi zorunluluğunu doğurmuş, muhasebe standartlarını uluslararası açıdan uygun hale getirilmesi gerekmiştir.

Şirketlerin muhasebe faaliyetlerinin uluslararası alanda uyumlaştırılması için 1973’te Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu kurulmuş ve 2001 senesinde tekrar yapılanarak uluslararası plâformda standartları yayımlayan bir kurul olmuştur. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, 2001 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesince oluşturulan İşletme Birleşmeleri Standardını kabul etmiştir (Kayakıran, 2016: 53).

Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneğince söz konusu standartların Türkçeleştirilmesi ile birçok kişi bu standartlar hakkında bilgi sahibi olmuştur (Erol ve Aslan, 2017: 61).

Öbür yandan, 1994'te yürürlüğe giren Tekdüzen Muhasebe Sistemi ile ülke genelinde muhasebe faaliyetleri standartlaştırılmış ve bu standartlara yönelik açık, kıyaslanabilen ve şeffaf muhasebe kayıtları ve mali tablolara erişimi sağlamıştır.

Öte yandan, 2005 yılından itibaren Türkiye'de borsada muamele gören işletmeler, malî çizelgelerini evrensel muhasebe standartlarına ve malî jurnalleme şablonlarına münasip bir biçimde hazırlamaktadırlar (Dağ Fişne, 2019: 58).

Bir ülke diğer ülkeler ile olan benzer uygulamaları, kendilerine göre mali tablolara yansıtarak muhasebeleştirildiğinde uluslararası alanlarda açıklanamayan tetkiklerin oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle Uluslararası Finansal Raporlama Standardının oluşturulması zorunlu hale gelmiştir (Gürsoy, 2009: 21). Günümüzde Kanada, Avustralya, Japonya, Güney Kore, Güney Afrika, Yeni Zelanda başta olmak üzere 130 ülkede borsada işlem görülmekte ve bu nedenle Uluslararası Finansal Raporlama Standartları zorunlu tutulmaktadır. Yaşanan gelişmeler, Türkiye'yi de etkilemiş ve UMSK tarafından yayınlanmış UFRS Türkçe 'ye çevrilerek resmî gazetede TMS/TFRS olarak yayımlanmıştır (Durer vd, 2016: 75). 02.11.2011'de, 660 sayılı KHK ile Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, muhasebe ile finansal raporlama standartlarını geliştirme ve yayımlama yetkisini üstlenmiştir (Gör, 2017: 382).

3.2. Muhasebe Kalıplarının Tespitine Dair Ülkemizdeki İncelemeler

Muhasebe şablonlarının ülkemizdeki gelişmesi, bazı kurumların bünyelerindeki düzeni sağlamak için yaptığı etütler ile başlamış, Avrupa Birliği uyum sürecinde yeni düzenlemeler getirilerek UMS ile UFRS mecburî duruma getirilmiştir (Erol ve Aslan, 2017: 63).

3.2.1. Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD)

1942'de kurulan TMUD, UMSK'ye 1974'te üye olmuştur. Üyelik sonrasında UMS'nin dilimize çevrilmesini sağlamıştır. 1992 yılına gelindiğinde TMUD, mevcut 31 adet IAS'yi kitap şeklinde yayınlamıştır (Erol ve Aslan, 2017: 63).

3.2.2. Türkiye Bankalar Birliği (TBB)

Türkiye Bankalar Birliğince hazırlanan Tekdüzen Hesap Planı (THP), 1972 senesinden itibaren uygulamaya koyulmuştur (Kocamaz, 2012: 115; Erol ve Aslan, 2017: 64). Bununla birlikte; Bankalar Mevzuatı, THP ve T.C. Merkez Bankası düzenlemeleri, uluslararası gelişmelere paralel olarak hazırlanarak, ülkemizdeki bankaların düzenlemelerinde yön verici olmuştur.

3.2.3. SPK: Sermaye Piyasası Kurulu

1981’de kurulan Sermaye Piyasası Kurulu, malî raporlama standartlarını uluslararası standartlara tam uygunluğunu sağlamak için projeler yürütmüştür.

2003’te SPK tarafından Resmi Gazete ’de yayımlanan tebliğe UFRS ile koordine 33 standart bulunmaktadır (Erol ve Aslan, 2017: 65).

Ayrıca, Türkiye’de uluslararası muhasebe standartlarının zorunlu olarak uygulayan ilk kuruluştur (Kocamaz, 2015: 65).

SPK’ya bağlı Muhasebe Standartları Dairesi, mali tabloların ve raporların uluslararası standartlara uyum çalışmalarını yürütmektedir (<http://www.spk.gov.tr/Sayfa/AltSayfa/526>).

3.2.4. TMMOB: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu

1964 yılında 60 mensupla kurulan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu, evrensel muhasebe standartları ile koordine 19 standart yayınlamıştır (Zencirkıran, 2015: 68).

Yayımlanan standartlara yasal yaptırım uygulanmadığından tavsiye niteliği taşımış, literatür çalışmalarına referans olarak kullanılmıştır.

3.2.5. T.C. Maliye Bakanlığı

1993 yılında AB’de uygulanan muhasebe hükümlerine uygun olarak akademisyenlerce hazırlanan MSUGT, T.C. Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanmıştır (Kocamaz, 2012: 111).

2005 yılına gelindiğinde ‘‘Maliye Bakanlığı Devlet Muhasebe Standartları Kurulu’’ oluşturmuştur. Bu kurul, Uluslararası Kamu Sektörü Muhasebe Standartları’nın Türkçe tercümesini yaparak Devlet Muhasebe Standartları’nı oluşturmuş ve Resmi Gazete ‘de yayınlamıştır (Zencirkıran, 2015: 70).

3.2.6. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK)

TMSK, 1999’da oluşturulmuştur. Türkiye’de denetim raporlarının doğru ve bağımsız olarak kamu yararı gözetilerek güvenilir ve karşılaştırılabilir mali bilginin sunumunu sağlamaktadır.

2002 itibariyle Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK)’in görevlerini devralan TMSK, muhasebe standartlarının belirlenmesi konusunda faaliyet gösteren kuruluş olmuştur.

TMSK, muhasebe standartlarının uluslararası standartlara uyumluluğunu sağlamayı amaç edinmiştir (Erol ve Aslan, 2017: 67).

3.2.7. BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu

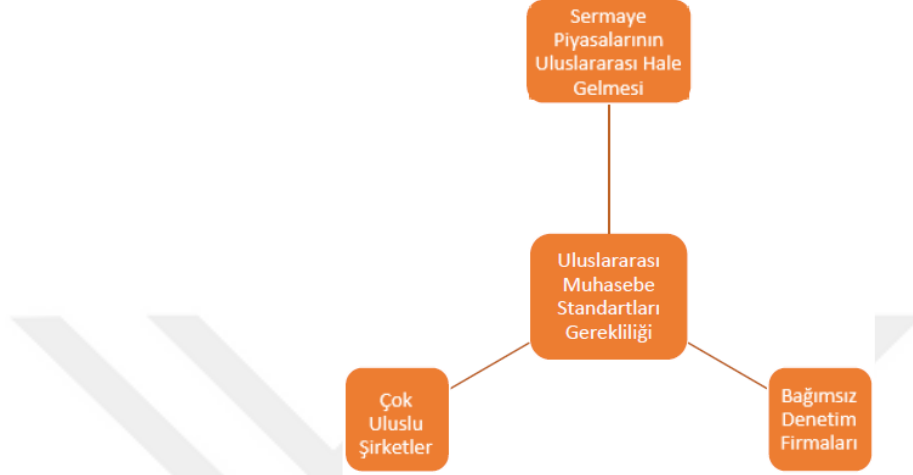
Bankalarda tek düzenin sağlanabilmesi, hesap ve kayıtlarda şeffaflık, işlem kayıtlarının güvenilirliği ve faaliyetlerin sağlıklı bir şekilde muhasebeleştirilmesi, finansal tabloların doğru bir şekilde raporlanması ve yayımlanması amacıyla BDDK, 2002’de Muhasebe Uygulama Yönetmeliği (MUY) yayınlamıştır (Erol ve Aslan, 2017: 67).

3.3. Muhasebe Standartlarında Uluslararası Uyumluluğu Gerektiren Nedenler

Uluslararası ekonomik dolaşımın serbestleşme politikalarının etkisi ile günümüzde var olan işletmelerin mali işlemleri birbirlerine benzemekte ve özellikle işletmeler arasında uluslararası faaliyetlerin artması nedeni ile uygulanan muhasebe işlemlerinde belli bir standardın uygulanması zorunlu hale gelmiştir.

Uluslararası işletmelerin finansal bilgileri karşılaştırılabilir olmalı ve faaliyetlerini raporlama yükümlülüğu bulunmaktadır. Aksi takdirde işletme maliyetleri

artmakta, öte yandan yatırımcılar için uluslararası pazarlarda engeller oluşturmaktadır (Göktaş, 2012: 20). Uluslararası alanda muhasebe uygulamalarının gerekliliği bu şekilde doğmuştur ve ülkeler arasında muhasebe muamelelerinde koordineliğin sağlanmasının mazeretleri aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 11. Uluslararası Muhasebe Standartlarını Gerektiren Faktörler

Kaynak: Göktaş, Ö. (2012). *Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulanabilirliğine İlişkin Kars İlinde Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi: Kars.

3.3.1. Sermaye Piyasalarının Uluslararası Duruma Gelmesi

Gelişen teknoloji ve uluslararası alanda ekonomik serbestleşme çalışmaları sayesinde dünyada iletişim kanallarının olanakları artmış ve sınır ötesi iletişimlere kolay bir hale getirmiştir. Sermaye piyasalarında günlük milyar dolarlık gerçekleştirilen işlemleri ile sermaye piyasasının önemi artmış ve uluslararası hale gelen sermaye piyasaları ile finansal tablolarda ve finansal analizlerde standartlaşma ihtiyacı oluşmuştur. Bu durum, muhasebe faaliyetlerinin uluslararası standartlaşmasını gerektirmiştir.

3.3.2. Çok Uluslu İşletmeler

Uluslararası ticaretin yoğunluğunun artması ile ortaya çıkan ve ekonominin ülke sınırlarını aşarak uluslararası alana taşınması ile çok uluslu işletmeler oluşmuş ve

bu tür işletmelerin faaliyetleri dünya ekonomisinde önem oluşturmuştur. Çok uluslu işletmeler, farklı ülkelerde ve coğrafyalarda faaliyet göstermekte ve bu nedenle muhasebe etütlerinde belli bir standardın gerçekleşmesi gerekmektedir. Uluslararası muhasebe standartlarının benimsenmesi durumunda bu tür işletmeler maliyet avantajı, hızlı denetim yapabilme, etüt performanslarını değerlendirebilme, yatırım yapılan yan kuruluşlara kaynak aktarımın kontrolünün kolaylaşması, koordinasyon gibi avantajlar oluşturmaktadır.

3.3.3. Bağımsız Denetim İşletmeleri

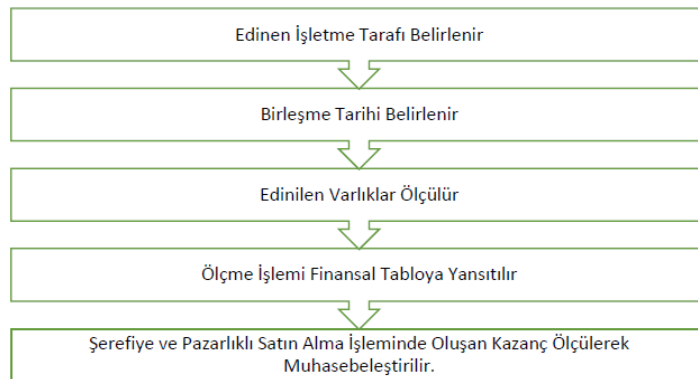
Uluslararası plâtformlarda bağımsız denetim yapan müesseseler, uluslararasılaştırılmış muhasebe standartları ile üstünlük elde etmektedirler. Bu müesseseler, uluslararası muhasebe standartlarını benimseyerek çok uluslu işletmeleri teftiş faaliyetlerinde kendilerine kolaylık sağlarlar. Personel eğitimi giderlerinde azalma, personel transferlerinin kolaylaştırılması gibi kolaylıklar oluşur.

3.4. TFRS-3 Kapsamında Şirket Birleşimleri

Şirket birleşimlerine ve işletmelerin muhasebeleştirilmesine yönelik esaslar, TFRS çerçevesinde TFRS-3'e göre düzenlenmiştir (Cengiz vd, 2014: 32). TFRS-3'ün amacı, raporlama yapan şirketin farklı bir şirketle birleşmeye gitmesi halinde finansal tablolarında işletme birleşmeleri ve etkileri konusunda güvenilirliğini arttırmak ve karşılaştırılabilirliğini sağlamaktır.

Amaca ulaşabilmek için standart, şu ilkeleri sunmaktadır: Birleşmeye gidilen şirketin tanımlanabilen varlık, borç, azınlık paylarının malî tablolarda muhasebeleştirilmesi, ölçülmesi. Birleşmeye gidilen işletmeyi pazarlık yaparak satın alınması halinde oluşan kazancın muhasebeleştirilme ve ölçülmesi. Raporda yer alan finansal tabloda birleşme işleminin niteliği ve etkilerinin belirtildiği bilgileri açıklanması (Kamu Gözetim Kurumu, 2019). TFRS-3 Standardı, yalnızca işletme birleşmesi tanımını karşılayan faaliyetlerde uygulanmaktadır. TFRS-3 Standardı, yalnızca satın alma yöntemi ile olan işletme birleşmelerine uygulanır ve çıkarların birleştirilmesi yöntemini yasaklamaktadır. İşletme birleşmeleri tanımı bahsedilen standarda göre “teşebbüs veya işletmelerin tek raporlayan işletme oluşturmak üzere bir

araya gelmesi” olarak tanımlanmaktadır. İşletme birleşme olayında bir veya birden çok işletmeyi kendi bünyesine katarak edinen taraf ile başka işletmenin bünyesine katılan yani edinilen taraf olarak iki taraf bulunmaktadır (Cengiz vd, 2014: 33). TFRS-3 Standardı’nın 5. paragrafına göre şirket birleşmeleri; vergisel ve yasal nedenlerle yapılandırılabilir. Bu tür birleşime örnek olarak, bir şirketin farklı bir işletmedeki öz kaynakları alarak o işletmenin akreditiflerini taahhüdü verilebilir. İşletme birleşim faaliyeti, şu türlerde gerçekleşebilir (Durna Kezik, 2008: 145): “Birleşmeye giden işletmelerin kontrolünü sağlayacak yepyeni bir şirketin kurulması. Tek ya da birçok şirketin birleşmesi sonucunda birleşen işletmelerden sabit parasallarının öbür şirkete transferi. Tetkiki gerçekleştiren işletmelerden birinin veya birkaçının yapılandırılması.” TFRS-3 Standardı’na göre bir şirket, edindiği işletmenin kontrolünü, öz kaynak payları ihraç etme, borç altına girme, nakit ya da benzeri varlıkları transfer etme, birden fazla bedeli değişik şekillerde transfer etme veya yalnızca sözleşme yolu ile ele geçirebilir. TFRS-3’e göre işletme birleşmelerinde satın alma yönteminde, edinilen müessesenin varlıkları ve yükümlülükleri edinen müessese içi gerçeklere uygun karşılıkları üzerinden tanımlanarak muhasebeleştirilmektedir. Burada en önemli nokta, tanımlanabilir varlıkların ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerde tanımlanmasıdır. Bahsedilen standartta genel bir değerlendirme ölçüsü bulunmamaktadır. İşletme birleşmelerinde TFRS-3’e göre muhasebeleştirme koşullarının sağlanabilmesi için belirlenen işletme tarihinde üstlenilen tanımlanabilen borçların ve edinilen tanımlanabilen varlıkların, Finansal Tabloların Düzenlenmesi ve Sunumuna İlişkin Kavramsal Çerçeve ’de yer alan *ödünç* ve *varlık* tanımlarına uyumlu olması gereklidir (Acar, 2014: 44). Öte yandan, muhasebeleştirmenin sağlanabilmesi için işletmelerden edinilen ve edinilen şirketler arasında tanımlanabilen varlıklar ve borçlar, birleşme esnasında el değiştiren öğelerin bir parçası olmalı, ayrı işlem olarak yapılmamalıdır.

Şekil 12. TFRS-3 İşletme Birleşmelerinde Satın Alma Şekli

TFRS-3'e izafeten şirket birleşimlerinde edinen işletme, tanımlanabilen varlıkların ve borçların ölçümünü birleşme tarihinde mevcut oldukları şekilde sözleşme hükümleri gibi durumları esas alarak standardı uygularlar. Tanımlanabilen varlıkların ve borçların ölçümü, birleşim zamanındaki gerçekliğe münasip değerlerle yapılmaktadır.

3.5. TMS'nin ve TFRS'nin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar

Uygulamada çeşitli problemler ile karşılaşılmaktadır. Evcı (2008)'nin bu konuda yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre standartların uygulanmasında, uygulamaya yönelik altyapının yetersiz olması, yaşanan zorlukların temelinde yer almaktadır. Öbür yandan, aynı çalışmada elde edilen bir diğer sonuç, standartların anlaşılmasında zorluklar yaşandığı vurgulanmıştır. Araştırmaya göre işletmelerin standartları uygulamasında yaşanan sorunlar üç başlık altında toplanmış ve 13 numaralı şekilde gösterilmiştir (Evcı, 2008: 167).

Şekil 13. TMS/TFRS Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar

İnsan kaynakları sorununa TMS'de ve TFRS'de yaşanan sürekli değişiklikler ve reele münasip kıymet yaklaşımları karışıklıklara sebep olmakta ve standartların

karmaşık ve teorik yapısı nedeniyle bu konuda bilgi sahibi uzman personellere ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut meslek mensuplarına verilen eğitimin teoride kalması ve pratik eğitimin yetersizliği nedeniyle bu konudaki eğitim yetersiz kalmaktadır.

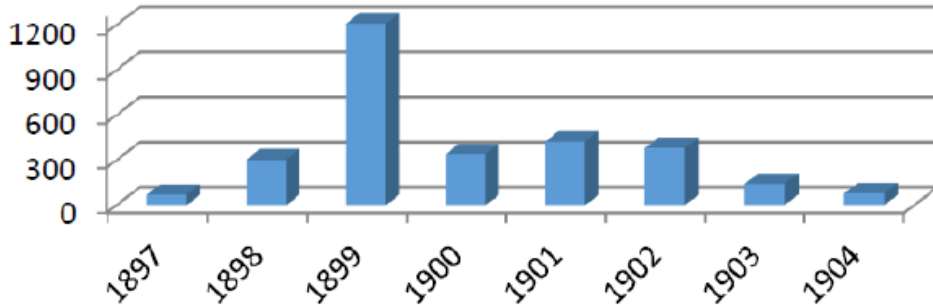
Kanunlarda yaşanan değişimler ve standartlar çerçevesinde yapılan açıklamaların eksik ve anlaşılabilirliğinin zorluğu nedeniyle sorunlar çıkmaktadır (Dağ Fişne, 2019: 72). Türkiye’de standardı uygulayıcı ve işletmelerin kazandıkları alışkanlıkların kolaylıkla değişmemesi nedeniyle Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarına geçişte zorluklar yaşanmaktadır.

3.6. Geçmişten Günümüze İşletme Birleşmeleri

İşletme birleşmeleri, dünya genelinde 1800-1810 döneminden itibaren yoğunluk kazanmış ve günümüze kadar birleşme dalgaları olarak dönemlere ayrılmıştır. Uluslararası alanda belli bir büyüklüğü ulaşan işletmelerin Amerika Birleşik Devletleri’nde yer alması nedeniyle, birleşme dalgalarının geneli bu ülkede yapılan faaliyetler temel alınarak belirlenmiştir (Binboğa, 2018:218). İşletme birleşmeleri yedi dalgaya ayrılmıştır.

Birinci Birleşme Dalgası (1897-1904)

Bu dönem, “yatay birleşmeler dönemi” olarak anılmakta ve birleşmelerin %78’i yatay birleşmelerden ibaret olmaktadır (Eyceyurt ve Serçemeli, 2013: 162). 1897 ile 1904 seneleri arasında Amerika Birleşik Devletleri’nde gerçekleşen işletme birleşmeleri aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 14. 1897 ile 1904 Yılları Arasında ABD’de Uygulanan Birleşme Sayıları

Kaynak: Şahin, O. N. (2016). Türkiye'deki Şirket Birleşmeleri Verilerinin Yıllar İtibariyle Analizi ve Dünya Geneli, ABD, AB ve Asya Pasifik Verileri ile Karşılaştırılması. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 229-255.

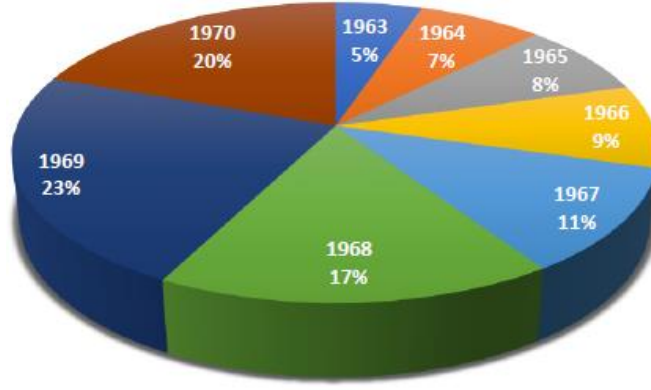
Birinci Dalga döneminde monopolcülük ön plana çıkmış, *American Tobacco*, *General Electric* gibi günümüzde de var olan güçlü işletmeler ortaya çıkmıştır (Şahin, 2016: 237). Bu dönemde yatay birleşmeler ile fiyatların düşüşü ve kapasitedeki fazlalık önlenmeye çalışılmıştır. Şekil 14'te görülebileceği gibi, en yoğun birleşme, 1899 yılında gerçekleşmiştir.

İkinci Birleşme Dalgası (1916-1929)

Birinci dalga birleşme döneminde monopolcü olan yapı, bu dönemde oligopolistik endüstri yapısına dönüşmüş ve özellikle kamu hizmetlerinde faaliyet gören işletmeleri etkilemiştir (Şahin ve Yılmaz, 2010: 65). İkinci dalga döneminde birleşmelerin %70'i yatay birleşme olarak gerçekleşmiş, 1926 ile 1930 yılları arasında 4600 işletme birleşme yöntemini uygulamıştır (Yüksel, 2008: 37). Bu dönemde birleşmeler; *hizmet*, *madencilik*, *bankacılık* gibi alanlarda yoğunlaşmış ve Amerikan kökenli işletmeler Japon ve Avrupa kökenli işletmeleri satın alırken, Japon ve Avrupa kökenli işletmeler de Amerikan işletmelerini satın almaya başlamışlardır (Yüksel, 2008: 37). 1929 yılında yaşanan bunalım, iktisadi buhran ve 2. Dünya Muharebesi ile ikinci birleşme dalgası sonlanmıştır (Şahin, 2016: 238).

Üçüncü Birleşme Dalgası (1965-1969)

Bu dönemde hızlı bir şekilde büyüyen ekonomi, işletme birleşme ve satın alma faaliyetlerini olumlu yönde etkilemiştir. Genelde karma birleşmelerin yaşandığı bu dönemde endüstriyel konsantrasyon sabit kalmıştır (Eyceyurt ve Serçemeli, 2013:163). Şekil 15'te, 1963 ile 1970 yılları arasındaki işletme birleşmeleri sayısının oranları verilmiştir.

Şekil 15. Üçüncü Birleşme Dalgasında İşletme Birleşmelerinin Yıllara Göre Oranı

Şekilde de görüldüğü üzere, 1969 yılı işletme birleşme oranı en yüksektir. Bu dönemde genellikle orta ve büyük ölçekli şirketler küçük şirketleri satın alarak birleşmiştir. Üçüncü birleşme dalgası dönemi vergi reformu borsanın düşüşü ile sonlanmıştır (Şahin, 2016: 238).

Dördüncü Birleşme Dalgası (1984-1989)

Dördüncü birleşme dalgasında işletmeler birleşme faaliyetlerinde saldırgan tavırlar sergilemiş ve güçlü alanlardaki faaliyetleri takip etme, yeni sinerji yaratma amacı ortaya çıkmıştır (Eyceyurt ve Serçemeli, 2013: 163; Şahin, 2016: 239). Öte yandan bu dönem, “mega birleşmeler dönemi” olmuş, “işletme yağmacıları” terimi de bu periyottan sonra gökçeyazında kullanılmaya başlanmıştır. Bu devirde, Batı piyasasına doğru devasa oranda alımlar nedeniyle yükselen kıymet doğrultusunda birleşme politikaları izlenmiştir.

“Birleşme Çılgınlığı” dönemi olarak adlandırılan bu periyotta, birleşme uygunluğuna bakılmaksızın büyüme amaçlı birleşmeler gerçekleştirilmiştir (Binboğa, 2018: 218).

Beşinci Birleşme Dalgası (1992-2000)

Uluslararası alanda mega birleşmelerin ve büyüme odaklı birleşme eğilimlerin olduğu dönemdir. Bu dönemde tercih edilen ödeme yöntemi öz sermayedir. Dönemin başlangıcında güçlü ekonomik büyüme ve özelleştirmeler mevcuttur. Dönemin sonunda piyasada aşırı genişleme ve terör saldırıları meydana gelmiştir.

Altıncı Birleşme Dalgası (2003-2008)

2003-2008 döneminde gelişen uluslararası akışkanlık ve yatırımcıların yükselen risk iştahı doğrultusunda hızla büyüyen şirket birleşme ve devralmaları uluslararası ekonomik sınırların azalmasıyla bir birleşme dalgası oluşturmuştur. Gelişmekte olan pazarların sonucunda oluşan işletme birleşmeleri, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki finansal kriz nedeniyle sona ermiştir.

Yedinci Birleşme Dalgası (2011-...)

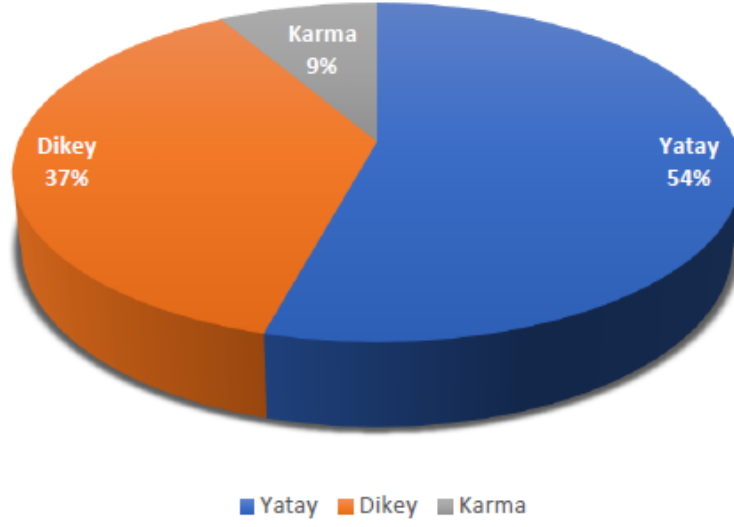
2011 yılından günümüze kadar olan dönemi içeren yedinci birleşme dalgasında Rusya, Güney Afrika, Brezilya, Hindistan gibi yeni sanayileşmiş ülkelerin faaliyetleri ön plandadır.

Bu ülkelerin yer aldıkları kıtalarda gerçekleşen birleşmelerin önümüzdeki yıllarda da devam edeceği ve düşmanca satın almalar ile tek taraflı birleşmelerin yaygın olacağı öngörülmektedir (Binboğa, 2018: 219). Bu dönemde Türkiye'de görülen işletme birleşmeleri ağırlıklı olarak yerli işletmeler arasında olmakta ve uluslararası alanda birleşmelerde ise özelleştirmelerin etkisinin büyük olduğu görülmektedir (Binboğa, 2018: 222).

3.7. Türkiye'de İşletme Birleşmelerinin Yapısı

Türkiye'de işletme birleşmesi tarihine bakıldığında, ilk birleşmenin, 1874 senesinde Avusturya Osmanlı Bankası'nın ve Bank-ı Osman-i Şahane' nin birleşme muamelesi olduğu görülmektedir (Şahin, 2016: 240). Rekabet Kurumu'nun yayınladığı ve 1997 ile 2017 yılları arasında birleşme verilerinin verildiği raporda, belirtilen yıllar arasında işletme birleşmelerinin 2002 senesinde pik yaptığı ortaya konmuştur (Binboğa, 2018: 223).

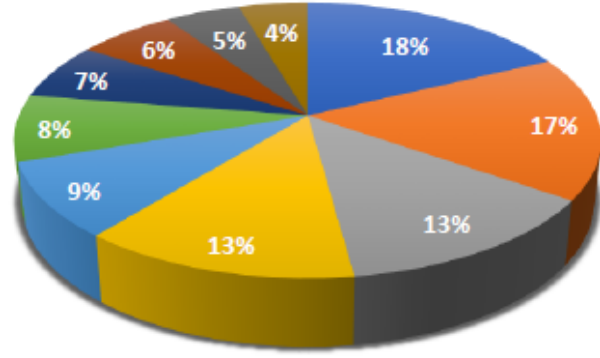
Aynı raporda birleşme yöntemlerine bakıldığında yatay birleşme yoğun olarak görülmektedir. Şekil 16'da birleşme faaliyet türlerinin oranları gösterilmiştir.

Şekil 16. 1999 ile 2017 Yılları Arasında Birleşme Faaliyet Koluna Göre Dağılımı

Şekil 16’da görülebileceği gibi, 1999 ile 2012 yılları arasında gerçekleşen toplam 1618 adet işletme birleşmesinden 877’si yatay birleşme, 605’i dikey birleşme ve 136’sı da karma birleşme yöntemidir.

İşletme birleşmelerinin gerçekleştirildiği sektörler ele alındığında gıda, hayvancılık, balıkçılık, tarım, ormancılık, kimya, petrol-kimya ve enerji sektörünün ilk üç sırada yer aldığı görülmektedir. Şekil 17’de dağılımı gösterilmiştir.

Şekil 17. 1999-2012 Döneminde Gerçekleşen Birleşmelerin Sektörel Dağılımı

Deloitte Türkiye'nin, 2011 senesinde yayınladığı Birleşme ve Satın almalar Raporu'na göre Türkiye, 241 birleşme ile o periyoda kadar olan seneler arasında en hareketli dönemi yaşamıştır. 2011 senesinde toplam 15 milyar USD seviyesinde olan işlem hacminin %74'lük payı yabancı yatırımcılara aittir. Küçük ve orta ölçekli işletmeler birleşme ve satın alma faaliyetlerine yön vermiştir. 2011'de Vallares-Genel Enerji, IHH-Acıbadem Sağlık İşlemleri, İDO özelleştirmesi ve Diageo-Mey İçki öne çıkan büyük ölçekli birleşme işlemleri olmuştur. 2010 ile 2018 seneleri arasında şirket birleşmeleri işlem hacimleri 3 numaralı tabloda verilmiştir.

Tablo 3
2010-2018 Döneminde Gerçekleştirilen Şirket Birleşimlerinin Hacimleri

Yıllar	İşlem Hacmi (Milyar \$)
2010	26,5
2011	11,5
2012	23,2
2013	13,7
2014	17,7
2015	10,7
2016	4,6
2017	7,4
2018	12

Kaynak:[https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/MA_2018_Raporu/\\$FILE/EY_Birlesme_ve_Satin_Alma_Islemleri_2018_Raporu.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/MA_2018_Raporu/$FILE/EY_Birlesme_ve_Satin_Alma_Islemleri_2018_Raporu.pdf)

Günümüzde Suriye’de yaşanan iç savaş ve Ortadoğu’nun istikrarı konusunda yaşanan endişeler ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçilmiştir. 2018 yılı itibariyle Türkiye’de olağanüstü halin kaldırılmış ve Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerinden birkaçı ile yaşanan siyasi gerginlikler yaşanmıştır. Bu süreçte Türk Lirası değer kaybetmiş ve uluslararası alanda Türkiye’nin kredi notu düşmüştür (EY Türkiye, 2019). Türkiye’de yaşanan bu gelişmeler sonucunda birleşme ve satın alma işlemlerinde yatırımcılar 2013 yılından bu yana gösterdiği temkinli davranışını halen sürdürmektedir. Tablo 3’te görüldüğü üzere, 2018 yılında birleşme işlem hacmi 12 milyar USD olarak gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde stratejik yatırımcı ön plana çıkmıştır. 2016 ve 2017 yıllarında birleşme ve satın alma işlemleri zorlu bir dönemden geçmiştir.

3.8. Avrupa Birliği Hukukunda İşletme Birleşmeleri

Sermayenin dış ticaret akışının kolaylaşması ile birlikte, sınır ötesi şirket birleşmeleri geçmişe göre daha yaygın bir hale gelmiştir. Şirketler, değişik alanlardaki şirketlerle pazar geliştirme ve yeni pazara erişme, aynı sektördeki şirketlerle güç

birleştirme ve yeni pazarlara açılarak daha fazla müşteriye ulaşma gibi pek çok nedenle birleşme yoluna gitmektedir (Serdaroğlu, 2018: 441).

Her ne kadar amaç ve yöntem farklılık gösterse de aslında şirket birleşmelerindeki en temel amacın uluslararası rekabet koşullarında ayakta kalma ve mücadele etme gücünü sağlama olduğunu ifade etmek mümkündür (Serdaroğlu, 2018: 441).

Şirket birleşmelerinin amaçları ve yöntemleri çeşitlense de sonuçları ayrı bir inceleme konusu olarak, uluslararası hukuku da ilgilendirmektedir. Öncelikle şirketlerin birleşmeleri ile rekabet hukukunda uyumlu eylemler konuları ön plana çıkmaktadır.

Aynı sektörde birden fazla şirketin bir araya gelerek oluşturacağı yapı, rekabeti bozucu bir eylem gibi değerlendirilebilir. Bu bakımdan şirket birleşmeleri, kamunun zarara uğrayacağı bir konu durumuna gelebilmektedir (Serdaroğlu, 2018: 441).

Öte yandan birleşmenin zorunlu oluşu haller de ise birleşmenin yapılamaması, yine rekabette müesseselerin korunması bakımından önemli bir sorun teşkil edebilir. Bu bakımdan şirket birleşmeleri rekabet hukukuna göre ne geçmişte olduğu gibi yasaklanan bir olgu, ne de günümüzde kontrolsüz bir biçimde yaşandığı gibi teşvik edilmesi gereken bir olgudur. Şirketlerin birleşmeleri kaçınılmaz bir hal aldığında, kamu yararları başta olmak üzere, belirli hukuki çerçeve ve sınırlar içerisinde şirket birleşmelerinin ele alınması gerekir.

Müesseselerin uluslararası birleşmeleri ise, uluslararası kamu hukukunun, yönetim ve organizasyon biliminin, kamu yönetiminin, maliye ve vergilendirme gibi pek çok farklı bilim disiplininin konusu haline gelmektedir. Bu noktada farklı ülkelerde merkezi olan iki ya da daha fazla sayıda şirketin birleşmeleri durumunda, yeni meydana gelen şirketin faaliyet alanı, vergilendir-me konuları, istihdam ve pazar erişimi gibi pek çok konu ön plana çıkmaktadır. Bu noktada ortaya çıkan en önemli çekince ve eleştiri, şirketlerin uluslararası göçü olarak nitelendirilebilir. Daha genel ifadeyle, farklı büyüklüklerdeki şirketlerin birleşme aracılığı ile birbirlerini ele geçirerek, sermaye kaybına, bu vesile ile kamuyu zarara uğratmaya neden olabilecekleri ifade edilebilir (Serdaroğlu, 2018: 442).

Başlangıçta ekonomik bir topluluk olarak ortaya çıkan, daha sonra bir yönetim ve bütünleşme olarak görülen AB'nin, hukuki düzenlemelerinde belki de en fazla eksik kaldığı alanların başında işletme birleşmelerinin geldiğini ifade etmek olasıdır. Topluluk içerisindeki ülkelerin şirket kuruluşu, işleyişi, tabiiyeti, faaliyetleri gibi pek çok konuda düzenlemeleri arasında görülen farklılıklar, AB üye ülkelerinde ilk başlarda sınır ticaretinde önemli sorunlara neden olmasa da şirket birleşmeleri konusunda ciddi içtihat farklılıklarına neden olmuştur. Bu farklılıklar ise hukuki düzenlemeler ve süreçlerde kendisini göstererek, önemli sorunları da beraberinde getirmiştir. Bunun üzerine Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Anlaşma ve Avrupa Birliği Adalet Divanı, üye ülkeleri bir araya getirmek suretiyle bu içtihatları düzenleme ve yeni bir içtihat düzenini kurma yolunda önemli adımlar atmıştır. Bu süreçte SEVIC Kararı gibi bazı hukuki anlamda eleştirilere neden olabilen kararlar alınmış olsa da uygulama bağlamında eksikliğin giderildiği ve ciddi bir bütünlüğün sağlandığını ifade etmek mümkündür. Türkiye, gerek Avrupa Birliği üye adayı bir ülke olarak, gerekse dünyanın doğu ve batı bloğunda sözü geçen, buralarla önemli ilişkileri olan bir ülke olarak, bu konuda yeterli düzenlemelere sahip değildir. Bunun yanında genç ve dinamik nüfus yapısı şirketlerin yapılarına da yansımış olup, pek çok alanda önemli, yenilikçi şirketlere sahiptir. Öte yandan dünya ile uyum konusunda bu düzenlemelerin yapılması şarttır. Avrupa Birliği şirketlerinin yaptıkları birleşim ve satın alım muameleleri, umumî anlamda “sınır ötesi birleşmeler” ile “sınır içi birleşmeler” şeklinde iki başlık altında incelenmektedir. Sınır ötesi işlemleri ise topluluk içi ve uluslararası olarak iki kategoride değerlendirmek olasıdır. Sınır ötesi muamelelerde minimum iki ayrı ülke şirketinin birleşmesi söz konusu olurken, topluluk içinde yapılan birleşme işlemlerine katılan şirketler, Avrupa Birliği'ne ait şirketlerdir (Dündar, 2006: 76). Hukuki düzenlemelerde her ne kadar geçmişten günümüze kadar kesin ve gerek topluluk içi gerekse uluslararası birleşmeleri düzenleyen ortak içtihatlar olmasa da günümüzde topluluk içi birleşmelere ilişkin önemli düzenlemeler yapılmaktadır. Bu konuda Sevic Kararı ve 10. Yönerge, hukuki anlamda önemli yol gösterici olmuştur (Serdaroğlu, 2018: 443).

3.8.1. AB'de İşletme Birleşmelerinin Uygulamadaki Görünümü ve Türkiye

Avrupa Birliği ÷lkelerinde m÷essesese birleşmelerinin uygulamada temel nedenlerinin başında ekonomik sebepler gelmektedir (Sarıkamış, 2003: 94). 1950 ile 1965 seneleri arasında birleşme s÷ureci Avrupa Birliği ÷lkelerinde y÷ukseliş g÷osterirken, 1965 sonrasında İngiltere’de izlenen devletçilik politikaları nedeniyle azalış g÷stermiştir (Aydın, 1990: 28).

İşletme birleşmeleri, 1985 yılından itibaren serbest ekonominin artmasıyla birlikte, bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. 2018 yılının daha ilk çeyreğinde yaşanan işletme birleşmeleri, 1995 yılının öncesindeki tüm yıl verilerinden fazladır. İşletme birleşmeleri, her ne kadar pek çok eleştiriye maruz kalmış ve geçmişten günümüze temkinli yaklaşılmış olsa da literatür ve uygulamaya giren bir gerçek haline dönmüştür. şirket birleşmelerini başlangıçta yasaklayan ÷lkeler dahi bu konuda mevcut gerçekliği fark ederek, ilgili düzenlemeleri yapma yoluna gitmeye başlamıştır. Buradan hareketle, hukukun da statik değil, dinamik bir yapıya sahip olmasının ne derece önemli olduğu uygulamalarla birlikte gör÷lmektedir.

AB hukukunda ve uygulamalarında şirketlerin yapısı, türü, faaliyet plâformları ya da kurulması gibi pek çok konunun ÷lkeler arasında farklılık g÷stermesinden ötürü, başlarda çok farklı kararlar verilmiş ve içtihatlar uygulanmıştır. Öte yandan uygulamada bu farklılıkların giderilmesi için Avrupa Birliğinin İşleyişine İlişkin Anlaşma ve Avrupa Birliği Adalet Divanı üye ÷lkeleri bir araya gelerek, yeni bir içtihat sistemi oluşturmuş, bunu yaparken de Sevic Kararı gibi bazı tartışmalı kararlara da imza atmışlardır. Bu noktada önemli olan husus, AB hukukunda ve üye ÷lkelerinde konuya bir tabu ve statik bir postulat gibi değil, bir gereksinim gibi görmeleri ve eleştirilere karşın, bu şekilde bir adım atmalarıdır. Bunun yanında 10. yönerge ile hukukun aslında daha pragmatik ve daha ampirik bir biçimde nasıl ele alınacağına ilişkin de usul bakımından önemli bir örnek teşkil etmektedir (Serdaroğlu, 2018: 444-445).

Türk hukukunda ise bu konuda yeterli düzenlemeler olmadığı gibi, 10. Yönerge başta olmak üzere TTK’de gerekli adımlar ve düzenlemelerin yapılmadığı gör÷lmektedir. Söz gelimi İngiltere’de 100 GBP gibi cüzi bir rakama limited şirket kurulurken, ÷lkemizde limited şirketler için, İngiltere örneğine kıyasla ciddi bir sermaye gerekmektedir. Bunun yanında şirketlere binen doğrudan ve dolaylı vergi yükü, Türkiye’de sermayenin önünde önemli bir engel olarak durmaktadır. İlgili fasılların

açılmasının ardından, daha cazip olan ülkelere şirketlerin göçünün yaşanması kuvvetle ihtimal görünmektedir. Özellikle borsada indekslenen ya da halka açık anonim şirketlerin birleşme sonrasında başka ülkelere göç etmesi, ciddi kamu zararına neden olabilecektir. Tüm bu negatifliklerin önlenmesi için sade şirket birleşmelerine değil, aynı zamanda şirketlerin faaliyetleri, vergilendirilmesi, denetimi gibi konularda da tüm dünya ülkeleri incelenerek, daha uygulanabilir, daha sürdürülebilir ve uygulamaya geçmesi olası olan düzenlemeler yapılması gerekir. Mevcut durumda sadece AB ülkeleri ile uyumda şirketlerin birleşmeleri sürecine odaklanmak yetersiz ve tahsise muhtaç kalacaktır.

BÖLÜM 4

TÜRK HUKUKU VE TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI AÇISINDAN İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Şirketler, ekseri olarak büyüme stratejilerinden *içsel büyüme* ve *dışsal büyüme* metodolojilerine başvururlar. Bunlardan ilki olan “içsel büyüme”, işletmelerin faaliyet prosesleri içerisinde oluşturdukları ya da dış referanslardan sağladıkları fonlarla yeni projeler oluşturarak gerçekleştirdikleri genişlemedir (Göktuna, 2012: 3).

İkinci yöntem olan “dışsal büyüme”; “bir işletmenin, başka bir işletmenin bütününe veya bir departmanını veya yönetimini ele geçirmesi” biçiminde kendini gösterir.

Dışsal büyüme, hür iki ögenin, özgürlüklerini muhafaza ederek veya bağımsızlıklarını kaybedecek bir şekilde gerçekleşmesi şeklinde iki ana gruba ayrılabilir.

Dışsal büyüme şekillerinden biri de şirket birleşmeleridir. Birleşme; devrolan şirketin varlığı karşısında, bir dönüşme nispetine izafeten devir alan teşekkülün marjlarının, devir olan teşekkülün partnerleri tarafından otomatik edinimi ile oluşur (Kolotoğlu, 2012: 52).

Bu iki yöntem incelendiğinde, yöntemsel ve hukuksal anlamlarda birleşim; bir veya birden fazla şirketin mal varlığının, tasfiye olmaksızın, birine ya da yeni oluşturulan bir müesseseye, spontane ve toptan halefiyet alternatifleriyle geçmesine vesile olur. İş bu biçimde mameleklerin birleşimi ve devreden mamelekin bedeli olarak, dağılan işletmenin partnerlerinin, hesap edilen bir dönüşme nispeti itibariyle, yapısında birleşilen işletmede şirket marjı edinimi neticesini doğurur (Tekinalp vd, 2005: 108). Birleşme ile bağlantılı değişik mevzuatlarda hükümler bulunmaktadır. Ticari şirketlerin birleşmelerinin kanunî kapsamda temelleri, 6098 sayılı TBK'nın 202. ve 203. maddelerinde; alım satım işletmelerinin birleşmeleri ile bağlantılı olan temeller ise, 6102 sayılı TTK'nın 136-158. maddelerinde derinlemesine olarak kaleme alınmıştır.

Her iki yasa da 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, “mülga”³ kanunlar ile paralellik göstermesine karşılık, 6102 sayılı TTK, söz konusu kurumu ayrıntılı bir biçimde izah etmiştir. 6267 sayılı Kanun’un 146/1’de birleşim; “iki veya daha fazla şirketin birbirleri ile birleşerek yeni bir ticaret şirketi kurmaları ya da bir veya daha çok ticaret şirketinin mevcut diğer bir ticaret şirketine iltihak etmesi” olarak betimlenmiştir.

Aynı kurum, 6102 sayılı Kanun’da ise, bir şirketin, başka bir şirketi devir alması, yönetsel deyimle devir alma biçiminde birleşim ya da birleşmeye taraf müesseselerin yepyeni bir müessese içerisinde bir araya gelmeleri, metotsal deyimle taze teşekkül biçiminde birleşim seçeneğiyle iki kategori biçiminde düzenlenmiş ve 6267 sayılı Kanun’daki özden ayrılmamıştır. 6102 sayılı Kanun’un 136. maddesinde, birleşme işleminin iki yolla gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir.

Bunlardan ilki, metotsal deyimle devir alma biçiminde birleşim yani “bir şirketin, diğerini devralması” biçiminde kendini gösterebilecek iken, diğer alternatif olan teknik terim ile yeni kuruluş şeklinde birleşmede ise şirketlerin yeni müessese içerisinde bir araya gelmeleri biçiminde oluşabilecektir. Devir ile birleşim şeklinde, bir müessese, farklı bir müessese tarafından bütün aktif ve pasif kalemleri ile beraber devralınmaktadır. İş bu durumda devrolan işletmenin yasal mevcudiyeti son bulmakta, bir başka deyişle sona ermekte, ticaret sicilinden terkin edilmekte, devralan müessesenin yasal mevcudiyeti devam etmektedir.

Yeni kuruluş yoluyla birleşmeyle; 2 ya da daha çok şirketin yasal karakterleri bitmekte, aktifleri ve pasifleri birleştirilerek yeni bir müessese biçimlenmektedir. Bu cinsten birleşmede, birleşen şirketler, dağılımlarına karşılık tasfiye olmazlar ve malvarlıkları, çöp durumunda yeni kurulan ortaklığa devredilirler (Tekinalp vd, 2005: 113-114).

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, mülga kanun olan 818 sayılı Kanun’a göre daha sade kaleme alınmış olmakla birlikte de söz konusu kurumun içeriği paralellik arz etmektedir. 6098 sayılı Kanun’un 202. maddesi bir malvarlığının ya da bir işletmenin

³ 6098 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi ile 818 sayılı Borçlar Kanunu, 6102 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi ile 6762 sayılı TTK mülga olmuştur.

aktifi ve pasifi ile devrini, 203. madde ise bir teşekkülün, diğeri ile birleşmesini ve biçim değiştirmesini düzenlemektedir.

Başka bir deyişle; müessesenin devrine ilişkin 202. ve müesseselerin birleşmeleri ile bağlantılı 203. maddeler içerisinde, teşekküller temelinde kalan yasal içerikli birleşmeler düzenlenmiştir.

Bir başka deyişle, işletmenin devri ya da birleşmesi, şahıs unsurunu etkilememekte, işletme ve partnerler ayrı olarak kalmaya devam etmektedir (Arkan, 2008: 4).

İş bu vesileyle, TTK hükümlerinin tatbikat platformu ile Borçlar Kanunu hükümlerinin tatbikat plâformları değişiktir. Zira ticari şirketlerin birleşmelerinde sade ticari müesseseye ait teşekküllerin devri ya da birleşmesi söz konusu olmayıp, aynı zamanda, teşekkül partnerleri de tek manada bir kombinasyonda toplanmaktadır.

6098 sayılı Kanun'un 202. maddesi anlamında devirden söz edebilmek için, şirketin aktif ve pasif mamelek elemanlarının devredilmiş olması gerekirse de devrolunan unsurlarla ticari şirketin devamı mümkünse, işletmeye ait malvarlığının bütün öğelerinin devri gerekmez.

Ancak, sadece aktiflerin öngörüldüğü bir devir, alacaklıların korunması amacıyla kabul edilen emredici bir standart karşısında hükümsüzdür (Arkan, 2008: 42).

Nizam olarak devir mutabakatı herhangi bir biçime bağlı olmamasına karşılık, teşekkül bünyesinde devir işlemi yasal olarak kendine özgü bir biçime bağlanan madde mevcutsa, bu unsur açısından özel şekle uyulması gerekir.

Ayrıca, 202. madde, külli halefiyeti öngörmediğinden de özel statüler içeren unsurların her birinde bu husus dikkate alınmalıdır. Devir sözleşmesi; borçlandırıcı işlem olup, tasarruf işlemi değildir. Başka bir anlatımla, müessesenin bünyesinde olup da devre konu olan elementlerin tasarrufu “uno actu”⁴ devralana geçmez. Mülkiyet dönüşmesinin sağlanması için, taksitlendirici muamelenin yanı sıra, gayrimenkullerin tapuya tescili, markalar için marka sicil kaydına tescili, demirbaşlar için zilyetliğin

⁴ Bir seferde.

devredilmesi, alacakların devrinde alacağın temliki aplikasyonları istirhamdır (Arkan, 2008: 42; Reisoğlu, 2010: 461; Göktuna, 2012: 21-22). 203. maddede, iki teşekkül, sahipleri hem *devralan* hem *devreden* niteliğine sahip olarak, aktiflerini ve pasiflerini devretmek sureti ile birleşirler, yepyeni bir işletme kurarlar (Göktuna, 2012: 22). Bu değişik kalitede, alacaklılar, malvarlığının devralınmasından doğan haklara sahip olurlar ve bütün alacaklarını şirketten isteyebilirler. Aktiflerin ve pasiflerin karşılıklı devri duyurulmamış olsa dahi yeni müessese, birleşme anından başlayarak sorumlu olacaktır (Reisoğlu, 2010: 463).

Bununla birlikte, 203. maddenin 2. fıkrasına göre, birleşmeden evvel gerçek ya da tüzel tek bir şahsın olup da akabinde kolektif ve komandit duruma geçen bir müessesenin taksitleri için de 203. maddede belirtilen buyruklar uygulanacaktır (Reisoğlu, 2010: 463).

Birleşme kurumunun vergisel formatının ve sonuçlarının analiz edilebilmesi, birleşim muamelelerinin kazanç harcı ve kurumlar harcı bağlamında nasıl değerlendirileceğinin tespiti amacı ile ilk olarak “şahıs işletmesi” ve “sermaye işletmesi” kavramları net ve anlaşılır olarak açıklanmalıdır. 6102 sayılı Kanun’un 124. maddesinde; kolektif, anonim, komandit, limited ve kooperatifin ticaret işletmesi olduğu, komandit ve kolektif işletmelerin kişi; anonim, limited, anaparası hisselerle bölüştürülmüş komandit işletmelerin, kapital işletmeleri olduğu bildirilmiştir. Maddenin lafzında kooperatifin kapital mi şahıs şirketi mi olduğu belirtilmemiş olmasına rağmen, maddenin gerekçesinde kooperatifin 5146 sayılı Kanunla işletme, 124. maddede belirtildiği üzere, *ticaret şirketi* tasdik edilmesine karşılık, niceliklerle bağdaşmaması dolayısıyla bu bölümün haricinde tutulduğu belirtilmiştir. 6102 sayılı Kanun kapsamındaki ticari şirketlerin vergilendirilmesi ve yükümlülük irtibatlarında kişi ve kapital işletmesi temel alınarak 2 değişik düzen öngörülmüştür. Şahıs şirketinde şirketin kârları doğrudan doğruya vergilendirilmek yerine mezkûr hâsıla, ortakların kazançları olarak gelir vergisi kapsamında olmasına rağmen; kapital işletmeleri ve kooperatifler *KVK* boyutunda harç zorunluluğuna bağlıdırlar (Erdem, 2012: 133).

193 sayılı GVK’de konsept olarak *birleşme* tabiri bulunmamasına rağmen, kurumun sonuçları gözetilerek alâkalı kanun hükümleri uygulanmaktadır. Bu kapsamda, vergilendirme dönemi başından birleşmeye kadar olan alâkalı kıst periyotta elde edilen

gelirin vergilendirilmesiyle birleşim sonucunda oluşan değer artışının vergilendirilmesi, analiz edilmesi gerekli olan temel sınırlardır.

6102 sayılı Kanun; devralan müessesenin, devrolunan işletmenin mamelekini noksansız şekilde devralmasını ve birleşim ile devir olunan teşekkülün, alım satım olaylarından terkin edilmesi ile bağlantılı hükümleri, tasfiyesiz bir biçimde sona ermeyi ve buna ek olarak da külli halefiyeti öngörmektedir. Bu etmenle, gelir vergisi uygulamasında, devrolan şahıs işletmesinin ya da ferdi teşekkülün birleşme dolayısı ile sona erme anına kadar oluşan kazancın ne biçimde vergilendirileceği önem arz etmekle beraber, idare birçok özelgesinde, bu dönemin kıst dönem olarak dikkate alınarak, bu süre içinde hukuksal olay neticesinde son bulan şahıs teşekkülünün ve ferdi müessesenin bünyesinde ortaya çıkan net kazancın, ortakları tarafından, istihkaklarına düşen katsayıda yıllık beyanname ile bildirilmesi gerektiğini savunmuştur. İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 2012'de ve İstanbul Vergi İdaresi Başkanlığı'nın 2011 senesinde yayınladıkları özelgelerde; şahıs işletmesinin, aktifi ve pasifi ile birlikte bir limited yani bir sermaye şirketine devredilmiş olması ve Vergi Usul Kanunu'nun 161. maddesinde belirtildiği biçimiyle, bireysel sorumluluk durumunda yürütülen faaliyetin son bulmasının, şahıs şirketi açısından işi bırakma anlamına geleceği, bu sebeple de, kazancın, senelik kazanç harcı belgesi ile bildirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından, 2011 yılında yayınlanan bir başka özelgede; yine şahıs müessesesinin, sermaye teşekkülüne devri dolayısıyla devre dair kararın, ticaret sicilde kütüğe geçirilmesi ile şahıs teşekkülünün sona ereceğinden bahisle şahıs şirketi tarafından yapılmakta olan senelere sâri inşaat eyleminin tamamlanamayacağı, devralan sermaye şirketi tarafından taahhüt edilen işe devam edilse bile, şahıs şirketinin bittiğinin kabul edilmesi gerektiği, bu sebeple de, şahıs teşekkülünün bu tarihe dek olan hesaplarının kapatılıp, mezkûr taahhüde mevzu gelirin veya zararın belirlenmesi ve umumî esaslara göre senelik gelir vergisi beyanname ile beyan edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ancak, bu konuyla bağlantılı Danıştay tarafından karşıt tarafta görüş ortaya konmuş, 193 sayılı Kanun'un 81. maddesinin 2. bendine uygun olarak sermaye müessesesine devredilen şahıs şirketi açısından bu durumun, işi bırakma olarak

nitelendirilemeyeceği, ferdi şahıs şirketinin üstlendiği taahhüt esaslı emeklerin, sermaye müessesesi şeklinde devam edilebileceği belirtilmiştir (Erdem, 2012: 135-136).⁵

193 sayılı Kanun'un 81. maddesinin 2 numaralı bendinde öngörülen önkoşullara uygun yapılan birleşmelerde kıymet yükseliş kazancı hesaplanmayacak ve söz konusu birleşmeler de vergilendirilmeyecektir. Hükme göre değer kazancının hesaplanmaması ve vergilendirilmeme, geliri envanter sistemi itibariyle belirlenen bireysel bir şirketin, mizanının, kapital işletmesine devrolması, devir alan müessesenin mizanına naklen aktarılması şartları ile aynı zamanda devir edilen bireysel şirketin sahibinin ya da haizlerinin işletmeden, aktarım mizanı itibariyle hesap edilen has kapitali miktarında isme yazılı hisse senetleri ile temsil edilen ortaklık payı alması şartlarının bütünü gerçekleştiği zaman dilimi içerisinde söz konusu olacaktır. İş bu şartlardan birinin bile gerçekleşmediği hallerde değer artış kazancı üzerinden vergi alınacaktır. 193 sayılı Kanun'un 81. maddesi, müesseseleşme sürecini teşvik etmeye yöneliktir. Ekonomik büyüklükte kalkınma ve vergilendirme emniyetliği, bireysel ya da adi ortaklık şeklinde çalışan teşekküllerin şirketleşmelerini ihtiyaç durumuna getirmiş, ama şirketleşme durumunda iktisadi paralellerin rayiç yeksanlar üzerinden değerlendirmeye bağlı tutulacak olması, bu doğrultudaki gelişmeyi engellemiştir. Söz konusu hüküm, bu engelin ortadan kaldırılması ve şirketleşmenin gerçekleştirilebilmesi amaçlarını taşımaktadır (Özbalcı, 2012: 696). Aynı doğrultuda, Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu, 21 Şubat 1997 tarihli bir kararında, mezkûr düzenlemenin temel misyonunu; 193 sayılı Yasa'nın "Vergilendirilmeyecek Değer Artış Kazançları" başlıklı 81. maddesinin 2. bendinde kolektif ve adi komandit işletmelerin, 2. bentte yazan koşullar temelinde dönüşerek kapital işletmesi durumuna evriminde kıymet yükseliş geliri hesaplanmayacağı ve vergilendirilmeyeceğinin hükme bağlandığı, bu maddenin nedeninde; bu hükmün, bir boşluğu doldurmak uğruna getirildiği, gerek ekonomik büyüklükteki kalkınma sürecinde gerekse de vergilemede güvenliği sağlama taraflarından şirketleşmenin yaşamsal bir tutarlılık taşıdığı, ferdi işletmelerin, sermaye şirketleri durumuna dönüşmelerinin, geçerlilikteki 81. madde itibariyle oluşan kazanç harcı zorunluluğu dolayısıyla neredeyse cezalandırıldığı ve kurumlaşmanın fiilî formatta gayri olası bir duruma getirildiği, yeni buyrukla bu sakıncanın kaldırıldığının

⁵ Danıştay 3. Dairesi, E.2001/4462, K.2002/3245.

vurgulandığı, çeşitlemeyle kurumlaşma amaçlandığından, bu maddedeki *aktifin ve pasifin devralan şirket bilançosuna aynen geçirilmesi* ifadesinden, devir eylemi gerçekleşen aktifin ve pasifin, bütün olarak devralan müessese bilançosuna da tamamıyla rakamsal manada geçmesini çıkarsamak gerektiği olarak vurgulanmıştır.⁶ Vurgulanan anlaşmaları taşımayan veya devralanın, şahıs işletmesi olduğu kombinasyonlar dolayısıyla ortaya çıkan kıymet yükselişleri vergiye ayarlı olacaktır (Erdem, 2012: 137; Dursun, 2011: 73).

Sermaye teşekküllerinin, kendi içlerinde ya da kooperatiflerle birleşmelerini öngören rejim ise, Kurumlar Vergisi Kanunu'nda derin bir kalıpta kaleme alınmıştır. İş bu noktada değinilmesi gereken mevzu; 6102 sayılı Kanun'da birleşme tasfiyesiz bozulma hali olarak düzenlenmiş iken, Kurumlar Vergisi Kanunu'nda da açık olarak belirtildiği gibi vergileme evresi içerisinde birleşme, infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmünde olacaktır. Birleşme kazancı, tasfiye kazancı gibi hesap edilecektir. Tasfiye gelirinun vergilendirilmesi, tasfiye periyodu itibari ile hesaplandığına göre, birleşme kârının da birleşme periyodu itibari ile hesap edilmesi gereklidir. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 17/1/a'da tasfiyenin; işletmenin tasfiyeye bulaşmasına dair umumî komite hükmününün kütüğe geçirildiği anda start alacağı, tasfiye hükmününün de kütüğe geçirildiği anda biteceği, öte yandan da, ilk tarihten denk karşılaşma takvimi senesi bitimine dek olan periyotla bu periyottan müteakip her karşılaşma takvimi senesi ve tasfiyenin bittiği periyot için alâkalı karşılaşma takvimi senesi başlangıcından temizlemenin kapanışına dek olan periyodun, bağlantısız bir temizlik periyodu olacağı vurgulanmıştır. Mezkûr maddede, tasfiyenin son safhası içinde ortaya çıkan servet değeriyle tasfiyenin ilk periyodunda ortaya çıkan servet değeri arasındaki spread "tasfiye kazancı" şeklinde betimlenmiştir. Gerçekten birleşme döneminin olup olmadığı mevzusunda öğretide iki anlayış vardır. İlk anlayış itibariyle, birleşme periyodu; aşikâr bir başlangıç ve bitiş tarihini kapsamaktadır.

Bu doğrultuda, birleşme muamelesine esas alınan bilançonun düzenlenmesi evresi ile start alacak olup, birleşilen müessesenin anapara artırımına dair temel anlaşma değişiminin kütüğe geçirildiği ve duyurulduğu an itibari ile sona erecektir (Güneş, 2009: 160).

⁶ Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu, 21.02.1997 Tarihli, E.1995/204, K.1997/122 Sayılı Karar.

Birleşme döneminin belli bir başlangıç ve bitiş tarihi olduğunu savunmakla birlikte, bir başka anlayışa izafeten, birleşim periyodu, birleşim hükmünün kayda geçirildiği tarih ile start alıp, birleşen işletmenin borçlarının güven altına alınmasını veya ödenmesini takip ederek hazırlanan birleşim mizanının uygun bulunmasına dair hükmün kayda geçirildiği tarihte bitmektedir (Kavak, 2009: 153; Erdem, 2012: 141).

İkinci düşünceye göre, birleşme periyodu başlangıcı ve sonucu belirli olan bir periyodu kapsamamaktadır. Diğer bir deyişle, kombinasyonda, başlangıcı ve bitimi olan belli bir periyot yoktur (Özbalcı, 2012: 516). Zira Türk Ticaret Kanunu hükümleri açısından birleşme süreci de göz önüne alındığında birleşme döneminden daha çok birleşme anından bahsetmek daha doğru olacaktır (Göktuna, 2012: 180). Bu zihniyete göre birleşme, iş bu kararın kayda geçirildiği ve duyurulduğu an itibariyle gerçekleşecektir. Bu münasebetle, birleşmede, birden fazla sene süren tasfiyede olduğu misil otonom birleşim periyotları olmayacaktır. KVK m.18’de, birleşim gelirinین tespitinde tasfiye gelirine dair hükümlerin uygulanacağı belirtilmektedir.

Tasfiye dönemi başlangıcı ve bitişini belli bir süreci ifade etmekte olup, bu sebeple tasfiye kârı da mezkûr dönem başı ile dönem sonu arasındaki müspet farktan oluşmaktadır.

Birleşme kârı da birleşme öncesi servet değeri ile birleşmede esas alınan servet kıymetin mukayesesi yolu ile belirlenecektir.

Diğer bir deyişle, birleşme geliri, birleşme mazereti ile infisah eden kurumun birleşme öncesindeki has sermayesi ile birleşme dolayısıyla benzer yeksan esas alınarak belirlenen değerlendirme neticesi bulunan öz sermayesi arasındaki artı spreaddır. KVK’nın 19. maddesindeki ve 20. maddesindeki koşulları taşıyan birleşmelerin, bir başka deyişle, Kurumlar Vergisi Kanunu gökçeyazınına göre devrin vergisiz gerçekleşeceği öngörülmüştür.

Mezkûr kanunun 19. maddesinin 1. fıkrası; birleşim neticesinde dağılan işletmeyle birleşen işletmenin yasal ya da aksiyon noktalarının ülkemizde yer alması ve mülga işletmenin devrolma zamanındaki envanter kıymetlerinin, birleşilen işletmece büsbütün devir alınması, ortak envanterlerine kaydı koşullarının her ikisinin aynı anda

gerçekleşmesi durumunun ve bu önkoşullar dâhilindeki tür değiştirmelerin de devir hükmünde olacağını belirtmiştir.

KVK m.20/1’de, devir olayı esnasında aşikâr koşullara entegre olunması durumunda, dağılmış işletmenin sade aktarım zamanına dek edindiği kazancının vergiye tabi olduğu, birleşme neticesinde oluşan rantın ise vergilendirilmeyecek olduğu belirtilmiştir.

Başka bir deyişle, 20. maddede belirtilen şartnamelerin yerine getirilmesi durumunda mülga şirketin sahip olduğu karşılıklar değerlemeye tabi tutulmayacak ve birleşme kazancı hesap edilmeyecektir. Ancak, münfesih işletmenin sahip olduğu ama değerlemeye tabi tutulmamış olan karşılıkları ileride rastgele bir dönemde elden çıkarılırken ya da kurum tasfiye aşamasında iken değerlemeye bağlı tutulacağı için esasen devrin “vergisiz birleşme” yerine bir cins “vergi tehiri” biçiminde algılanması doğru olacaktır (Pamuk, Kaya, 2010: 101).

Öğretide, Kurumlar Vergisi Kanunu’nda vergisiz birleşimi “devir” olarak tanımlaması, çok istikametli tartışmalara neden olmuştur.

Üzerinde durulduğu misil birleşmenin, 6102 sayılı YTTK m.136’da bir ortaklığın, diğer ortaklığı tüm aktifleri ve pasifleri ile birlikte devralması alternatifi ile bendinde ise 2 ya da daha fazla iştirakin yasal karakterlerini sona erdirip, bütün aktifleri ve pasifleri ile birleşerek yeni kuruluş çözüm çaresiyle gerçekleşebileceği ifade edilmiştir. İş bu sebeple de kimi yazarlar, kurumlar vergisi bakımından vergisiz birleşmenin, TTK sistematığı içerisinde tanımlanmış devralma yoluyla birleşme için mümkün olabileceğini, yeni kuruluş yolu ile birleşimin ise vergiye tabi olacağını savunmuşlardır (Dursun, 2011: 75-76).

Bunun yanında; bir grup başka yazar ise, Kurumlar Vergisi Kanunu’nda *birleşme* misil *devir* deyiminin de ticaret hukuku anlamında her iki tür birleşmeyi kapsadığını hem devralma hem de yeni kuruluş alternatifi ile gerçekleştirilen her birleşme hatta nevi değiştirme Kurumlar Vergisi Kanunu’nda aşikâr önkoşullarda devir olarak sayılabileceğini, “devir” teriminin, fuzuli bir terim karışıklığı oluşturduğunu belirtmişlerdir (Türk, 1986: 132; Öncel vd, 2006: 344).

4.1. Birleşmenin Benzer Hukuksal Yapılardan Farkı

Birleşme, devrolunan müessesenin tasfiye olmaksızın külli halefiyet seçeneği ile intikal eden mameleki karşısında, bir oran itibariyle devir alan teşekkülün marjlarının, devir olunan şirketin partnerlerince otomatik kazanımıyla gerçekleşir (Kolotoğlu, 2012: 52). Başka bir deyişle, birleşim; bir veya birden fazla şirketin mal varlığının, ayıklama olmaksızın birine ya da taze oluşturulan bir teşekküle, otomatik ve bütünlük halefiyet alternatifleriyle intikali ve intikal eden mamelekin bedeli olarak, dağılan teşekkülün partnerlerinin hesap edilen bir transformasyon nispeti itibariyle, yapısında birleşilen teşekkülde müessese hissesi kazanması ile gerçekleşir. Birleşme kurumunun, alâkalı hukuksal ve özyönetimsel kurumlardan ayırt edilebilmesi için en az bir partnerliğin, tasfiye seviyesine girmeden bitirilmesi gereklidir. 6762 sayılı mülga Kanun'un, anonim müesseselerin dağılma sebeplerini düzenleyen 434. maddesinin 7. bendi ile kolektif müesseselerin dağılma mazeretlerini düzenleyen 185. maddenin 2. fıkrası, birleşmeyi dağılma nedeni olarak saymışlardır. 6102 sayılı Kanun'da birleşme kurumu, tüm ticari müesseseler açısından geçerli olmak üzere "genel hükümler" başlığı altında düzenlenmiştir.

Kanunun 136. maddesinde, devrolunan müessesenin sona ereceği ve ticaret sicilden terkin edileceği belirtilmiştir. Mezkûr maddenin 4. fıkrasına dair yasa gerekçesinde "hem tasfiyesiz sona ermeyi hem de üçüncü fıkra da yer alan külli halefiyeti öngörmüştür" ifadesi yer almakta ise de madde lafzında şirketin tasfiyesiz olarak sona ereceğine ilişkin açık bir düzenlemenin olmaması, haklı tenkitlere neden olmuştur (Türk, 2005: 26). Mülga yasada kararsızlığa yer vermeyecek biçimde 439. maddede, anonim teşekküllerin kombinasyonları, yani, birleşmeleri durumunda sona eren müessesenin tasfiye edilmeyeceği, 451. maddesinde, tasfiyesiz infisah işleminin hangi biçimde gerçekleşeceği düzenlenmiş idi (Göktuna, 2012: 5).

Birleşme kurumunu teşekkül ve mal devirlerinden ayıran bir başka mevzu da devrolan müessesede ortak sıfatına sahip olanların, devredilen şirkette, devrolunan malvarlığına karşılık olarak devralan ortaklıkta ortaklık payı kazanmalarıdır. Başka bir deyişle, birleşme kurumunda yalnız mamelek devri değil, partnerlerin de geçişleri gereklidir (Göktuna, 2012: 6). 6762 sayılı mülga Kanun'da bu ilke, emredici nitelikte düzenlenmiş idi. Mezkûr kanunun 451. maddesinin ilk fıkrasının 8. bendinde,

“dağılmanın kayda geçirilmesinden başlayarak devir alan müessesesece dağılan müessesenin hisse haizlerine mukabil olarak dağıtılacak pay makbuzları, birleşim mukavelesini buyrukları doğrultusunda kendilerine verilir” biçiminde bir ifadeye yer verilmiştir. 6762 sayılı mülga Kanun’da ortaklığın devam etmesi ilkesi emredici nitelikte düzenlenmiş olmasına karşılık, 6102 sayılı Kanun, bu koşula muazzam kapsamda bazı istisnalar getirmiştir. İlki, 141. maddede düzenlenen ayrılma akçesidir. Birleşmeye katılan şirketlere, birleşme sözleşmesinde, devralan şirkette bölüm büyüklüğünde ve kombinasyon gerçekliği ile devirlerin gerçek değeri üzerinden hesap edilecek bir ayrılma akçesini özgür bir şekilde seçme hakkı verilmiştir. Maddede belirtilen devasa bir boyut da birleşme ittifakında, yalnızca ayrılma akçesinin öngörülebileceğidir.

İfade edildiği gibi, söz konusu düzenleme, birleşmeye katılmak istemeyen ya da birleşmeyi kendi çıkarlarına aykırı gören partnerler için şirketler hukukuna uygun olarak yapılmıştır (Dinç, 2013: 235).

4.1.1. Birleşme ile 6762 Sayılı Kanun’un 454. Maddesinin Mukayesesi

6762 Sayılı Kanun’un 454. Maddesi, “Bir Amme Hükmi Şahsiyeti Tarafından Devralınma” başlığı altında birleşime ilişkin buyruklardan sonra kaleme alınmıştır. Bu hüküm, bir anonim teşekkülün mallarının, bir kamu tüzel kişisi tarafından ayıklamadan evvelki basamakta devralınmasını aranje etmekte idi. Kombinasyon muamelesinin önkoşullarından biri olan tasfiyesiz infisah, 6762 sayılı Kanun’un 454. maddesinde de öngörüldüğü üzere, mezkûr iki kurumun arasındaki ayrıklıklara değinmek gerekecektir.

1982 Anayasası’nın 46. maddesinde “kamulaştırma” kavramına, 47. maddesinde “devletleştirme” kavramına yer verilmiştir (Gören, 2006: 116). 46. madde, toplum menfaatinin gerektirdiği durumlarda devlet ve kamu tüzel şahısları tarafından, özel tasarrufta bulunan, yani özel şahıslara ait olan gayrimenkullerin kamulaştırmasını; mezkûr maddenin, ticari işletmelere uygulanmasından müteşekkil olan m.47, toplum servisi mahiyetine sahip olan hususî girişimlerin, kamu menfaatinin zorunlu olması durumunda, gerçek karşılığı üzerinden devleştirilebileceğini düzenlemiştir (İçel ve Ünver, 2007: 22).

1982 Anayasası ile türdeş olarak 6762 sayılı TTK'nin 454. maddesi, bir anonim işletmenin haiz olduğu öz varlıkların, bir kamu tüzel şahsınca tasfiye yapılmadan devralınmasını düzenlemekte idi. Kombinasyon neticesinde tasfiyesiz dağılma söz konusu olmasına karşın, birleşmenin gerçekleşebilmesi için ilk önce işletme genel kurullarının bu doğrultuda hükme varmaları gerekir. Oysaki 6762 sayılı Kanun'un 454. maddesi hükmünce devirde işletme genel kurullarının hükümler almalarına ihtiyaç yoktur (Göktuna, 2012: 25-26).

Birleşme, ikirciklenmeye yer vermeyecek şekilde, 6762 sayılı Kanun'un, anonim teşekküllerin infisah sebebiyetlerini düzenleyen 434. maddesinin ilk fıkrasının 6. bendinde sona erme sebebi olarak düzenlenmiştir.

6102 sayılı TTK'de, anonim şirketin infisah sebepleri arasında birleşme açıkça sayılmamakla beraber, maddede, kanunlarda öngörülen diğer değişik niteliklere yapılan alıntı sonucu 136. maddenin 4. fıkrasında vurgulandığı üzere devrolan teşekkül açısından sona erme sebebidir. Oysa devleştirme, zorunlu bir sona erme sebebi değildir.

6102 sayılı Yasa'nın 529/1/b'de düzenlenen müessese mevzusunun gerçekleşmesinin gayri muhtemel bir duruma gelmesi durumu dışında anonim ortaklığın tüm malvarlığı aktif ve pasif ile beraber kamu tüzel kişiliğince devralınması durumunda, esas sözleşme değişikliği ile etkinliğe devam edilebilecektir (Domanıç, 1988: 1515; Göktuna, 2012: 25-26). Birleşimde istisnalar öngörülmüş olsa da asıl olarak "ortaklığın devamı" benimsenmiş, devrolunan şirkete ait servet devrinin karşılığını, devralınan şirketin marjları teşkil etmektedir. 1982 Anayasası'nın 47. maddesinin 2. fıkrasında belirtildiği misil devletleştirme, teşebbüslerin gerçek karşılığı üzerinden yapılır ve devrolunan müessese partnerleri, devrolunan malvarlığına yabânlaştırılırlar.

4.1.2. Birleşme ile İş Ortaklığının Mukayesesi

İş ortaklığı; Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin (KVGT) 2.5 numaralı maddesinde "*sermaye işletmelerine, ortaklıklara, iktisadi kamu kuruluşlarına, derneklere ve vakıflara bağlı ekonomik teşekküllerin, aralarında ya da kişi kombinasyonları ya da reel şahıslarla, belirli bir aksiyonun beraber gerçekleştirilmesini müştereken üstlenmek ve gelirini bölüşmek hedefi doğrultusunda*

kurmuş oldukları kombinasyonlardan bu modelde mükellefiyet meydana getirilmesini talep edenler” olarak tanımlamıştır. İş ortaklığı adı altında tanımlanan mükellef grubu ile ilgili düzenleme bundan ibarettir. İş ortaklığı; birden fazla otonom tüzel veya gerçek şahsın, belli bir aksiyonu ya da devamlı bir etkinliği uygulamak ve kâr edinmek amacı güdülerek, bir anlaşma çerçevesince bir araya gelmeleri ve aksiyonun bütününden müteselsil bir şekilde mesul olmayı üstlendikleri durumlarda söz konusu olur. Türk şirketler hukuku sistematüğinde şirket tipleri “*numerus clauses*” ilkesine tabi olup, sayılıdır. Bu sebeple de birleşmeler hukukunda tanımlanmış işletme tiplerinden olmayan yapılar “*adi şirket*” olarak kabul edilmektedir. Bu mazeretle, “*iş ortaklığı*” biçimindeki yapılar, *adi işletme* niteliğine haizdirler (Akyüz, 2008: 24). Bir tür *ortak teşebbüs* olan iş birleşmeleri, 31 nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği’nde belirtilmiş olan kendine münhasır başat karakterlere sahiptir. Bu başat karakterlerden birincisi, iş ortaklığını meydana getiren ortaklardan en azından bir tanesinin, kurumlar vergisi mükellefi olmasıdır. Kurumlar vergisi mükellefi olan ortağın ise, yabancı veya yerli statüye sahip olması önemli değildir. İş ortaklıklarının diğer bir özelliği ise, belirli bir aksiyonu tamamlamak için bir anlaşma tutanağıyla kurulmuş olmalarının gerekliliğidir. Yani, iş ortaklığının konusu belli olmalı ve teşekkül anlaşması da yazılı olmalıdır. İzahl edilen iş ortaklığının özelliklerinden anlaşılacağı üzere, *iş ortaklıkları* ile *birleşim* konseptleri birbirinden değişiktir.

İş ortaklığını oluşturan ortaklıkların tüzel kişilikleri ortadan kalkmayacak, buna karşın iş ortaklığı, *adi müessese* vasfına sahip olduğu için bir tüzel kişiliği olmayacaktır. Ortaklık yolu ile birleşmede, iki ya da daha fazla ortaklığın tüzel kişilikleri son bularak yeni bir tüzel kişilik oluşturulması; devir yoluyla birleşim modelinde de devrolunan ortaklığın tüzel kişiliğinin son bularak, farklı bir konsorsiyumca devralınması söz konusudur. Buna bağlı olarak, birleşimde, devrolunan şirket ortakları, devralan işletmede pay sahibi haline gelecektir. Mamafih, iş ortaklığında ortaklıklar tüzel kişiliklerini korudukları için, iş ortaklıklarındaki pay sahiplikleri sürecektir. *Adi şirkette* ise, ortaklığın yapısı ile ortaklığın hakları sermayeye dayalı olmadığı için pay haizliği de söz konusu olmayacaktır (Göktuna, 2012: 27-28).

31 nolu KVG’de de belirtildiği üzere, iş ortaklıkları, sadece belirli bir aksiyonu gerçekleştirmek hedefi ile kurulabilirler. Yani, amaçlanan iş

gerçekleştirildiğinde, iş ortaklığı kendiliğinden bitmektedir (Akyüz, 2008: 26). Oysa birleşme, sadece belirli bir misyon uğruna gerçekleşmemektedir.

İştiraklerin ve iş ortaklıklarının muhasebeleştirilmesinde ise asıl olan öz kaynak yöntemi uygulanmasıdır. Yatırımın yapıldığı zamanda elde etme maliyetinin hesaplandığı ve yapılan yatırımdan yatırım yapılan işletmenin payına düşen kısmı gösterecek şekilde takip edilir. Bu yöntem çoğunlukla TFRS 10'da bahsedilen konsolidasyon yöntemi ile benzer özellikler taşımaktadır (, 2019: 563).

Bu muhasebeleştirme yönteminde yapılan yatırımlar maliyet bedeli ile kayda alınır.

Örneğin;

X işletmesi 10.06.2009 tarihinde, B işletmesinin %20' sini 400 TL ödeyerek satın almıştır. Y işletmesinin net varlıkları 1000TL' dir. Y işletmesi net varlıkları 31.12.2009 tarihinde 1200 TL' ye çıkmıştır. Bu artışın nedeni ise dönemde elde edilen kardır.

.....10.06.2009.....		
242 İŞTİRAKLER		
100 KASA	100	
İştiraklerin satın alınması (1000 x 0,20)		100
.....31.12.2009.....		
242 İŞTİRAKLER		
XXX ÖZKAYNAK YÖNTEMİ İLE	40	
DEĞERLENEN İŞTİRAKLERDEKİ		40
KAR PAYLARI		
2006 yılı karından düşen ay (200x0,20)		

Y işletmesinin 10.08.2010 tarihinde karının 100 TL' lik kısmını dağıttığını varsayarsak yapılacak kayıt aşağıdaki gibi olacaktır.

.....10.08.2010.....		
100.KASA	20	
242. İŞTİRAKLER		20
Dağıtılan temettü tutarından yatırımcıya düşen pay (100x0.20)		

İşletmelerin net varlık artış ve azalışı sadece dönem kar veya zararı nedenleri ile değişmez. Sermaye artırımı veya azaltımı, değerlemeden doğan farklar gibi sebeplerle de olabilir. Örneğin, 31.12.2009 tarihindeki net varlık artışının 250 olduğunu bunun 200 TL' lik kısmının dönem karından 50 TL' sinin satışa hazır menkul kıymet değerlemesinden doğan fark olduğunu varsayarsak kayıt şu şekilde olacaktır:

.....31.12.2009.....		
...	50	
242 İŞTİRAKLER		40
XXX ÖZKAYNAK YÖNTEMİ İLE		10
DEĞERLENEN İŞTİRAKLERDEKİ		
KAR PAYLARI		
556 SATIŞA HAZIR FİN. VARLIK DEĞERLEME		
FARKI		
2006 yılı karından düşen ay (250x0,20)		

(Kaval, 2019: 564)

4.1.3. Birleşme ile Konsernin Mukayesesi

Konsern; hukuksal anlamda bağımsızlıklarını koruyan teşebbüslerin, ortak bir yönetme kudreti altında birleşerek meydana getirdikleri bir iktisadi beraberliktir. Başka bir deyişle, Konsern oluşturan üye işletmeler, hukuki bağımsızlıklarını muhafaza etmelerine karşılık, iktisadi hürhüklerini büyük ölçüde kaybederler. Rekabete daha yakışır hale getirebilmek adına konserni meydana getiren üyelerin malî yapılarında ve örgütsel yapılarında değişiklikler yapılır (Nazalı, 2012: 49). İzah edildiği gibi, konserni oluşturan üyeler, ekonomik beraberlik oluştursalar da hukuksal bağımsızlıklarını korumaktadırlar. Oysaki katılma yolu ile birleşmede, 2 ya da daha çok sayıda ortaklığın tüzel kişilikleri son bularak yeni bir tüzel kişilik kurulması; devir yoluyla birleşmede, devrolunan ortaklığın tüzel kişiliğinin son bularak, başka bir ortaklıkça devralınması söz

konusudur. Yani, birleşmeyi gerçekleştiren işletmelerden en az birinin hukuksal varlığı sona erip, ticaret sicilinden terkin edilmektedir.

4.1.4. Birleşme ile Holding Mukayesesi

Holding, ticari hayatta bazı üstünlükler elde etmek amacı doğrultusunda bir araya gelen teşekküllerin oluşturdukları topluluğa denir (Nazalı, 2012: 49).

Holding; müşterek bir yönetim teşkil emek üzere, hukuksal bakımdan hür olan, ancak iktisadi yönden birlik sunan partnerlerin oluşturdukları teşebbüse denir.

Holdinglerde, ortaklıklar, başka ortaklıkların rey hakkına sahip pay senetlerinin büyük bir kısmını ele geçirmektedirler. Böylece hem kontrol hem de yönetim ele geçirilmiş olmaktadır (Akyüz, 2008: 7). Bir başka deyişle, birbirlerinden bağımsız olan işletmeler, tek bir yönetim çatısı altında toplanıp, tek bir elden yönetilmektedirler.

6762 sayılı mülga Kanun'un 466. maddesinin 4. fıkrasında, holdinglerin esas amacının, başka işletmelere katılmadan ibaret olduğu belirtilmiştir. Bu tanım, 6102 sayılı Kanun'un 519. maddesinin 4. fıkrasında içeriğine temel olan niyet değiştirilmeden sade kelimelerin seçiminde ve diziliminde dönüşmeler yapılarak korunmuştur. Adalet Komisyonu, maddenin gerekçesinde şöyle demiştir: *Madde, 6762 Sayılı Yasa m.466'dan alınmıştır. Yalnız, m.466'nın anlatımı uygulama zahmetleri oluşturduğundan hem sözcüklerin seçilmesinde hem de tabir diziliminde muazzam varyasyonlar gerçekleştirilmiş, lâkin kapsama esas olan düşünceler ve buyruklar farklılaştırılmamıştır.* Madde metnindeki deyimden anlaşılacağı gibi, holdinglerin şirket mevzuları komanditerliktir (Tekinalp, 1974: 450).

Holding ile konsern konseptleri birbirine karıştırılıyor olsa da holding, formasyon tarzı olarak, fiilî ve mutabakata dayalı olan konsernlerin, fiili konsern birlikteliğindeki çatı ortaklığı temsil etmektedir (Göktuna, 2012: 29).

Birleşme ile holding, birbirinden tamamıyla ayrı kavramları ifade etmektedir. Zira daha önce de birçok defa değinildiği gibi birleşmede en az bir şirketin hukuki varlığının sona ermesi söz konusuysa, holdingde ana müessesenin idaresi altında diğer

işletmelerin hukuki varlıkları devam etmektedir. Yani, bu birleşmeler hukuken bağımsız olmakla beraber, ekonomik yönden organizasyon sunmaktadırlar (Göktuna, 2012: 29).

4.1.5. Birleşme ile Konsorsiyumun Mukayesesi

Konsorsiyum; hukuk, iktisat, bilgi yönetimi misil farklı disiplinlerde kullanılan, kökeni *consortium* ya da *consortio* kelimelerine dayanan, *birlik*, *katılım*, *ortak mülkiyet* gibi anlamları tabir etmektedir (Hakgüder, 2011: 25).

31 nolu Kurumlar Vergisi Kanunu Genel Tebliği içinde yer alan bir izahat dışında, mevzuatımız içinde konsorsiyuma yer verilmemiştir. Ancak; tebliğ, bütün partnerlerin, aksiyonun belirli bir kısmının inşasını üstlendikleri bağdaşmaların, aksiyon partnerliği haricinde kaldığını vurgulayarak, “konsorsiyum” kavramının tanımlamasını yapmaktan çok, iş ortaklığının ne olmadığını açıklamıştır (Koca, 1999: 102-103).

Şirketler birliği; birden çok müessesenin, belli bir amacı yerine getirmek uğruna bir araya gelmesi biçiminde kendini gösterir (Nazalı, 2012: 49). Yani, her bir partner, aksiyon içinde bir bölümü üstlenmektedir. Bu örgütlenmede anlaşma oluşturan şirketler, hukuki hürhüklerini korumaktadırlar. Bu sebeptendir ki, konsorsiyum kurumlar vergisi mükellefi olmayıp, konsorsiyumu oluşturan her ortak kendi statüsüne göre vergilendirilmektedir. Değınildiğı gibi, ön sözleşme oluşturan şirketler, hukuki hürhüklerini kaybetmemekte, kazançları ise statülerine göre ayrı ayrı vergilendirilmektedir. Oysaki birleşme kurumunda en az bir şirketin hukuki varlığı sona erip, ticaret sicilden terkin edilmekte tüm aktif ve pasifi, devralma yolu ile birleşme de mevcut bir şirkete, yeni kuruluş yolu ile birleşme de ise yeni ortaklığa devredilmesi söz konusudur.

4.1.6. Birleşme ile Tröstün Mukayesesi

Kaynaklarda tröstün birbirinden farklı tanımlarına rastlamak mümkündür. Zira bir tanıma göre tröst örgütlenmesi, ortaklıkların iktisadi bağımsızlığının sona erdiği ancak hukuki bağımsızlıklarının devam ettiği bir ekonomik birliktir (Göktuna, 2012: 30). Diğer bir tanımda ise, tröst; iki ya da daha fazla girişimin, hukuki ve de ekonomik özgürlüklerini yitirerek birleşmelerinden oluşan bir teşebbüs olarak belirtilmiştir (Nazalı, 2012: 50).

Tröstün meydana getirilmesi ile yönetim tek elden yapılmaktadır. Rekabet ortamı azaltılarak, büyük kârlar elde edilmektedir. Ancak, avantajlarının yanı sıra, büyük bir teşebbüs şeklinde örgütlenen tröstlerde, yönetim masrafları çoğalmaktadır (Nazalı, 2012: 50).

4.1.7. Birleşme ile Kartelin Mukayesesi

Kartel, pazara hâkim olup, rekabeti azaltmak için, hukuki ve iktisadi varlıklarını ve bağımsızlıklarını muhafaza eden teşebbüslerin ortak bir tutum için yaptıkları anlaşmalar ya da aldıkları kararlardır (Koca, 1999: 99-100; Göktuna, 2012: 30). Kartele dâhil olan teşebbüsler, yapmış oldukları anlaşma uyarınca, anlaşmada mutabık kaldıkları konularda birlikte hareket ederler. Kartelleri anlaştıkları konular itibariyle; “maliyet kartelleri, satım kartelleri, istihkak kartelleri, imalât kartelleri ve geri ödeme şartlarını tespit eden karteller” olmak üzere beş türe ayırmak mümkündür (Nazalı, 2012: 48-49).

Çok defa izah edildiği gibi, birleşme kurumunda en az bir şirketin sona ermesi söz konusu iken, kartellerin hem hukuki hem de ekonomik yönden bağımsız olmaları, mezkûr iki kurumun birbirinden farklı olduğunu göstermektedir.

4.2. Birleşme Türleri Açısından Bir Karşılaştırma

Birleşmenin, 6102 sayılı Kanun 136/1’de, bir müessesenin, başka şirketi devir alması yani devir alma yolu ile ya da işletmelerin yepyeni bir işletme içerisinde bir araya gelmeleri kısaca yepyeni işletme yolu ile gerçekleşebileceği belirtilmiştir. Başka bir deyişle, birleşme; “devir yoluyla birleşme” ve “yeni kuruluş yoluyla birleşme” şeklinde iki türdür.

4.2.1. Devir Yöntemi ile Birleşim: İştirak Yöntemi ile Birleşim

Devir yolu ile birleşme 6102 sayılı Kanun’un 136. maddesinin ilk fıkrasının a bendinde “bir şirketin, diğerini devralması”, teknik terimle “devralma şeklinde birleşme” olarak tanımlanmıştır. Devir yoluyla birleşmede, devrolunan şirket, devir alan işletmeye büsbütün dâhil olur, işlemlerin bitirilmesinin sonrasında ise devir olunan şirketin yasal kişiliği biter. Devir alan şirket ise, mevcudiyetini sürdürmekle birlikte,

anapara durumunda ve partner bünyesinde değişiklikler oluşmaktadır (Bilgili ve Demirkapı, 2013: 69). Başka bir deyişle, bir ya da daha çok alım satım şirketinin tüm aktifleri ve pasifleri, ayrı bir muameleye lüzum kalmaksızın devir alan işletmeye geçmekte, devir alan şirket de devir olunan işletmenin ya da işletmelerin haklarının ve borçlarının halefi olmaktadır.

Ancak, ticaret sicilden terkin olan devrolunan şirket açısından tasfiye aşaması gerçekleşmemektedir (Keşli, 2012: 171; Al Kılıç, 2009: 70).

5520 sayılı KVK'nın genel sistematığı açısından bakıldığında, 19. maddedeki şartları taşıyan birleşmelerin devir hükmünde olacağı belirtilmiştir: *Birleşme sonucunda sona eren işletme ile birleşilen işletmenin yasal ya da aksiyon noktalarının ülkemizde yer alması. Sona eren işletmenin devir zamanındaki mizan karşılıklarının, birleşilen işletmece tam bir şekilde devir alınması ya da bilmukabele hâsılasına kaydı.*

Gerek ticaret hukuku literatüründe gerek ise vergi hukuk literatüründe devir kavramına yer verilmişse de bu iki kavram aynı olguları ifade etmemektedir. Zira ticaret hukukunda devralma yolu ile birleşme, birleşmenin bir türü iken, vergi hukukundaki devir ise 5520 sayılı Kanun'un 20. maddesindeki koşulların yerine getirilmesi halinde münfesiş şirketin sahip olduğu kıymetler değerlemeye tabi tutulmayacak ve birleşme kârı hesaplanmayacak olmasından ötürü esasen bir tür vergi avantajıdır (Göktuna, 2012: 38). Bu aşamada irdelenmesi gereken husus ise, yeni kuruluş yoluyla yapılan birleşmenin vergisiz gerçekleştirilip, gerçekleştirilemeyeceğidir.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda yeni kuruluş yolu ile gerçekleştirilen birleşmenin, mezkûr kanunun 19. maddesinin ilk fıkrasında yer alan devir işleminin kapsamında olup olmadığı açık bir şekilde belirtilmemiştir. 5520 sayılı Kanun'u lâfzî bir biçimde yorumlayacak olursak, vergili birleşmeyi düzenleyen kanunun 18. maddesinde belirtilen "birkaç kurumun, başka kurumlarla birleşmesi" şeklindeki ifadesi hem yeni kuruluş yolu ile birleşmeyi hem de devir yolu ile birleşmeyi kapsamaktadır. Vergisiz birleşmeyi düzenleyen mezkûr kanunun 19. maddesi ise infisah eden ve devralan kurumlardan bahsetmektedir. Yani; 19. madde, lâfzî olarak yorumlandığında, iki veya daha fazla şirketin infisah ederek bir kurum tarafından devralınması, devir kapsamında değerlendirilebilecektir. Ayrıca, vergisiz bölünmeyi düzenleyen 5520 sayılı

Kanun 19/3/a'daki "mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketin devretmesi" ifadesi hem yeni kuruluş yoluyla hem de devir yoluyla bölünme uygulamalarını kapsamaktadır. İş bu sebeple de, maddeler münhasıran lâfzî olarak yorumlandığında denilebilir ki, vergisiz bölünme ve vergili birleşmeyi düzenleyen hükümlerde yeni kuruluş yolu açık bir şekilde düzenlenmiş iken, vergisiz birleşmeye ilişkin hükümde sadece infisah eden ve devralan kurumlardan bahsedilmiş olması ve yeni kuruluş yolu ile birleşmenin açıkça ifade edilmemiş olması sebebi ile yeni kuruluş yolu ile gerçekleşen birleşme işlemi devir kapsamına alınarak işlemin vergisiz gerçekleştirileceği sonucuna ulaşılamayacaktır. Ancak, önemle vurgulanması gerekir ki, tüm bu tespitler sadece kanunun lâfzî yorumu ile elde edilmiştir (Göktuna, 2012: 38). Danıştay da 12.04.1989 tarihli bir kararında,⁷ "birkaç kurumun birleşip, yeni bir kurum oluşturmaları işleminin, birleşme sayılacağı ve tasfiye hükümlerine tabi tutularak bundan doğacak kârın da vergilendirileceğini, bir kurumun tüzel kişiliği devam ederken, öngörülen şartlara uyularak diğer bir veya birkaç kurumun aktifi ve pasifi ile infisah ederek bu kuruma katılmalarının ise devir hükmünde olacağı" ifadelerine yer vererek, kanun hükümlerinin lâfzî yorumunu benimsemiştir. 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun ilgili hükümlerinin amacı göz ardı edilerek sadece lafza bağlı kalarak yorumlanması ise yanlış sonuçlara ulaşılmasına sebebiyet verecektir. Nitekim lâfzî yorum metodu, her zaman hükmün amacına uygun sonuç vermemesi bakımından yetersizliği anlaşılmış bir metottur (Oğuzman, Barlas, 2006: 54).

İş bu sebeple, 5520 sayılı KVK'nın 18. ve 19. maddelerinin gerekçeleri de dikkate alınarak amacına uygun bir tespit yapılması yerinde olacaktır.

Mezkûr kanunun 19. maddesinin gerekçesinde, "maddenin birinci ve ikinci fıkrası, birleşmenin özel bir türünü devir olarak tanımlamakta, tam mükellef kurumlar arasında kayıtlı değerler üzerinden ve kül halinde devralma suretiyle gerçekleştirilen işlemler devir olarak nitelendirilmektedir" ifadeleri kullanılmıştır. Anlaşılacağı üzere, vergisiz birleşme yani devir kurumunun amacı birleşmenin kayıtlı değerler üzerinden, kül halinde gerçekleştirilmiş olmasıdır. Sayın Türk'ün de haklı olarak belirttiği gibi, vergi kanunlarında kullanılan terimler her zaman başka kanunların onlara verdikleri anlamlarla bağlı değildir.

⁷ Danıştay 4. Dairesi, 12.04.1989 Tarihli ve E.1988/2298, K.1989/1677 Sayılı Karar.

Kurumlar Vergisi Kanunu, ticaret hukukunda yer alan devir alma yöntemiyle birleşim ile yepyeni kuruluş yöntemiyle birleşim arasında vergi hukuku yönünden fark gözetmemiştir.

KVK'da *birleşim* gibi *devir* terimi de ticaret hukuku anlamında her iki tür birleşmeyi kapsamaktadır. Zira hem devralma hem yeni kuruluş yolu ile gerçekleştirilen her birleşme hatta nevi değiştirme Kurumlar Vergisi Kanunu'nda belirli koşullarda devir olarak sayılmıştır.

Başka bir deyişle, her iki tür birleşmede vergiye matrah birleşme kârı olmakla birlikte kanunda sayılı belirli koşulların var olması halinde birleşmeler hatta nevi değiştirmeler Kurumlar Vergisi Kanunu açısından devir hükmünde olacaktır (Türk, 1986: 132-133).

Türk, hem KVK'da hem 6762 sayılı TTK'de "birleşme" kavramının eş anlamlı kullanıldığını, birleşme teriminin ise bir üst kavram olarak ekonomik ve hukuki bir olayın adı olduğunu, KVK'daki "bir veya birkaç kurumun diğer kurumla birleşmesi, birleşme sebebi ile infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmündedir" ifadenin hem devralma hem de yepyeni teşekkül yöntemi ile birleşmeyi kapsadığını, ayrıca "devir" ve "birleşim" terimleri birleşmenin birbirinden farklı iki türünü ifade ediyor olsa idi Kurumlar Vergisi Kanunu 37/1'de belirtilen "aşağıda yazılı şartlar dâhilinde vaki olan birleşmeler devir hükmündedir" ifadesiyle, Kurumlar Vergisi Kanunu 37/2'de belirtilen "kurumların yukarıdaki şartlar dâhilinde şekil değiştirmeleri de devir hükmündedir" ifadesinin bir şey ifade edemeyecek olduğunu vurgulanmıştır (Türk, 1986: 132).

Kurumlar Vergisi Kanunu sistematığı, birleşmenin türlerini oluşturan devralma yoluyla birleşme ile yeni kuruluş yoluyla birleşmeyi aynı hükme tabi tutmuştur.

Kayıtlı değer üzerinden yapılan birleşmeler devir olarak nitelendirilip, vergi dışı tutulmuş aksi durumda yani, tarafların malvarlıklarına değer biçilerek yapılan birleşmenin ise vergilendirileceği belirtilmiştir (Yaltı, 1987: 267).

4.2.2. Yepyeni İşletme Yöntemi ile Birleşim

Yepyeni İşletme Yöntemi'nde, İki ya da daha fazla işletmenin malları, tasfiyesiz bir biçimde yeni kurulan şirkete geçmektedir. Yeni oluşturulan işletmenin mameleki ise, bölünen işletmelerin toptan halefiyet yolu ile aktarılan mamelekenden meydana gelir.

Öte yandan, birleşen işletmelerin yasal karakterleri de birleşim süreci sonunda sicilden terkin edilmeleri ile sona ermektedir (Keşli, 2012: 175).

Bu yolla yapılan birleşme, 6762 sayılı TTK'nin 146. maddesinde "iki veya daha fazla ticari şirketin birbirleriyle birleşerek yeni bir ticaret şirketi kurmaları" şeklinde, anonim şirketlere ilişkin olarak düzenlenen "Tasfiyesiz İnfisah" başlığı altında yer alan birleşme kurumunun bir türü olarak 452. maddenin ilk fıkrasında ise "birden çok anonim şirketin malları yeni kurulacak bir anonim şirket tarafından devralınabilir; o suretledir ki, adı geçen şirketin malları tasfiye edilmeksizin yeni şirkete geçer" şeklinde ifade edilmiş ve bu suretle mezkûr türün tanımı ve esasları üzerinde durulmuştur. Yeni kuruluş yolu ile birleşmeye, 5520 sayılı KVK'nın 18. maddesinin "bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi" ifadesi ile devralma yoluyla birleşme ile birlikte yer verilmiştir. Ancak, kanun hükmünün devamında birleşmenin, birleşme nedeni ile dağılan işletmeler bağlamında ayıklama etkisinde olduğu vurgulanmıştır. Burada vurgulanması gereken husus, vergi hukuku ile ticaret hukuku arasında kendini gösteren bir diğer çelişkidir. Zira ticaret hukuku açısından birleşme tasfiyesiz infisah hali olarak düzenlenmiş iken, vergi hukukunda birleşmenin, infisah eden işletmeler açısından ayıklama hükmünde olacağı onaylanmıştır (Göktuna, 2012: 40).

4.3. Kıyas: TFRS-3 İşletme Birleşmeleri Standardı ve Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi Hükümleri

Şirket birleşimleri, bilhassa 1980-1990 döneminden başlayarak tüm ülkelerde mühim bir husus biçiminde gündeme gelmiş, toplumlararası pazarlarda etkinlikte bulunan işletmelerin niceliksel anlamda artışı ve çalışma plâformlarının büyümesiyle modern bir periyodun başlangıcı olmuştur. Uluslararası ekonomik sınırların azalması ile beraber süratlenen şirket birleşimlerinin temel sebebi iktisadidir.

Türkiye’de topluma iştirak anlamında açık olan işletmelerin ve belirli koşulları yerine getirmeleri şartıyla da birtakım şirketlerin, hesap kayıt belgelerini TMS/TFRS uyarınca tutmaları ve malî çizelgelerini bu şablonlar doğrultusunda oluşturmaları gereklidir.

“Bu ihtivadaki şirketler için TMS program boyutunda bulunan TFRS-3 İşletme Birleşmeleri Standardı ile birleşim ve alım muamelelerinde adapte olmaları gereken prensipler tespit edilmiştir. Bu bağlamda birleşmenin ve devir almanın muhasebeleştirilmesinde satın alma metodu benimsenmiş, sahiplenen şirketin, edinilen şirketin betimlenebilir varlıklarını ve akreditiflerini şartlara yakışır şekilde jurnallemesi gerektiği belirtilmiştir. Vurgulanan işletmelerin haricindeki ve serbest kontrole bağlı olan şirketler içinse, YFRÇ buyruklarının birleşimlerle alâkalı bölümleri uygulanacaktır. Şirket birleşimleri, "iki veya daha fazla şirketin büyüme amacıyla faaliyetlerinin ekonomik ve hukuksal açıdan tek bir birlik haline getirilmesi veya şirketlerin iş birliğine gitmeleri" şeklinde de tanımlanabilmektedir (Akay, 1997).”

“Birleşimlerde asıl misyon "büyüme" olmakla birlikte, söz konusu hedefe erişirken kazanılan farklı edinimler de bulunmaktadır (Sarıkamış, 2003).

“Bu edinimlerin tamamı "sinerji" şeklinde kavramlaştırılmaktadır. Sinerji; müessese kombinasyonlarında, birleşim neticesinde ulaşılan iktisadi kudretin, birleşen şirketlerin iktisadi aktiflerinin yekûnundan fazla olmasını tabir eder (Güneş ve Akbıyık, 2002).”

“Genişlemenin beraberinde kazanılan ve sinerjik etkinin cereyanını olanaklı kılan öbür edinimler ise; "finansal kolaylıklar, vergisel avantajlar, ölçek ekonomilerinden faydalanma imkânı, çeşitlendirme yoluyla riskin dağıtılması, iyi bir yönetime sahip olma, rekabette üstünlüğün sağlanması" şeklinde belirtilebilir. TFRS 3’e göre şirket birleşimi; bir şirketin, kazanç sağlamak amacı ile haiz olduğu kudreti kullanarak; yatırımcıları ile ortaklarına yararda bulunmak için idare edilen sürdürülebilir çalışma ve aktifler birleşimi olan ayrı bir şirketin denetimini yasal bir şekilde ele geçirmesidir. TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı’nın hedefi, jurnalleyen şirketin malî çizelgelerinde bir şirket birleşimine ve birleşimin tesirlerine dair tedarik edilen enformasyonun gereksinime münasipliğinin, güvenilirliğinin ve mukayese

edilebilirliğinin artırılmasıdır. Bu hedefe erişmek amacı ile TFRS 3, edinen şirketin edinilen betimlenebilir aktifleri, taksitleri, marjlarını ve vergiyi ne şekilde muhasebeleştirileceğine ve ölçümleyeceğine dair jurnalleme standartlarını biçimlendirmektedir. TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı; birleşik ön sözleşmeler, şirket tanımlamasına uymayan eşya alımı ve ortaklaşa denetime bağlı şirketler dışında "şirket birleşimi" tanımlamasına uyan muamelelere uygulanır.”⁸

“Birleşim muamelelerinin muhasebeleştirilmesinde klasik şekilde uygulanan 2 metot bulunmaktadır. Bu yöntemler; satın alma metodu ve menfaatlerin birleştirilmesi yöntemidir. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’na göre, çıkarların birleştirilmesi metodunun kullanılması yasaklanmıştır (Demir ve Bahadır, 2009).”

4.3.1. Satın Alma Metodu

“Satın Alma Metodu; şirket birleşmesinde bir şirketin, başka bir şirketin net aktiflerini edindiği bir muamele olduğu hipotezine dayanmaktadır (Bahadır, 2014).” “Birleşme muamelesinde "edinen" şeklinde betimlenen birleşen şirketin perspektifini yansıtan bu metotta, edinen, karşının net aktiflerini almaktadır. Bu alım; satın alınan malların devredilmesi, bir avans taahhüdü veya pay ihracı karşılığında edinen şirketçe denetimin elde edilmesiyle olanaklı kılınır (Epstein ve Mirza, 2005).” “Edinen şirket; aktifleri, akreditifleri ve şartlı emanetleri kayıtlandırır (Ataman Akgül ve diğerleri, 2002).” Metodun uygulanması, şunları gerektirmektedir: ⁹ *Edinen şirketin tespiti. Birleşim zamanının tespiti. Edinilen betimlenebilir aktiflerin, betimlenebilir taksitlerin ve denetim kudreti olmayan marjların malî tablolara yansıtılması ve test edilmesi. Vergi ya da alım neticesinde oluşabilecek gelirin oranlanması.*

4.3.1.1. Edinen Şirketin Tespiti

İşletmeyi satın alarak bünyesine katan işletmeye “Edinen İşletme” denir. “Edinen işletmenin belirlenmesinde, TFRS 10 Finansal Tablolar ’da bulunan hükümler temel alınmaktadır.”¹⁰ Edinen işletme; plâsmanda bulunduğu şirket üstünde kudrete haiz olmalı, plâsman irtibatından oluşan alternatif gelirler kazanmalı ve bu kazançların

⁸ TFRS 3, Madde 1.

⁹ TFRS 3, Madde 5.

¹⁰ TFRS 3, Madde 7.

meblâğına tesir edebilmek amacı ile de plâsmanda bulunduğu şirket üstünde otorite kurma olanağına haiz olmalıdır.

4.3.1.2. Birleşim Zamanının Tespiti

Şirket birleşimlerinde birleşim zamanı tespit edilirken, edinilen şirketin denetiminin ele alındığı zaman dilimi baz alınır. Denetimin alındığı zaman dilimi, ekseriyetle kazanım değerinin aktarıldığı, aktiflerin kazanıldığı ve taksitlerin kabul edildiği sonuç zamanı şeklinde de tabir edilen zamandır. Yalnız, edinen şirketin, kapanma zamanından daha evvelki ya da daha ertesi bir zaman da denetimi eline alabilmesi olasıdır. Sözgelimi, ön sözleşmeyle, edinilen şirketin denetimi, kapanma zamanından evvel kazanılmış olabilmektedir.

“Bu nitelikte, birleşme zamanı, kapanma zamanından evvel gelmektedir.”¹¹
“Kademeli alımda birleşim zamanı, *kontrolün ele geçirildiği zaman* olacaktır (Karapınar, 2003: 83-98).”

4.3.1.3. Edinilen Betimlenebilir Aktiflerin, Üstlenilen Betimlenebilir Taksitlerin ve Denetim Kudreti Olmayan Marjların Malî Çizelgelere Aksettirilmesi ve Ölçümü

“Bir aktifin ve borcun tanımlanabilir olabilmesi için anlaşmaya dayalı olması ya da şirketten değişik şekilde münferit pazarlanabilme, kiraya verilebilme, aktarılabilme, mübadele veya ruhsatlanabilme niteliğine haiz olması gereklidir. Muhasebeleştirme şartlarının yerine getirilebilmesi için; varlıkların ve taksitlerin, değişik muamelelerin neticesi değil, edinen şirket ve edinilen şirket arasında işletme birleşmesi esnasında yer değiştiren öğelerin bir modülü olması gereklidir.”¹² “Edinen şirket, süreçte gerekli olan gruplandırmaları ya da belirlemeleri birleşim zamanında mevcut oldukları biçimiyle anlaşma buyruklarını, iktisadi şartları, haiz olduğu operasyonel stratejiler ile muhasebe stratejilerini ve hususa dair başka bütün şartları temel alarak uygulamalıdır.”¹³ “Edinen şirketin, kayıtlştırma koşullarını tatbikatı, edinilen şirketin daha evvel malî cetvellerinde muhasebeleştirmediği varlıkların ve

¹¹ TFRS 3, Madde 8, 9.

¹² TFRS 3, Madde 12.

¹³ TFRS 3, Madde 15-17.

borçların muhasebeleştirilmesine sebep olabilmektedir. Örneğin; edinen şirket, edinilen şirketin dâhilî biçimde geliştirdiği ve bağlantılı bedelleri "masraf" şeklinde kayda geçirmesi dolayısıyla malî tablolarında "aktif" şeklinde kayıt altına alamadığı logo adı, buluş ya da tüketici irtibatları misil edinilen betimlenebilir malları kayıt altına alarak finansal çizelgelerinde yansıtır.”¹⁴

“Edinen şirket, edinilen betimlenebilir malları ve kabul ettiği betimlenebilir taksitleri TFRS 3 nazarında birleşim tarihindeki gerçek karşılıklarıyla ölçümlenmelidir. Denetim kudreti olmayan marjlara dair öğeleriye, gerçek karşılığında ölçülenmemiş ise, edinilen şirketin sade betimlenebilir aktiflerinin kayıtlandırılan tutarlarındaki nispetli marjı üstünden ölçülmesi gerekmektedir.”¹⁵ “Bu konuda aktifler ile borçların ölçülmesinde uygulanan gerçek karşılığın tanımlanması gereklidir. Gerçeğe yakışır bedel; pazar katılımcıları arasında ölçüleme zamanında klişe bir muamelede, bir malın satımından kazanılacak ya da bir taksit tutarının devir edilmesinde ödenecek karşılıktır.”¹⁶

4.3.1.4. Şerefiye

“Şerefiye; bir şirketin alınması ya da devri durumunda, edinen firmanın, edinilen firmadaki bütün stokların yekûn pazar karşılıklarının üstünde bir geri ödeme yapması durumunda oluşan fazladır. Konsept, vergi yasasında "peştamallık" şeklinde isimlendirilmiş ve "bir işletmenin satın alınması durumunda satın alınan aktiflerin piyasa değerinin üzerinde satıcıya yapılan ödemeler" olarak tanımlanmıştır (Akbulut, 2012).” “Alınan şerefiye, "maddi olmayan duran varlık" şeklinde tasdik edilmektedir (Bahadır, 2014).” “TFRS 3, şerefiyenin ölçümünde ve kayıt altına alınmasında (a)’nın (b)’den çok olan bölümünün baz alınmasının gerekli olduğunu vurgulamaktadır.”¹⁷

(a) Birleşme tarihinde transfer edilen kıymetin gerçek karşılık üstünden ölçümü. Edinilen şirketteki önemsiz marjların gerçek karşılık üstünden ölçümü. Kademeli biçimde gerçekleştirilen bir şirket birleşiminde edinen şirketin daha evvelden tutmak edinilen şirketteki öz kaynak marjının birleşim zamanındaki gerçek karşılığı.

¹⁴ TFRS 3, Madde 13.

¹⁵ TFRS 3, Madde 18-19.

¹⁶ TFRS 13, “Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü”, Madde 9.

¹⁷ TFRS 3, Madde 32.

(b) Edinilen betimlenebilir aktiflerin ve kabul edilen betimlenebilir taksitlerin, birleşim zamanındaki meblâğları.

4.3.2. Pazarlıklı Alımlar

“Pazarlıklı alım durumunun oluşabilmesi için, yukarıda ifade edilen (b)’nin (a)’dan çok olması gerekmektedir. Bu fazla kayıtlandırılmadan evvel, edinen şirketin, edindiği mallar ile kabul ettiği taksitleri net bir biçimde tespit edip tespit etmediğini yeni baştan analiz etmesi ve bu değerlemede tespit ettiği ilâve aktifleri ya da taksitleri kayıt altına alması gereklidir. Akabinde, edinen müessese, birleşim zamanında kayıtlandırılması gerekli olan edinilen betimlenebilir aktifler ile taksitlerin, önemsiz marjların ve aktarılan maliyetin toplamını ve ölçümde uygulanan muameleleri analiz etmelidir. Burada misyon, hükümlerin, var olan enformasyonları tam ifade edebildiğinden yüzde yüz ya da yaklaşık olarak emin olabilmektir. Bu muamelelere karşılık, fuzuli meblâğ nedeniyle oluşan gelir, edinen şirkete yöneltilmek üzere kazançta ya da zararda kayıt altına alınmalıdır.”¹⁸

4.3.3. Aktarılan Bedel

Aktarılan bedel; edinen şirketçe aktarılan aktiflerin, kabul edilen taksitlerin ve çıkarılan öz kaynakların toplamıdır. Şirket birleşimlerinde aktarılan maliyet, gerçek maliyet temelinde ölçülmelidir.

“Aktarılan tutar; likit, öbür aktifler, edinen şirketin bir şirketi ya da konsorsiyumu, şartlı maliyetler, olağan ya da ayrıcalıklı öz kaynağa endeksli malî aygıtlar, seçenekler, güvenceler ve partner yararlı şirketlerin mensup payları biçiminde olabilmektedir.”¹⁹

4.3.4. Satın Alma İlişkin Maliyetler

Edinen şirketçe bir şirket birleşiminin olabilmesi uğruna katlanılan maliyetlerdir.

¹⁸ TFRS 3, Madde 36.

¹⁹ TFRS 3, Madde 37.

4.3.5. Yerel Finansal Raporlama Çerçevesinde Şirket Birleşimleri

Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi (YFRÇ), bağımsız bir denetim mekanizmasına tabi olarak TMS uygulamayan işletmelerin mali tablolarında uygulayacakları mali raporlama çerçevesidir. İşletmelerin ihtiyacına uygun olarak kaliteli ve açık anlaşılabilir mali tabloların oluşturulması başlıca amacıdır.

4.3.5.1. Şirket Birleşimlerinin Muhasebeleştirilmesi

YFRÇ'de şirket birleşimleri, TFRS 3'te ifade edildiği üzere, satın alım metodu uygulanarak kayıt altına alınacaktır.

Metot uygulanırken şu aşamaların takip edilmesi gereklidir: *Edinen işletmenin belirlenmesi. Birleşim zamanının tespiti. Şirket birleşiminin bedelinin tespiti. Edinilen aktiflerin, kabul edilen akreditiflerin ve edinilen şirketteki denetim kudreti olmayan bölümlerin kayıt altına alımı ve takdiri. Verginin ya da olumsuz şerefiyenin kayıt altına alımı ve takdiri.*

4.3.5.2. Şirket Birleşiminin Bedelinin Tespit Edilmesi

Şirket birleşiminin bedeli, aktarılan maliyetle şirket birleşimi ile direkt alâkalı biçimde katlanmak zorunda olunan bedellerin yekûnu şeklinde ölçümlenir.

Söz konusu bedeller; acentelik ücretleri, başdanışmanlık bedelleri, değerlemeye dair bedeller misil birleşime dair ödenmesi gerekli olan meblâğlardır.

4.3.5.3. Edinilen Aktiflerin, Kabul Edilen Akreditiflerin ve Edinilen Şirketteki Denetim Kudreti Olmayan Bölümlerin Kayıt Altına Alımı ve Ölçülmesi

Edinen şirket; birleşim zamanında vergiden ayrı biçimde edinilen şirketin malî çizelgelerinde bulunan aktifleri ve akreditifleri kayıt altına almalıdır. Bu varlıklar ile borçlar güvenli biçimde ölçümlenebiliyorsa, birleşim zamanındaki gerçek bedeli yansıtır.

Yalnız, edinen şirket makul bedeli dürüst biçimde ölçümlenemeyen aktifleri ve yükümlülükleri, edinilen şirketin birleşim zamanı itibariyle malî çizelgelerinde bulunan

dekont bedelleri üstünden kayıt altına alması gereklidir. Birleşim zamanında kayıt altına alınan varlıklar ve akreditifler, birleşim tarihinin akabinde sınırı içinde yer aldıkları YFRÇ buyrukları nazarında ölçümlenecektir. TFRS 3'teki misil, YFRÇ hükümlerine izafeten edinilen aktifler ve üstlenilen borçlar, satın alım metodu itibariyle kayıt altına alınacaktır. Bu boyutta kayıt altına alınabilmesi için, varlıklar ve borçlar, birleşim muamelesi neticesinde taraf değiştirmiş olmalıdır. Farklı bir muamelenin neticesinde oluşan varlıklar ile yükümlülükler, karakteristik durumları itibariyle içeriğine girdikleri öbür YFRÇ buyrukları dikkate alınarak kayıt altına alınmalıdır. YFRÇ nazarında edinen şirket, edinilen şirketin birleşim zamanı itibariyle malî çizelgelerinde bulunmayan varlıkları ile borçlarını kayıt altına alınmayacaktır. Denetim kudreti olmayan hisselerin değerinin, edinen şirketçe birleşim zamanında kayıtlandırılan varlıkların ve borçların tam bedelindeki nispetel marj üstünden ölçümü gereklidir.

4.3.5.4. Vergi ya da Olumsuz Verginin Kayıt Altına Alınması ve Ölçümü

Edinen şirketin, edinilen şerefiyeyi bilançosuna aktif şeklinde kaydetmesi gerekir. Verginin takdiri ise, birleşim zamanı itibariyle kıymet karşılığı üstünden gerçekleştirilir. Komple birleşimlerde verginin kıymet maliyetine; şirket birleşimi maliyetinden, edinilen şirketin kayıt altına alınan varlıkları ile borçlarının çıplak değeri çıkartılarak ulaşılmaktadır.

Şirketin bütününün kazanılmadığı birleşimlerde, verginin bedeli hesap edilirken, edinilen şirketin bedeli üstündeki edinen şirket marjına dikkat edilmelidir. YFRÇ'de verginin, bedel azlığı denemesine bağlı olmayacağına açık bir biçimde yer verilmiş, verginin birinci kaydını müteakip takdirinin; kıymet bedelinden, kümülâtif itfa marjları çıkartılarak yapılmasının gerekli olduğu ifade edilmiştir. Kayıtlandırılmasına müteakip takdiri için verginin tesirli süresinin tespit edilmesi ve bu doğrultuda itfa muamelesinin gerçekleştirilmesi gereklidir. Verginin tesirli süresinin güvenli bir biçimde kestirilemediği durumlarda, verginin on senede itfa edileceği belirtilmiştir. YFRÇ'de olumsuz vergiye de yer verilmiştir.

Olumsuz vergi; edinilen işletmenin kayıtlandırılan aktiflerinin ve yükümlülüklerinin kesin bedelindeki edinen şirketin marjının, şirket birleşiminin bedelinden fazla olduğu zaman oluşan uçurumdur. YFRÇ'de, olumsuz verginin,

birleşim zamanında kazanca ya da zarara yansıtılması gerektiği belirtilmiştir. Olumsuz vergi nedeniyle oluşan kazancın, "yatırım faaliyetlerinden diğer gelirler" kategorisi içinde gösterilmesi gerekmektedir.

4.3.5.5. Takdir Periyodu

Edinen şirketin, şirket birleşmesine dair hesap muamelelerini, birleşimden sonra ertelemeksizin tamamlaması gerekir.

Hesap kayıt muamelelerinin, birleşimin gerçekleştiği jurnalleme süresi bitimine dek noksansız bir biçimde tamamlanamaması durumunda edinen şirket, bitiremediği kategorilere dair olarak malî çizelgelerine bu kategorilerin anlık miktarlarını yansıtmalıdır.

Bu anlık miktarlar, birleşim ile alâkalı modern enformasyonlar oluşması halinde geri dönük şekilde revize edilir, karşılığında vergi miktarının artırılması ya da düşürülmesi gerekir.

Anlık miktarlarla alâkalı revizyona dair evrenin, birleşimden başlayarak 365 günü aşamayacağı ifade edilmiştir. 365 günü aştıktan itibaren kazanılan enformasyonların, YFRÇ'nin "Muhasebe Politikaları, Tahminler ve Hatalar" başlıklı üçüncü bölümünde bulunan temel buyruklar itibariyle incelenmesi gereklidir.

4.4. Birleşme Durumunda Konsolidasyon

İşletmelerin ortak olması sonucu yatırım yapan şirketin finansal raporlarında yatırım yapılan şirketin nasıl raporlanacağı önemli bir konudur. Yatırım yapan şirketin finansal tablolarında yatırım yapılan şirketin tek bir finansal tablo kalemi olarak yansıtılması anlamsız hale getirmektedir. Bu yüzden finansal tabloların yapılırken tek bir ekonomik birim gibi birleştirilmesi mali bir zorunluluk haline gelmektedir. Bu konsolidasyon şekilleri tam konsolidasyon, pay nispetinde konsolidasyon, kısmi (öz kaynak yöntemi) konsolidasyondur.

Tam konsolidasyon: Ortaklık oranına bakılmadan finansal tablolar birleştirilir.

Payı nispetinde konsolidasyon: Yatırımı yapan işletme yatırım yapılan işletmenin varlıkları, borçları ve gelirlerinden payı oranınca kendi finansal tabloları ile birleşir.

Kısmi (Öz kaynak Yöntemi) Konsolidasyon: yatırımı yapan işletme yatırımı maliyet yöntemi ile değil yatırım yapılacak işletmenin net varlıklarından düşen pay oranında finansal tablolarında raporlamaktadır.

Konsolidasyon sürecinde üç aşama mevcuttur. Finansal tabloların bu konsolidasyona hazır hale getirilmesi aşaması, finansal tablo kalemlerinin toplanması aşaması, grup içi etkilerinin elemine edilmesi aşamasıdır. (Kaval, 2019: 592)

Örnek 1: X İşletmesi Y İşletmesinin %80'ini 19.200 TL ödeyerek 31.12.2010 tarihinde satın almıştır. Bu tarih itibariyle Y işletmesinin öz kaynaklar toplamı 24.000 TL'dir. (Sermaye 14.000 TL, Dağıtılmamış karlar 10.000 TL.) İşletmenin net belirlenebilir varlıklarının değeri de 24.000 TL'dir.

Grubu oluşturacak işletmelerin konsolide bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır.

Eleminasyon					
Bilanço	A İşl.	B İşl.	Borç	Alacak	Kons. Tutarlar
Nakit ve Benzerleri	4.000	8.000			12.000
Stoklar	24.000	20.000			44.000
Bağlı Ortaklıklar	19.200	-		19.200	
Diğer Varlıklar	6.000	2.000			8.000
V. Toplamı	53.200	30.000			64.000
Ticari Borçlar	13.200	6.000			19.200
Sermaye	30.000	14.000	14.000		30.000
Dağıtılmamış Karlar	10.000	10.000	10.000		10.000
Azınlık Payları				4.800	4.800
K. Toplamı	53.200	30.000	24.000	24.000	64.000

Eleminasyon işlemlerinde bağlı ortaklıklar hesabı ile, B işletmesinin öz kaynaklarından A'ya düşen pay tutarı elimine edilir. B işletmesinin öz kaynakları 24.000 TL'dir. Bundan A'ya düşen pay ise 19.200 TL'dir.

...../.....			
500 SERMAYE	11.200		
XXX DAĞITILMAMIŞ KARLAR	8.000		
245 BAĞLI ORTAKLIKLAR			19.200
Bağlı ortaklıklar hesabının eliminasyonu			

Y öz kaynaklarından, X dışındaki paydaşlara düşen 4.800 TL'dir.
(24.000x0.20).

...../.....			
500 SERMAYE	2.800		
XXX DAĞITILMAMIŞ KARLAR	2.000		
5XX AZINLIK PAYLARI			4.800
Azınlık paylarının kayda alınması			

(KAVAL, 2019: 592)

Örnek 2: K işletmesi L işletmesinin %80'ini 480 TL bedelle satın almıştır. L işletmesinin satın alma tarihi itibariyle öz kaynaklarının defter değeri 380 TL'dir. İşletmenin varlıklarının ve borçlarının gerçeğe uygun değeri ise sırası ile 1200 TL ve 700 TL'dir. İşletmenin aktifinde 680 TL bedelle kayıtlı binanın gerçeğe uygun değeri 800 TL olarak tahmin edilmektedir.

Sahiplik düzeyi ne olursa olsun hesaplamalarda, işletmenin gerçeğe uygun değeri olan 600 TL esas alınır. Bu bedelle, işletmenin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri olan 500 TL kıyaslanır. Aradaki fark olan 100 TL tüm işletme düzeyinde şerefiye tutarını oluşturur.

Şerefiyenin Hesaplanması

Transfer edilen Bedel	480
Net Belirlenebilir Varlıklardan Kontrol Gücü Olmayanların Payları (1200- 700= 500 x 0,20= 100)	100
Toplam	580
Net Belirlenebilir Varlıklar (1200- 700= 500)	(500)
<u>Şerefiye Tutarı</u>	<u>80</u>

Bu şerefiye tutarının ana ortaklık payının ve azınlık paylarının hesaplanması gereklidir.

İşletmenin Konsolide Bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır.

	L İşletmesi	L İşletmesi	Borç	Alacak	Kons. Tutarlar
Binalar	-	680	(1) 96 (2) 24		800
Bağlı Ortaklıklar Şerefiye	480	-	(1) 80	480 (1)	- 80
Diğer Varlıklar	1520	400			1920
V. Toplam	2000	1080			2800
Ticari Borçlar		700			700
Sermaye	1600	300	(1) 240 (2) 60		1600
Dağıtılmamış Karlar	400	80	(1) 62 (2) 16		400
Azınlık Payı				(2) 76 (2) 24	100
K. Toplam	2000	1080	580	580	2800

(KAVAL, 2019: 595)

Yatırım hesabı ile L işletmesinden ana ortaklığa düşen öz kaynak unsurları karşılaştırılır. Öz kaynak unsurlarının defter değeri değil, gerçeğe uygun olan değer esas alınır.

..... / ..			
252 BİNALAR			
264 ŞEREFİYE		96	
500 SERMAYE		80	
XXX BİRİKMİŞ KARLAR		240	
245 BAĞLI ORTAKLIKLAR		64	
			480

Ana ortaklık paylarının hesaplanmasında tutarlar üzerinden bu kez azınlık payı hesaplanır. Azınlığın sahip olduğu ortaklık oranı %20 kullanılır.

..... /		
252 BİNALAR		
500 SERMAYE	24	
XXX BİRİKMİŞ KARLAR	60	
XXX AZINLIK PAYLARI	16	
		100

(KAVAL, 2019: 596)

4.5. Türk Ticaret Kanunu'nda İşletme Birleşmeleri

“Güncel Türk Ticaret Kanunu’nu, birleşim muameleleri açısından analiz ettiğimizde; birleşimle alâkalı buyrukların bulunduğu maddelerin, geçmiş Türk Ticaret Kanunu’na dayanarak çok olduğunu, metinlerin daha ayrıntılı ve uzun olduğunu, tatbikat aşamasında karşı karşıya kalınan eksiklikleri ve duraksamaları ortadan kaldırmak amacı ile kesin anlatımlarda bulunulduğunu ve konseptlerin izah edildiğini, programı düzenlemek için türlü işletmelerin oluşturulduğunu, partnerlerin ve mensupların himayesi bağlamında "kontrol" ve "hesap verilebilirlik" standardına yakışır varyasyonlar gerçekleştirildiğini algılamaktayız (Kolotoğlu, 2012).”

“Ayrıca; birleşmeye aynı sermaye hükümlerinin uygulanmaması, birleşen şirketlerin aynı türde olması koşulu kalkması, birleşmelerin yapılandırılması ve hukuki sürecine ilişkin yenilikler bakımından değişiklikler meydana gelmiştir (Akbulak, 2011).”

4.5.1. İlke

TTK Madde 136

“İşletmeler; bir işletmenin, başka bir işletmeyi devir alması, metotsal tabirle "devralma şeklinde birleşme" ya da yepyeni bir işletme içerisinde bir araya gelmeleri, metotsal tabirle "yeni kuruluş şeklinde birleşme" alternatifleriyle birleşebilirler.”

“136 ila 158. maddelerin tatbikinde, tasdik eden işletme "devralan", iştirak eden işletme "devrolunan" olarak isimlendirilir.”

“Birleşim, devir olunan müessesenin mameleki karşılığında, bir dönüşme nispetine göre devir alan işletmenin hisselerinin, devir olunan işletmenin partnerlerince otomatik kazanımıyla gerçekleşir.”

“Birleşim anlaşması 141/2 manasında ayrılık akçesini önerebilir.”

“Birleşimle, devir alan işletme, devir olunan işletmenin mamelekini büsbütün hâlde devir alır. Birleşimle devir olunan işletme ticaret sicilinden çıkartılır.”

Bu madde aşağıdaki maddeye dayanılarak oluşturulmuştur.

“Birleşme, iki veya daha fazla ticaret şirketinin birbiriyle birleşerek yeni bir ticaret müessesesi oluşturmalarından ya da bir veya daha çok alım satım işletmesinin başka bir alım satım işletmesine katılmasından müteşekkildir.”

“Türlü alım satım işletmelerine özgü özel buyruklar gizli olmak koşuluyla, birleşim hakkında sonraki maddelerdeki buyruklar uygulanır.”

4.5.2. Geçerli Birleşmeler

TTK Madde 137

“Kapital işletmeleri; kapital işletmeleriyle, konsorsiyumlarla ve devir alan müessese olmak koşuluyla, komandit ve kolektif müesseselerle birleşebilirler.”

“Kişi işletmeleri; kişi işletmeleriyle, devir olunan işletme olmak koşuluyla, kapital işletmeleriyle, devir olunan işletme olmak koşuluyla, konsorsiyumlarla birleşebilirler.”

“Konsorsiyumlar; konsorsiyumlarla, kapital işletmeleriyle ve devir alan işletme olmak koşuluyla kişi işletmeleri ile birleşebilirler.”

Bu madde aşağıdaki maddeye dayanılarak oluşturulmuştur.

“Birleşme, yalnız aynı neviden olan şirketler arasında caizdir.”

“Şu kadar ki, birleşme bakımından kolektif ile komandit şirketler ve anonim ile anaparası hisselerle ayrılmış komandit işletmeler, eşdeğer kategoriden sayılır.”

4.5.3. Tasfiye Durumundaki Bir Şirketin Birleşmeye Katılması

TTK Madde 138

“Tasfiye durumundaki bir müessese, malvarlığının dağıtılmasına başlanmamışsa ve devir olunan müessese olmak koşuluyla birleşime iştirak edebilir. Önkoşulların mevcudiyeti, bir muamele kontrolcüsünün, bu konuyu onaylayan bülteninin, devir alan işletmenin merkezinin olduğu yerin ticaret sicili başmüdürlüğüne sunulması ile kanıtlanır.”

4.5.4. Anaparanın Yitirilmesi ya da Borca Batıklık Durumunda Birleşime İştirak

TTK Madde 139

“Anaparası ile yasal ekstra mülkleri yekûnunun %50’si hasarlarla yitirilen ya da borca batık halde olan bir işletme, yitirilen anaparayı ya da gerekiyor ise borca batıklık halini karşılayabilecek miktarda kolayca, tasarruf edilebilen aktiflere haiz olan bir işletmeyle birleşebilir.”

“İlk cümledeki koşulun gerçekleştiğini kanıtlayan bir muamele kontrolcüsünce düzenlenen bültenin, devir alan işletmenin merkezinin olduğu yerin ticaret sicili başmüdürlüğüne sunumu zorunludur.”

4.5.5. Ortaklık Payının ve Haklarının Korunması

TTK Madde 140

“Devrolunan şirketin ortaklarının, mevcut ortaklık paylarını ve haklarını karşılayacak kıymette, devir alan işletmenin hisseleri ile payları üstünde dilekte bulunma hakları söz konusudur. Bu hak, "birleşime iştirak eden işletmelerin mameleklerinin kıymeti, rey paylarının simülasyonu ile ehemmiyetli başka mevzular" baz alınarak hesap edilir. Birleşme marjlarının takas nispetleri tespit edilirken, devir olunan müessesenin partnerlerine tahsis edilen birleşme marjlarının hakiki karşılıklarının 1/10’unu geçmemesi koşuluyla, bir eşdeğerleştirme ödemesi

önerilebilir. Devir olunan işletmenin reyden yoksul hisselerine haiz partnerlerine denk karşılıkta reyden yoksul ya da rey payına sahip marjlar devredilir.”

“Devir olunan işletmede var olan hisselere endeksli ayrıcalıklara karşılık olarak, devir alan işletmede aynı kıymette paylar ya da cazip bir bedel aktarılır.”

“Devir alan işletme, devir olunan işletmenin akçe sertifikası haizlerine, aynı paylar vermek ya da getiri çeklerini, birleşim anlaşmasının tarihindeki reel karşılığıyla toplamak ile mükelleftir.”

4.5.6. Ayrılma Akçesi: Ayrılma Ödeneği

TTK Madde 141

“Birleşime iştirak eden işletmeler, birleşim anlaşmasında, partnerlere, devir alan işletmede, hisse ve iş birliği paylarının iktisabı ile kazanılacak işletme hisselerinin reel bedeline eşit olan bir ayrılma ödeneği arasında önseçim hakkı tanıyabilirler.”

“Birleşime iştirak eden işletmeler, birleşim anlaşmasında, yalnız ayrılma ödeneğinin devredilmesini önerebilirler.”

4.5.7. Sermaye Artırımı

TTK Madde 142

“Devralma yoluyla birleşmede, devralan müessese, sermayesini, devrolunan işletmenin partnerlerinin paylarının gözetilebilmesi amacı ile gereken seviyede sıralı olarak yükseltmekle mükelleftir.”

“Birleşimde, anamal koyulmasına dair varyasyonlarla, kamuya açık anonim işletmelerde, yeni hisselerin kamuya sunumuna ilişkin buyruklar, SPK kaydına alınmasına dair olanlar hariç, uygulanmaz.”

4.5.8. Yeni Kuruluş

TTK Madde 143

“Yeni kuruluş yolu ile birleşmede, bu Kanun ile 24.04.1969 tarihli ve 1163 sayılı Kanun’un, anamal koyulmasına ilişkin varyasyonları ile en az partner mevcuduna dair buyrukları haricindeki hükümleri, yeni işletmenin bünyesine uygulanır.”

4.5.9. Ara Bilânço

TTK Madde 144

“Birleşim anlaşmasının paraflandığı zamanla envanter tarihi arasında 180 günden çok süre geçmiş ise ya da en son envanterin yayımlanmasından başlayarak, birleşime iştirak eden işletmelerin mameleklerinde muazzam değişimler oluşmuşsa, birleşime iştirak eden işletmeler bir ara mizan sunmak zorunluluğundadırlar.”

“Ara bilânço için, fiziksel mizan yayımlanması isteğe bağlıdır; en son envantere uygun bulunan değerler, yalnız ticari dokümandaki aksiyonlar dozunda değiştirilmektedir; yıpranma payları, maliyet revizyonları ve bedellerle ticari dokümanlardan anlaşılmayan müessese için muazzam maliyet değişimleri kayda alınmaktadır.”

Bu madde aşağıdaki maddeye dayanılarak oluşturulmuştur.

“Birleşen şirketlerden her biri, aralarında tespit edilecek bir örneğe göre tanzim edilmiş mizanını bildirmeye ve birleşim dolayısıyla mevcudiyetleri biten işletmelerse bununla birlikte taksitlerin nasıl geri ödeneceğine ilişkin düzenleyecekleri belgeyi mizanla beraber bildirmek ile mükelleftirler.”

4.5.10. Birleşme Sözleşmesinin Yapılması

TTK Madde 145

“Birleşme sözleşmesi, yazılı biçimde yapılır.”

“Sözleşme, birleşmeye katılan işletmelerin idari kurulları tarafından paraflanır, umumî komitelerince de onanır.”

4.5.11. Birleşme Sözleşmesinin İçeriği

TTK Madde 146

“Birleşme sözleşmesinin; birleşmeye katılan müesseselerin ticaret unvanlarını, hukuki kategorilerini, adreslerini; yeni kuruluş yöntemiyle birleşim durumunda, yeni işletmenin cinsini, tüccarlık ismini ve konumunu, işletme marjlarının dönüşme nispetini, eşitleştirme miktarını, devir olunan işletmenin partnerlerinin, devir alan işletmedeki hisselerine ve paylarına dair izahatları, devir alan işletmenin, ayrıcalıklı ve reyden yoksul hisselerin haizleri ile bono haizlerine sunduğu hakları, işletme marjlarının değiştirilmesinin biçimini, birleşim ile kazanılan gelirlerin, devir alan ya da yeni oluşturulan işletmenin mizan gelirini hak ettiği zamanı ve bu dileğe dair tüm başat karakterleri, ihtiyaç olduğunda m.141 hükmünce ayrılma ödeneğini, devir olunan müessesenin işlemlerinin ve etkinliklerinin devir alan işletmenin adına gerçekleştirilmiş olarak addedileceği zamanı, idari kurullarına ve idareci partnerlere sunulan istisnâî kazançları, ihtiyaç olduğunda sonsuz mesuliyetli partnerlerin adlarını kapsaması elzemdir.”

4.5.12. Birleşme Raporu

TTK Madde 147

“Birleşmeye katılan müesseselerin yönetim organları, ayrı ayrı ya da birlikte, birleşme ile alâkalı bir bülten düzenlerler. Bültende, birleşimin hedefi ve neticeleri; birleşim anlaşması; işletme hisselerinin dönüşüm nispeti ile eşitleştirme ödeneği; devir olunan işletmelerin partnerlerine devir alan işletme nezdinde sunulan iştirak ayrıcalıkları; ihtiyaç durumunda ayrılma ödeneğinin miktarı ve işletme hisse ve iştirak ayrıcalıkları yerine ayrılma ödeneği bahşedilmesinin nedenleri; dönüşme nispetinin tespiti yönünden marjların değerine dair özgünlükler; ihtiyaç durumunda devir alan işletmece gerçekleştirilecek artırım tutarı; devir olunan işletmenin partnerlerine, birleşim nedeniyle yüklenecek olan, ilâve geri ödeme ve başka bireysel eylem yükümleriyle bireysel mesuliyetler ile alâkalı enformasyon; farklı cinsteki işletmelerin

birleşimlerinde, yeni kategori nedeniyle partnerlere düşen görevler; birleşimin, birleşime iştirak eden işletmelerin emekçileri üstündeki tesirleriyle muhtemelse bir aktif programın kapsamı; birleşimin, birleşime iştirak eden işletmelerin ödünç verenleri üstündeki tesirleri; gerekiyor ise, ilişkili makamlardan alınan tasdikler "kanunî" ve "iktisadi" yönlerden izah edilir, sebepleri bildirilir.”

“Yeni işletme yöntemi ile birleşimde birleşim belgesine yeni işletmenin ön sözleşmesinin ilave edilmesi gereklidir. Bütün partnerlerin onamaları durumunda, mikro işletmeler, birleşim belgesinin oluşturulmasından cayabilirler.”

4.5.13. Birleşme Sözleşmesinin ve Birleşme Raporunun Denetlenmesi

TTK Madde 148

“Birleşmeye katılan şirketlerin; birleşme sözleşmesini, birleşme raporunu, birleşmeye temel olan mizanı, bu mevzuda liyakatli bir denetçiye kontrol ettirmeleri zorunludur.”

“Birleşime iştirak eden işletmeler, birleşimi kontrol edecek eylem kontrolcüsüne destek sağlayacak her cins bilgi ile kaydı aktarmak zorundadırlar.”

“Denetleyici, denetim tutanağında, devir alan işletmece gerçekleştirilmesi öngörülen kapital artırımının, devir olunan işletmenin partnerlerinin çıkarlarını gözetime kâfi olup olmadığı; dönüşme nispeti ile ayrılma ödeneğinin adaletli olup olmadığı; dönüşme nispetinin hangi metot baz alınarak hesap edildiği; asgarî 3 metotla mukayese gerçekleştirilerek, uygulanan metodun gerçekçi olduğu; umumî boyutta uygun bulunan başka metotlar itibariyle ne tür maliyetlerin oluşabileceği; eşdeğerleştirme söz konusu ise, cazip olup olmadığı; dönüşüm nispetinin hesap edilmesi açısından marjların değerlemesinde önemsenen özgünlükler üstüne takip yapmak ve düşünce beyan etmekle vazifelidir. Bütün partnerlerin onaylamaları durumunda, mikro işletmeler, denetimden cayabilirler.”

4.5.14. İnceleme Hakkı

TTK Madde 149

“Birleşmeye katılan şirketlerden her biri, merkezleriyle şubelerinde ve halka açık anonim işletmeler ise, SPK’nın önereceği yerlerde, umumî komite hükmünden evvel 1 ay içerisinde; birleşim anlaşmasını, birleşim bültenini, denetim bültenini, son 3 senenin sene sonu malî çizelgeleriyle senelik çalışma bültenlerini, ihtiyaç durumunda mizanlarını, partnerlerin, değerli kâğıt haizleriyle işletmece ihraç edilen taşınabilir değer hamillerinin, çıkarı olan şahısların ve başka bağlantılıların irdelemelerine arzla görevlidir.”

“Bunlar, bağlantılı kapital işletmelerinin web sitelerinde de yayınlanır. Partnerlerle ilk cümlede sıralanan şahıslar, aynı fıkrada anılan dosyaların kopyalarının ve matbu biçimlerinin kendilerine teslimini talep edebilirler. Bunlar için, bir para ya da masraf bedeli istenemez.”

“Birleşime iştirak eden işletmelerden her bir tanesi, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi (TTSG)’de yayınlanan ve web sitelerine koyulan tanıtımda, takip gerçekleştirme ayrıcalığına işaret eder.”

“Birleşime iştirak eden işletmeler, ilk paragrafta söz edilen dosyaların nere tevdi edildiklerini ve nerelerde tahkikata hazır tutulduklarını, teviden asgarî 72 saat evvel, TTSG ile işletme anlaşmasında belirtilen mecmualarda ve kapital işletmeleri de web sitelerinde yayınladılar. Bütün partnerlerin onaylamaları durumunda, mikro teşekküller, irdeleme ayrıcalığının uygulanmasından cayabilirler.”

4.5.15. Malvarlığındaki Değişiklikler ile İlgili Bilgiler

TTK Madde 150

“Birleşmeye katılan müesseselerden birinin aktif ya da pasif varlıklarında, birleşme anlaşmasının parafı zamanıyla, bu anlaşmanın umumî heyette kabule arz edileceği zaman arasında büyük değişim oluşmuşsa, idari kurul, bunu umumî heyetine ve birleşime iştirak eden öbür işletmelerin idari kurullarına resmi bir şekilde duyurur. Birleşime iştirak eden bütün işletmelerin idari kurulları, bu ortamda birleşim

anlaşmasının değiştirilmesine ya da birleşimden caymaya ihtiyaç olup olmadığını değerlendirirler; bu şekilde bir neticeye ulaştıkları koşulda, kabule arz etme teklifi geri alınır. Öbür durumda, idari kurul, umumî heyette, birleşim anlaşmasında adaptasyona ihtiyaç olmadığının sebebini izah eder.”

4.5.16. Birleşme Kararı

TTK Madde 151

“İdari kurul, umumî heyete birleşim ön sözleşmesini arz eder. Birleşim anlaşması, umumî heyette, anonim ve anaparası hisselerle ayrılmış komandit işletmelerde, asıl ya da kapitalin maksimumunu temsili koşuluyla, umumî heyette var olan reylerin $\frac{3}{4}$ 'ü ile bir konsorsiyumca devir alınacak kapital işletmelerinde, kapitalin maksimumunu temsili koşuluyla, umumî heyette var olan reylerin $\frac{3}{4}$ 'ü ile limited işletmelerde, likiditenin asgarî $\frac{3}{4}$ 'ünü temsil eden haklara haiz olmaları koşuluyla, bütün partnerlerin $\frac{3}{4}$ 'ünün reyleriyle; konsorsiyumlarda, reylerin $\frac{2}{3}$ 'ünün çoğunluğuyla; esas anlaşmada ilâve geri ödeme ve farklı eylem yükümleri veya sürekli mesuliyet tasdik edilmiş ya da bunlar olup da yaygınlaştırılmışsa konsorsiyuma kayıtlı bütün partnerlerin $\frac{3}{4}$ 'ünün takdiriyle kabul edilmelidir.”

“Komandit ve kolektif işletmelerde birleşim anlaşmasının, ittifak ile kabul edilmesi gerekmektedir. Yalnız, işletme ön sözleşmesinde, birleşim anlaşmasının, tüm partnerlerin $\frac{3}{4}$ 'ünün takdiriyle kabul edilmesi belirtilebilir.”

“Likiditesi hisselerle ayrılmış bir komandit işletmenin, farklı bir işletmeyi devir alması durumunda, komanditelerin bütününün, birleşimi resmi biçimde doğrulamaları zorunludur.”

“Bir limited işletmece devir alınan anonim ve likiditesi hisselerle ayrılmış komandit işletmede, devir almayla ilâve borç ile bireysel eylem yükümleri öngörülüyor ise ya da bunlar yaygınlaştırılıyorsa, tüm partnerlerin ittifakına lüzum bulunmaktadır.”

“Birleşim anlaşması, bir ayrılma ödeneğini öngörüyor ise, bunun, devir eden işletme kişi işletmesi ise, rey ayrıcalığına sahip hissedarlarının, kapital işletmesiye işletmede var olan rey paylarının %90'ının pozitif reyleri ile onayı gereklidir. Birleşim

anlaşmasında devir olunan işletmenin teşekkül mevzusunda değişim öngörölmüş ise, birleşim anlaşmasının bununla birlikte, işletme ön sözleşmesinin değiştirilmesi amacıyla zorunlu çoğunlukla onayı gereklidir.”

4.5.17. Ticaret Siciline Tescil

TTK Madde 152

“Birleşmeye katılan müesseseler tarafından birleşme kararı alınır alınmaz, yönetim kurulları, birleşimin kayda geçirilmesi amacı ile ticaret siciline başvururlar. Devir alan işletme, birleşimin ihtiyacı olarak likiditesini arttırmışsa, ilâve olarak asıl anlaşma değişimleri ticaret siciline arz edilir. Devir olunan işletme, birleşimin, ticaret siciline kaydedilmesiyle dağılır.”

4.5.18. Hukuki Sonuçlar

TTK Madde 153

“Birleşim; birleşimin, ticaret siciline kaydıyla işlerlik elde eder.”

“Kayda geçirme zamanında, devir olunan işletmenin tüm malı ile pasifi otomatikman devir alan işletmeye aktarılır.”

“Devir olunan işletmenin partnerleri, devir alan işletmenin hissedarı olurlar. Yalnız, bu netice, devir alan işletmenin kendi adına, bununla beraber bu işletme adına faaliyette bulunan ferdin sahip olduğu hisselerle devir olunan işletmenin, kendi adına ancak bu işletme hesabına faaliyette bulunan ferdin sahip olduğu hisseler için oluşmaz.”

Bu konuda, 7 Aralık 1994 tarihli ve 4054 sayılı RKHK kararları saklıdır.

Bu madde aşağıdaki maddeye dayanarak oluşturulmuştur.

“Madde 150’de belirtilen süre içinde itiraz edilmemişse, birleşme muamelesi katileşir ve kalan ya da yeni oluşturulan işletme, dağılan işletmelerin yerine geçer.”

“Bu işletmelerin tüm hakları ve yükümlülükleri, kalan ya da yeni oluşturulan işletmeye geçer. İşletmelerin birleşiminden yepyeni bir işletme ortaya çıkmışsa, durumun kayda geçirilmesi ve duyurulması gereklidir.”

4.5.19. İlan

TTK Madde 154

Birleşme kararı, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi’nde ilan olunur.

4.5.20. Sermaye Şirketlerinin Kolaylaştırılmış Şekilde Birleşmeleri

4.5.20.1. Uygulama Alanı

TTK Madde 155

“Devralan sermaye şirketi, devrolunan sermaye şirketinin oy hakkı veren tüm paylarına ya da bir işletme veya bir reel şahıs ya da yasa veya anlaşma nedeniyle tâbi olan şahıs kümeleri, birleşime iştirak eden kapital işletmelerinin rey ayrıcalığı sunan bütün hisselerine haizler ise, kapital işletmeleri, pratikleştirilmiş istikrar itibarıyla birleşebilirler. Devir alan kapital işletmesi, devir olunan kapital işletmesinin bütün hisselerine değil de, rey ayrıcalığı sağlayan hisselerinin asgarî %90’ına haiz ise, azınlıktaki hisse haizleri için; devir alan işletmede bu hisselerin eşdeğerli değeri olan hisseler aktarılması işletme hisseleri beraberinde, m.141 itibarıyla, işletme hisselerinin reel kıymetinin komple türdeşi olan parasal bir bedel sunulmasının tavsiye edilmiş olması ve birleşim nedeniyle ilâve geri ödeme mükellefiyetinin ya da bir bireysel eylem zorunluluğunun ya da bireysel mesuliyetin oluşmaması durumunda birleşim pratikleştirilmiş prensipte gerçekleşebilir.”

4.5.20.2. Kolaylıklar

TTK Madde 156

“Birleşmeye katılan ve 155. maddenin 1. fıkrasında öngörülen şartlara uyan sermaye işletmeleri, birleşim anlaşmasında, m.146’nın ilk fıkrasının ilgili fasıllarında gösterilen buyruklara yer verirler. Bu işletmeler, m.147’de belirtilen birleşim bültenini

varyasyona, m. 148’de bulunan birleşim anlaşmasını kontrol ettirme ayrıcalığı ve m.149’da belirtilen irdeleme ayrıcalığını hazırlamakla görevli olmadıkları misil, birleşim anlaşmasını m.151’e göre umumî komitenin tasdikine takdim etmeyebilirler.”

“Birleşime iştirak eden ve m.155/2’de belirtilen koşullara uyum sağlayan kapital işletmeleri, birleşim anlaşmasında, yalnız, m.147/2’nin ilgili bölümlerinde gösterilen buyruklara yer verirler. Bu işletmeler, m.147’de belirtilen birleşim bültenini tertiplemeye ve birleşim anlaşmasını m.151 hükmünce umumî komiteye takdimle mükellef değildirler. 149. maddede belirtilen tahkikat ayrıcalığının, birleşimin kayda geçirilmesi amacı ile ticaret siciline yapılan müracaattan 1 ay evvel sağlanması gereklidir.”

4.5.21. Alacakların Teminat Altına Alınması

TTK Madde 157

“Birleşime iştirak eden müesseselerin ödünç verenleri, birleşimin yasal olarak işlerlik edinmesinden başlayarak 90 gün içerisinde talepte bulunurlarsa, devir alan işletme, bu işletmelerin borçlarını garanti altına alır.”

“Birleşime dâhil olan işletmeler; ödünç verenlerine, TTSG’de, baskısı elli binin üzerinde gerçekleşen ve ülke geneline gönderimi gerçekleştirilen 3 mecmuada 1’er hafta aralıkla 3 kere yapacakları tanıtımla ve bununla birlikte, web sitelerine koyulacak tanıtımla paylarını duyururlar. Denetçi, birleşime iştirak olan müesseselerin otonom mameleklerinin, ödenmesine yetişmeyeceği belli bir hesapları olmadığını ya da benzer bir iade dileği umulmadığını onayladığında tanıtım zorunluluğu sona erer. Devir alan işletme, avansın birleşim nedeniyle riske girmediğini bir muamele kontrolcüsü tutanağıyla kanıtlarsa, kaparo ödeme zorunluluğu sona erer. Öbür ödünç verenlerin hüsrarla sarsılmayacaklarının anlaşılması durumunda, borçlu işletme, kaparo vermek yerine borcunu tamamen bitirebilir.”

Bu madde aşağıdaki maddeye dayanarak oluşturulmuştur.

“Birleşme kararı, ilan gününden itibaren üç ay sonra hüküm ifade eder. Şu kadar ki; ilandan önce birleşen şirketler, borçlarını ifa yahut borca tekabül eden bedeli

T.C. Merkez Bankası'na ya da geçerli başka bir bankaya tevdi etmiş veya ödünç verenler, işletmelerin birleşimlerine gönüllü olmuşlarsa, birleşim, ilandan başlayarak hükümleşir. Yükümlülük bedelinin bankaya tevdi durumunun bildirilmesi gereklidir. Bileşen işletmelerin ödünç verenlerinden her bir tanesi, bildiriden başlayarak 90 gün içerisinde görevli yargıya başvurarak birleşime itiraz girişiminde bulunabilirler. Veto hakkından cayılmadıkça ya da bu mevzudaki karşı oyun reddedilmesine ilişkin mahkeme tarafından verilen hüküm kesinleşmedikçe veya mahkeme tarafından takdir edilecek kaparo, işletmece ödenmedikçe birleşimin hükmü olmaz.”

4.5.22. Ortakların Kişisel Sorumlulukları ve İş İlişkilerinin Geçmesi

TTK Madde 158

“Devrolunan müessesenin borçlarından birleşmeden önce mesuliyetli olan partnerlerin mesuliyetleri birleşim akabinde sürer. Şu koşulla ki, bu taksitler, birleşimin ilân edilmesinden evvel doğmalı ya da yükümlülükleri ortaya çıkaran nedenler bu andan evvel oluşmalıdır. Devir olunan işletmenin yükümlülüklerinden kaynaklanan, hissedarların bireysel sorumluluklarına dair dilekler, birleşim hükmünün ilan zamanından başlayarak 3 sene sonra süre aşımına uğrar. Borç, ilan akabinde muaccel olur ise, süre aşımı, muacceliyetten başlar. Bu sınırlandırma, devir alan işletmenin yükümlülükleri nedeniyle bizzat mesul hissedarların mesuliyetlerine uygulanmaz. Topluma sunulan tahvil ve öbür alacak değerli kâğıtlarda mesuliyet, itfaya dek sürer. Yatırımcılarla ilişkilerle alâkalı olarak m.178 uygulanır.”

4.5. Birleşme İşlemlerinde Hukuksal Süreç Karşılaştırması

“Birleşme işlemleri konusundaki hukuki süreç, TTK ile SPK düzenlemeleri bakımından paraleldir (Akbulak, 2011).”

TTK ile SPK düzenlemeleri ayrıldıkları konular;

- Mahkeme Bilir Kişisi Raporu TTK'de yok iken SPK'da mevcut
- Ayrılma Akçesi TTK'de var iken, SPK'da mevcut değildir.

4.6. İşletme Birleşmelerine İlişkin Örnek Uygulama: Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Çocuk yemekleri yapan A şirketi, çocuk ve bebek besin sektöründe bir müessesedir. 20 Şubat 2016 tarihinde A şirketi, çikolata imalâtı yapan B şirketinin haizleriyle, çıkarılmış likiditelerinin bütününe edinmek amacı ile müzakerelere başlamıştır.

Müzakerelerden sonra 25.08.2016 tarihinde ittifaka ulaşılmıştır. Bu doğrultuda, B şirketinin kanunî tasarrufu 30.09.2016 tarihinde A şirketine devrolacaktır. Lâkin 01.09.2016 tarihinden sonra A şirketi, B şirketinin tüm idarecilerini vazifeden ayırma ve yerlerine başkalarını atama kudretine haizdir. 15.09.2016 tarihinde A şirketi, bu kudretini uygulayarak, B şirketinin idarecilerinin çoğunun yerlerine başkalarını getirmiştir. Edinim zamanında şirket B'ye ait olan yalnız malî çizelgelerinde bulunmayan çikolata imalât açıklamaları bulunmaktadır. Betimlemelerin, birleşim zamanındaki gerçek karşılığı 800.000 Türk Lirası'dır. Birleşim zamanında şirket B'ye karşı açılmış ve süren bir yaptırım davası vardır. Besin antitoksinleşmesine uğrayan bir bebeğin ailesinin savı itibariyle bebek, şirket B tarafından üretilen bir çikolatadan rahatsızlanmıştır. Şirket B'nin, mahkemeyi yitirmesi halinde şikâyetçiye 1.000.000 Türk Lirası maddi yaptırım vereceği öngörülmektedir. Savunucular, mahkemenin yitirilip yitirilmeyeceğini öngörmenin güçlüğüne belirtmektedirler. Şirket A, olası borcun gerçek karşılığının 100.000 Türk Lirası olmak öngörüyor.

Şirket B'nin Çıkarılmış Likiditesi Karşılığında Şirket A'nın Onayladığı Değer

- A şirketine ait 100 tane pay senedi (birleşim zamanında pay bazında gerçek karşılığı 14.000 Türk Lirası)
- 1.000.000 Türk Lirası para (%50'si birleşim zamanında, %50'si bir sene sonra)
- B şirketinin birleşim zamanından sonra birinci sene için komisyon ve harç evvelî kazancının 2.500.000 Türk Lirası'nı geçmesi halinde, iki sene sonra 500.000 Türk Lirası ek geri ödeme gerçekleştirilecektir. B işletmesinin birleşim zamanından

sonra birinci sene için nema ve harç öncesi kazancının 4.000.000 Türk Lirası'nı geçmesi durumunda, iki sene sonra 700.000 Türk Lirası ilave ödeme yapılacaktır. A işletmesi, faiz ve vergi öncesi kârın, 2.500.000 Türk Lirası'nı geçeceğini fakat 4.000.000 Türk Lirası'nı geçmeyeceğini beklemektedir.

- Birleşim zamanında reel karşılığı 500.000 Türk Lirası olan bir buluşun devri.

Şirket A tarafından ödenen ve birleşme ile direkt ilintilendirilebilen bedeller, pay ihracına dair 20.000 Türk Lirası bedel de içinde olmak üzere 60.000 Türk Lirası'dır. Şirket A'nın değişken nema nispeti % ondur. Edinim zamanında şirket B'nin finansal pozisyon çizelgesinde bulunan tanımlanabilir aktifler ile borçların gerçek karşılığı ve kayıt karşılığı 5 numaralı tablodaki gibidir.

Tablo 4
Edinim Zamanında Şirket B'nin Malî Pozisyon Çizelgesinde Bulunan
Tanımlanabilir Aktifler ile Borçların Defter Değerleri ve Gerçek Değerleri

	Defter Değeri (Bin TL)	Gerçeğe Uygun Değer (Bin TL)
Tesis Makine ve Cihazlar	1000	1300
Arsa ve Araziler	1500	2000
Taşıtlar	300	320
Stoklar	200	280
Alacaklar Hesabı	150	130
Toplam Varlıklar	3150	4030

Borçlar Hesabı	700	700
Banka Kredileri	1200	1150
Karşılıklar (kısa vadeli)	250	270
Toplam Yükümlülükler	2150	2120

A: Birleşme Tarihinin Belirlenmesi²⁰

Şirket A, 15.09.2016'ya dek başka idareciler atamamasına ve 30.09.2016'ya dek kanunî tasarrufu alamamasına karşılık; 01.09.2016 tarihinden sonra şirket B'nin tüm idarecilerini atama kudretine haizdir. Bu doğrultuda birleşim tarihi 01.09.2016 tarihidir.

“Alâkalı etkinlikleri yürütme olanağına haiz bir müteşebbis şirket, özyönetime dair paylarını hâlen harcamamış olsa bile, plâsman yaptığı şirket üstünde otoriteye haizdir.”²¹

Birleşme tarihi açısından TFRS 3 ve YFRÇ buyrukları arasında bir fark yoktur.

B: Birleşim Zamanında Şirket A Tarafından Kazanılan Sabit Betimlenebilir Aktiflerin Gerçek Değerlerinin Belirlenmesi²²

²⁰ Vergi etkisi dikkate alınmayacaktır.

²¹ TFRS 10, Madde 12.

• TFRS 3'e izafeten sahip olunan aktiflerin gerçek karşılığı olan 4.830.000 Türk Lirası'ndan, şartlı dnler ile borçların gerçek karşılığı olan 2.220.000 Türk Lirası'nın çıkarılmasıyla 2.610.000 Türk Lirası şeklinde bulunur.

• YFR'ye dayanarak sahip olunan aktiflerin gerçeğe münasip karşılığı olan 4.030.000 Türk Lirası'ndan, şartlı ödünçlerin ve borçların reele yakın değerı olan 2.220.000 Türk Lirası'nın çıkarılmasıyla 1.810.000 Türk Lirası şeklinde bulunur.

Tablo 5
Net Tanımlanabilir Varlıklar

	YFR'ye Göre Gerçeğe Uygun Değer (Bin TL)	TFRS 3'e Göre Gerçeğe Uygun Değer (Bin TL)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (şekerleme Tarifleri)	0	800
Tesis Makine ve Cihazlar	1300	1300
Arsa ve Araziler	2000	2000
Taşıtlar	320	320
Stoklar	280	280
Alacaklar Hesabı	130	130
Toplam Varlıklar	4030	4830

Borçlar Hesabı	700	700
Banka Kredileri	1150	1150
Karşılıklar (Kısa Vadeli)	270	270
Koşullu yükümlülük	100	100
Toplam Yükümlülükler	2220	2220
Edinilmiş Net Tanımlanabilir Varlıklar	1810	2610

YFR'de belirtildiği üzere, çikolata açıklamaları, sahip olunan şirketin birleşim zamanı itibariyle finansal cetvellerinde bulunmayan bir aktif olması dolayısıyla, sahip olunan messesece kayıt altına alınmamıştır.

²² Vergi etkisi dikkate alınmayacaktır.

C: Transfer Edilen Bedelin Belirlenmesi²³

Tablo 6
İşletme Birleşmesine İlişkin Transfer Bedelinin Hesaplanması

	Hesaplamalar	YFRÇ'ye Göre (Bin TL)	TFRS 3'e Göre (Bin TL)
Hisse Senetleri	İşletme A'ya ait 100 hisse senedi x 14.000 TL	1.400	1.400
Birleşme Tarihinde Nakit Ödenen		500	500
Ertelenmiş Nakit Ödeme	500.000 TL x 1(1,1)	455	455
Koşullu Bedel (FVÖK Hedefleri)	500.000 TL x 1/ (1,1) ²	413	413
Patent		500	500
Doğrudan İlişkilendirilebilen Maliyetler (Hisse Senedi İhraç Maliyetleri Hariç)		40	0
İşletme Birleşmesine İlişkin Satın Alma Maliyeti/ Transfer Bedeli		3308	3268

YFRÇ'de, şirket birleşiminin bedeli, aktarılan maliyet ve şirket birleşmesi ile direkt alâkalı şekilde katılan rayiçlerin yekûnu biçiminde ölçüleceği belirtilmektedir. TFRS 3 İşletme Birleşmesi Standardı'nda, sahip olan şirketin alım için maliyetlerinin masraf şeklinde muhasebeleştirileceği belirtilmektedir. ²⁴ Bu mazeretle, şirket birleşimine dair transfer değerinde/alım bedelinde ayrılık olmaktadır.

D: İşletme Birleşmesi Sonucunda Oluşan Şerefiye Tutarının Belirlenmesi²⁵

Şerefiye tutarı; transfer bedelinden, edinilen net varlıklar çıkarılarak bulunur.

²³ Vergi etkisi dikkate alınmayacaktır.

²⁴ TFRS 3, Madde 53.

²⁵ Vergi etkisi dikkate alınmayacaktır.

TFRS 3'e göre, şirket birleşmesi sonrasında varlık olarak muhasebeleştirilecek şerefiye tutarı 658.000 Türk Lirası'dır.

$$3.268.000 - 2.610.000 = 658.000 \text{ Türk Lirası}$$

YFRÇ itibariyle, şirket birleşimi sonrasında "aktif" şeklinde muhasebeleştirilecek vergi toplamı 1.498.000 Türk Lirası'dır. 3.308.000 – 1.810.000 = 1.498.000 Türk Lirası

E: Vergi, Amortisman ve Kâr

- Geçerli şerefiye nispeti 1/5'tir.
- Şirket B tarafından özel çeklerde belgelenen varlıklar ile akreditiflerin harca esas meblâğı, kayıt meblâğlarıyla denktir.
- Verginin yıpranma payı şerefiyeye bağlı kazanç hesap edilirken harçtan düşülemez.

Tablo 7

Net Tanımlanabilir Varlıkların Gerçeğe Uygun Değerlerinin Hesaplanması

	YFRÇ'ye Göre Gerçeğe Uygun Değer (Bin TL)	TFRS 3'e Göre Gerçeğe Uygun Değer (Bin TL)
Vergi Öncesi Edinilen Net Tanımlanabilir Varlıklar (Cevap B)	1810	2610
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	162	322
Edinilen Net Tanımlanabilir Varlıklar	1648	2288

Tablo 8
Ertelenmiş Harç Borcunun Hesabı

	İşletme B'nin DD. (Bin TL)	YFRÇ'ye Göre GUD. (Bin TL)	TFRS 3'e Göre GUD (Bin TL)	YFRÇ'ye Göre Fark (Bin TL)	TFRS 3'e Göre Fark (Bin TL)	YFRÇ'ye Göre Ert. Vergi (Bin TL)	FRS 3'e Göre Ert. Vergi (Bin TL)
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Şekerleme Tarifler)	0	0	800	0	800	0	(160)
Tesis Makine ve Cihazlar	1000	1300	1300	300	300	(60)	(60)
Arsa ve Araziler	1500	2000	2000	500	500	(100)	(100)
Taşıtlar	300	320	320	20	20	(4)	(4)
Stoklar	200	280	280	80	80	(16)	(16)
Alacak Hesabı	150	130	130	(20)	(20)	4	4
Borçlar Hesabı	(700)	(700)	(700)	0	0	0	0
Banka Kredileri	(1200)	(1150)	(1150)	50	50	(10)	(10)
Karşılıklar (Kısa Vadeli)	(250)	(270)	(270)	(20)	(20)	4	4
Koşullu Yükümlülük	0	(100)	(100)	(100)	(100)	20	20
Toplam	1000	1810	2610	810	1610		

DD. Defter Değeri

GUD. Gerçeğe Uygun Değer

Ert. Vergi Ertelenmiş vergi

Müessese birleşimi neticesinde "aktif" şeklinde muhasebeleştirilecek vergi miktarı, TFRS 3 baz alındığında 980.000 Türk Lirası; YFRÇ baz alındığında 1.660.000 Türk Lirası'dır. Şirket birleşimleri, birleşen işletmelere iktisadi manada kazanımlar sağlar.

Sahip olan işletmeler açısından değerlendirildiğinde, şirket birleşimleri, edinimlere ilave olarak bir plâsman karakteri de taşımaktadır. Plâsman buyruğunun

verilmesinde dikkate alınacak mevzuların ilk sırasında şirketlerin malî pozisyonları bulunmaktadır.

Bu mazeretle, müesseselerin malî tablolarının güvenli, nesnel, gereksinim doğrultusunda ve karşılaştırılabilir oluşturulması ehemmiyet taşımaktadır. Bu bazda UFRS ile koordine TMS pratiklikler sağlamaktadır. Şirket birleşmelerinin incelenmesinde TFRS 3 yol göstericidir.

TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı, birleşmelerin satın alım metodu doğrultusunda malî çizelgelere yansıtılması gereğini düzenlemektedir. Satın alım metodunun bir lüzumu olarak; sahip olan işletmenin, birleşim zamanının, tanımlanabilir varlıklarının tespiti ile şerefiyenin ölçülmesi önemlidir. TFRS 3 boyutunda, gelecek periyotlarda şerefiyenin kıymet kıtlığı tahliline bağımlı olması, itfa yapılmaması gereklidir.

Topluma açık müesseseler ya da KGK tarafından tespit edilen koşulları taşımaları dolayısıyla TMS buyruklarını uygulayan şirketler tarafından gerçekleştirilen birleşmelerde TFRS 3 devreye sokulacaktır.

Bunun yanında, YFRÇ hükümlerini uygulayacak şirketler de vardır. Bu şirketler, Türkiye’de TMS tatbiki zorunluluğu olmadığı halde otonom kontrole bağlı olan şirketlerdir. Bu buyruklar bağlamında şirket birleşimleri, TFRS 3’e türdeş olmak ile beraber farklılıklar göstermektedir.

YFRÇ bağlamında şirket birleşmelerinde, malî pozisyon çizelgesine yansıtılacak satın alım bedeli tespit edilirken birleşmeyle bağlantılı direkt olarak yapılan masraflar, satın alım bedelinin kapsamı içerisine alınırken; TFRS 3 boyutunda bu bedeller "masraf" şeklinde muhasebeleştirilmektedir. Sahip olunan şirket tarafından kayda geçirilmemiş ve şirket dâhili oluşturulmuş gayri maddi duran aktifler, TFRS 3 boyutunda koşulları bünyesinde barındırması halinde malî pozisyon cetveline kayıt edilirken, YFRÇ boyutunda gayri maddi duran aktif şeklinde kayıt altına alınmamaktadır. Bunların dışında vergi miktarının tespit edilmesinde de başkalıklar oluşabilecektir. (<http://denetimakademisi.com/wp-content/uploads/2017/08/TFRS-3->

%C4%B0%C5%9ELETME-B%C4%B0RLE%C5%9EMELER%C4%B0-
STANDARDININ.pdf : 128-135)

SONUÇ VE ÖNERİLER

“Şirket birleşimleri, globalleşmenin getirdiği iktisadi ve teknik şartlarda şirketlerin milli ve evrensel plâtlformlarda çalışmalarında muvaffak olmalarını ve genişlemelerini güdüleyen mühim aktörlerden bir tanesi olmuştur (Aytekin, 2016: 285).”

“Şirketlerin genişleme politikalarından olan birleşim, dışsal bir genişleme metodu şeklinde tercih edildiğinde ekseriyetle "satın alma", "devralma" ya da "ele geçirme" biçimlerinde karşımıza çıkmaktadır (Aytekin, 2016: 285).”

“Umumî anlamda her şirketin birleşim için anlamlı bir nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerin bütünü 2 asıl zeminde yoğunlaşmaktadır ki; bunlar "stratejik mazeretler" ile "malî mazeretler " şeklinde belirtilebilir. Şimdiye dek gerçekleştirilen birleşim muamelelerinde, şirketin malî açıdan kuvvetlendirilmesi, tetkikin genişletilmesi, iş birliği öznesinden yararlanılması, tekniğin izlenmesi, harç gelirlerinden yararlanılması, kategorilendirme yaparak tehlikeyi düşürmesini ve kabiliyetli özyönetime haiz olunmasını en mühim birleşim sebepleri şeklinde sıralayabiliriz (Aytekin, 2016: 286).”

Birleşim sebeplerini meydana getiren çarpanların dürtüsü ile şirketin birleşime karar vermesiyle birleşim prosesi start alır. Birleşim prosesi, hüküm evresinden şirketlerin bütünleşmeleri aşamasına dek devam eden epey güç bir değişikliktir. Birleşim muamelesine karar verdikten itibaren şirketin politikaları tespit edilmeye başlanır. Bu kademe, esasen hüküm evresini bütünleyen bir evredir; çünkü bu evrede birleşim muamelesini zorunlu kılan nedenlerin birleşme haricindeki politikalarla kazanılıp kazanılmayacağı yorumlanır. Birleşim politikasına komple hüküm verdikten itibaren birinci olarak birleşimin misyonları tespit edilmeye başlanır. Birleşim görevlerini uygulamak amacı ile cazip adayların tespit edilmesi, analizi ve müzakerelerin yapımı evresine geçilir.

Değerlendirme evresinde şirketlerin değerlemesi gerçekleştirilir. Değerleme, birleşimin en mühim evrelerinden bir tanesi olup, liyakatli şahıslarca yapılmalıdır. Değerleme neticesinde birleşime karar alınan şirketler ile müzakereler gerçekleştirilir. Müzakereler hem etkileşim hem de şirket kültürünü karşıya ulaştırmak ve aynı şekilde

de karşı tarafın şirket kültürünü alabilmek açısından epeyce önemlidir. Müzakereler sayesinde, birleşime varılacak şirketin örgüt anatomisi, uygulamaları ve misyonları tespit edilir. Gerçekleştirilen müzakereler akabinde birleşilecek şirkete karar verilir ve bütünleşme aşamasıyla birleşim neticelenir.

“Muvaffak bir biçimde birleşimin gerçekleştirilebilmesi için devamlı şekilde gözden geçirilmesi gereklidir. Birleşim sürecinde değerlendirme, en çok mesele yaratan ve bu nedenle de en fazla dikkat edilmesi gereken bir evredir. Değerleme işletmesi olmanın birinci şartı, anonim şirket biçiminde kurulmuş olmaktır. Bilindiği gibi, bir şirketin kuruluş hedefi, kazançtır. Gelir kazanmayı arzulayan bir kuruluşun, değerlendirme servisi arz ettiği şirketlerin dileklerini arka plana atarak, nesnel bir değerlendirme servisi ya da değerlendirme bülteni arz etmesi hayal edilemez. Bu noktada birleşim muamelesinde gerçekleştirilen değerlemelerin nesnellikten öte tüketici dilekleri yönünde, hukuka uyarlanmış bir değerlendirme bülteni olabileceği çok doğaldır. Bu sebeple, değerlendirme kuruluşlarının oluşturulduğu evreden, arz edilen servislerin neticesini meydana getiren bülten evresine dek ayrıntılı bir biçimde araştırılması, gerçekleştirilen incelemeler neticesinde hizmet alan ve hizmet veren açısından işleyişte karşılaşılan meselelerin ortaya konması gereklidir. Meselelerin çözümlenmesi için tüzüklerde değişim lüzumu halinde yasa koyucu tarafından yasa çıkarılması uygun olacaktır. Bununla birlikte, bu servisin, devlet kurumu vasfında kuruluşlarca denetiminin mümkün kılınması ve gerçekleştirilen kontrollerin, bozuklukları belirleyecek mahiyette gerçekleştirilmesinin, bu mevzuda ortaya çıkan meseleleri çözeceği inancındayız (Aytekin, 2016: 287).”

“Değerleme kuruluşları, gerçekleştirdikleri muameleler itibariyle SPK’ya ve BDDK’ya tabi şekilde faaliyet göstermektedirler. Sermaye Piyasası Kurulu’na değerlendirme servisi arz eden 125 kuruluş bulunmaktadır. Bu denli az sayıda değerlendirme kuruluşunca servis sunumu, yanında imtiyazlaşmayı getirmektedir (Aytekin, 2016: 287).”

Yaptığımız çalışma sonucunda, mevzu ile ilgili güçlüklerin esasını meydana getiren hususları kısaca özetleyelim. Birinci olarak, emlak değerlendirme çalışmalarına dair SPK’nın ve BDDK’nın regülasyonlarının var olması ve her 2 kuruluşun varyasyonları arasında değişikliklerin olması; ikinci olarak, değerlendirme servisinden yararlanan şirketlerin kendi değerlendirme işleyişlerini ve değişikliklerini biçimlendiren kuralları

olması ve bunun neticesi değerlendirme yapılan gayrimenkule piyasa bedelinden ya da benzer değerden değişik kıymet biçilmesidir. Sözelimi; emlak değerlendirme servisi alan önemli şirketlerden olan bankalar, alacakları değerlendirme servisinde kendi yöntemsel anlaşmalarına uyulmasını zorunlu kılmaktadırlar. Böyle bir değişik nitelik, değerlendirme muamelesine müdahale manasına gelir ki, bu da değerlemenin, servisi alan şirketin dilekleri istikametinde öznel biçimde hazırlandığını ifade etmektedir.

Uygulama aşamasında, elde edilen verilerin birden fazla banka ve veri kaynağından elde edilmesi ve aynı işletme için toplanan verilerin her değerlendirme kuruluşunda değişik olması, söz konusu durumu teyit etmiştir. Bu nedenle, pratikte pek çok kurumun değerlendirme metodlarının değişik olduğu, hatta veri hesabında değişikliklerin söz konusu olduğu belirtilebilir.

“Değerlemeyle alakalı birçok sorunun çare noktası, AB’deki misil, Türkiye’de de bir veri bankasının kurulmasıdır. Bununla birlikte, münferit modelde değerlendirme boyutu hazırlanması, şirketlerin dilekleri ile yazılı kuralları dâhilinde değil, Sermaye Piyasası Kurulu’nun ve bağlantılı kurumların hazırladıkları ve kanun kapsamında tespit edilen metodun kullanılması gerekmektedir. Bununla birlikte, değerlendirme kuruluşlarının, devlet örgütlerinden ve kuruluşlarından her çeşit enformasyonu isteyebilmeleri, bu meselelerin çözümünde destek sağlayacaktır (Aytekin, 2016: 287-288).”

Değerleme kuruluşlarınca verilecek değerlendirme servisinde, hizmet alan şirketlerin, değerlendirme muamelesine bir müdahale özelliği barındıran öneri ile şikâyetle bulunmaları, meslek etiğine uygun olmadığından engellenmelidir.

Hizmet alan şirketler, her çeşit önermelerini ve şikâyetlerini değerlendirme kuruluşunun tabi bulunduğu devlet kurumuna yapabilmelidir. Pazar bedelinin tespit edilmesinde, şirketin parasal ya da pasif kategorilerinin değerlemesi, birleşim muamelesinin partnerler, iştirakçiler alakalı şahısların ve teşekküllerin haklarını ve görevlerini tespit etmek açısından muazzam ehemmiyete haizdir.

Bilhassa topluma açık ilişkili iki anonim işletmenin birleşme ile ilgili değerlendirme raporunda, bilançoda yer alan aktif ve pasif kalemlerin değerlemesinin yanlış yapılması, birleşme işleminde hesaplanan birleşme oranını, ayrılma akçesini ve

şerefiyenin tutarını etkileyecek ve işletme hissedarlarının büyük zarara uğramasına sebep olacaktır. Birleşme işleminde sorun oluşturan bir diğer unsur, işletmelerin gayrimenkullerini genelde kayıtlı değerler üzerinden takip etmeleridir.

“Kayıtlı değerler üzerinden takip edilen aktiflerin ve pasiflerin güncel değerinin tespiti yapılmadan birleşme işlemine tabi tutulması birleşme işleminin gerçekçi olmadığını ortaya koymaktadır. Böyle bir durum genelde ilişkili işletmelerin vergi kaçırmayı sağlamak amacıyla uyguladıkları bir yöntem olmaktadır (Aytekin, 2016: 288-289).”

“İlişkili işletmeler arasında yapılan birleşmelerde değerlemenin büyük önem arz ettiği başka bir konu hissedar haklarıdır. Halka açık işletmelerin birleşmesinde, hissedar haklarını temsil eden ayrılma akçesinin hissedarlara ödenmesi gerekmektedir. Ayrılma akçesi, ticaret ortaklıklarının birleşme süreci içinde, iktisap olunacak işletme paylarının gerçek değerine denk gelen ve birleşmeye katılmayan veya birleşmeden çıkarılan ortaklara ödenen pay bedeli veya bedellerinin toplamıdır. Ayrılma akçesi hakkında kanun metninde; "birleşmeye katılan işletmeler, birleşme sözleşmesinde, ortaklara, devralan işletmede, pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak işletme paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanıyabilirler" şeklinde açıklama yer almaktadır. Madde metninde yer alan "sadece ayrılma akçesinin verilmesi" ibaresi ile anlatılmak istenen; birleşme sözleşmesinde devrolunan ortaklığın pay sahipleri için bir değişim oranını öngörmemekte; yani devrolunan işletmenin kaç payına karşılık devralan işletmenin kaç payının verileceğine ilişkin bir düzenleme değildir. Madde metninde sadece ayrılma akçesine ilişkin hükmün yer alabileceği anlatılmaktadır. Bu hükümlerle azınlıkta kalan tüm pay sahiplerinin birleşmeden ihraç edilebileceği açıkça ifade edilmektedir (Aytekin, 2016: 289).”

“Böyle bir durum, halka açık iki ilişkili anonim teşekkül Mars ve AFM birleşmesinde gerçekleşmiş ve devrolan şirketin pay sahiplerine devralan işletmenin paylarından alma hakkı verilmemiştir. Ayrılma akçesinin değerinin düşük tespiti durumunda, ortaklara denkleştirme davası açma hakkı tanınmasına rağmen yeni işletmenin hisse paylarını almak istemeleri durumunda bu hakkı vermek, işletmenin isteğine bırakılmıştır. Kanun metninde, bu eksikliğin giderilmesi için işletmeye değil

hissedarlara seçimlik hak verilmesi yönünde değişiklik yapılması gerekmektedir (Aytekin, 2016: 289).”

Birleşmeler ile bağlantılı olarak KVK’da ve TTK’de yer alan düzenlemeler farklılıklar içermektedir. Temsili misal, KVK’da birleşme tasfiye hükmünde kabul edilerek *birleşme kârı*, *tasfiye kârı* gibi hesaplanarak vergiye tabi tutulmaktadır. Hâlbuki TTK’de birleşme tasfiyesiz infisah olarak kabul edilmektedir. İkinci ayırım; TTK bakımından bir birleşme işlemi ister yeni şirket kuruluşu şeklinde isterse katılma şeklinde gerçekleşsin, vergi hukuku bakımından devir hükmünde olabilmektedir. KVK’da yapılan devir ve birleşme ayırımı belli koşulların yerine getirilmesi durumunda devir işleminin vergisiz birleşme özelliği taşımasından kaynaklanmaktadır. Üçüncü ayırım; TTK’de tasfiye halinde olan şirketler, birleşmeye devrolan sıfatıyla katılabilmektedir.

Ancak TTK’de kanuni ve yedek akçeleri toplamının yarısı zararlar kaybolan ve borca batık durumda bulunan şirketlerin birleşme işlemine katılmasında sınırlama getirilmemiştir. Bu şirketler birleşmeye hem devrolan hem de devralan sıfatıyla katılabileceklerdir. KVK’da zarar mahsubu özellikle sermaye kaybı yaşayan veya borca batık şirketlerin devir işleminde devrolan sıfatıyla katılabileceği şartına bağlı olarak düzenlenmiştir. KVK’nın 9. maddesi metninde yer alan düzenlemede devrolan şirketin zararlarının devralan şirkette mahsubuna yönelik olarak açıklama yapılmaktadır. Devralan tarafın borca batık veya sermaye kaybı olan şirket olması halinde bu şirket bünyesinde bulunan geçmiş yıl zararlarının nasıl bir işleme tabi tutulacağı KVK kapsamında açıklanmamıştır. Söz konusu durum, TTK ve KVK arasında zarar mahsubu konusunda da farklılıkların olduğunu ortaya koymaktadır.

Birleşme; süreç ve uygulama olarak titiz çalışma gerektiren bir işlemdir. Bu nedenle mevzuatta ve uygulamada yaşanan sorunların çözümü işletmelerin birleşme kararı almasında büyük etken olacaktır. İşletmelerin ve hissedarlarının bu konuda beklentilerinin karşılanması yasal bir zorunluluk olmalıdır. Birleşme ile ilgili olarak mevzuatta yapılan değişiklikler güncel olsa da özellikle değerlendirme, veri bankacılığı ve ayrılma akçesi konusunda eksiklikleri içerdiği görülmekte, bu nedenle mevzuatta yeniden değişiklik yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, A. (2014). *TFRS 3 İşletme Birleşmeleri ve Bir Uygulama*, Aksaray: Aksaray Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Akay, H. (1997). *İşletme Birleşmeleri ve Muhasebesi*, İstanbul, Yayılım Matbaası.
- Akbulak, Y. (2011). “Anonim Şirketlerde Birleşme Düzenlemeleri”, *Lebib Yalkın Dergisi*, Eylül, Sayı 93.
- Akbulut, A. (2012). *Karşılaştırmalı TMS/TFRS-Vergi Uygulamaları ve Sonuçları*, Ankara, Maliye Hesap Uzmanları Derneği.
- Akçin, O. (2018). *İşletme Birleşmelerinin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Uyarınca Muhasebeleştirilmesi, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Akçin, O., & Kıymetli Şen, İ. (2018). UFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı Kapsamında Ters İşletme Birleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi. *Business and Economics Research Journal*, 213-233.
- Akyüz, Ş. (2008). *İş Ortaklıklarının Kurumlar Vergisi Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara.
- Al Kılıç, Ş. (2009). *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi*, İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Altaş, S. (2018). İzin Verilen ve Yasaklanan Şirket Birleşmeleri ile Birleşme Yöntemleri. *Mali Çözüm*, 187-196.
- Arkan, S. (2008). *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Arslan, M. (2019). *Genel İşletme*. Harran.edu.tr: http://web.harran.edu.tr/assets/uploads/other/files/yonetim_organizasyon.pdf adresinden alındı
- Ataman Akgül, B. Akay H. (2002). *Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye’de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma*, İstanbul, Türkmen Kitabevi.
- Aydın, N. (1990). *İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği*, TOBB Yayın No: Genel 150, Ar-Ge 62, Ankara.
- Aytekin, S. (2016). *Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunları Çerçevesinde İşletme Birleşmeleri*, Doktora Tezi, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.

- Aytuna, G. (2018). *Halka Açık Anonim Şirketlerde Önemli Nitelikteki İşlemler Ve Pay Sahibinin Korunması*. mgc.com.tr: <https://www.mgc.com.tr/halka-acik-anonim-sirketlerde-onemli-nitelikteki-islemler-ve-pay-sahibinin-korunmasi> adresinden alındı
- Bahadır, O. (2014). *Raporlama Standartları Kapsamında Şerefiye*, Ankara, Nobel Yayın.
- Baraz, B. (2014). İşletmeler ve Özellikleri. *İşletme İlkeleri* (s. 22-49). içinde Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Bilen, A. Solmaz, H., & Çevik, S. (2014). Yeni Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Muhasebe ve Finansal Tablolarda Oluşan Değişiklikler. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(6), 15-42.
- Bilgili, F. Demirkapı, E. (2013). *Şirketler Hukuku*, Bursa, Dora Yayıncılık, Ocak.
- Binboğa, G. (2018). Stratejik Bir Yönetim Aracı Olarak Şirket Birleşmeleri ve Türkiye'deki Birleşmelerin Analizi. *International Journal of Economics Politics Humanities and Social Sciences*, 215-238.
- Buyruk, A. (2005). *Uluslararası Muhasebe Standartları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Açısından İşletme Birleşmeleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi: İstanbul.
- Büyükipçekçi, S. & Atabey, N. A. (2014). Türk Ticaret Kanunu'nda Birleşme, Bölünme ve Tür Değişikliğine İlişkin Düzenlemelerin Türkiye'deki İş Hayatına Etkileri. *International Conference on Eurasian Economies* (s. 1-6). Session.
- Cengiz, S. Zor, İ. & Dilsiz, M. Ş. (2014). IFRS-3 İşletme Birleşmeleri Standardı Kapsamında Ortak Kontrole Tabi İşletmelerin Birleşme İşlemlerinin Mevzuat Boyutu ve Muhasebe Uygulamaları. *Mali Çözüm*, 31-55.
- Çevikçelik, S. (2012). *Şirket Birleşmelerinin Firmanın Piyasa Değerine Etkisi: İMKB'de Bir Uygulama*. Aydın: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi.
- Dağ Fişne, B. (2019). *Muhasebe Meslek Mensuplarının Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları Algısına İlişkin Çalışma: Sivas İli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi: Sivas.
- Demir, V. Bahadır, O. (2009). *UFRS/TFRS Kapsamında İşletme Birleşmeleri ve Konsolidasyon Açıklamalar ve Uygulamalar*, Ankara: Nobel Yayın.
- Demirbağ, A. (2005). *Şirket Birleşme ve Devralmalarında İnsan Kaynaklarının Rollerini*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi: İstanbul.
- Dinç, M. (2013). *Yeni Türk Ticaret Kanunu*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

- Domaniç, H. (1988). *Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması/Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, İstanbul, Fatih Gençlik Matbaası.
- Durer, S., Akbaş, H. E., & Zeytinoğlu, E. (2016). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Türkiye’de Muhasebe Eğitimi: Muhasebe Eğitimi Veren Akademisyenlerin Görüşleri Üzerine Bir İnceleme. *Maliye Finans Yazıları*, 73-100.
- Durna Kezik, Ş. (2008). *Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler Çevresinde Şirket Birleşmeleri ve Konsolide Finansal Tablolar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi: Kayseri.
- Dursun, H. (2011). *Yeni Ticaret Kanununun Vergi Hukukuna Etkileri*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Mart.
- Dündar, B. (2006). *Birleşmeler ve Stratejik İşbirliklerinin Şirketlerin Küreselleşmeleri Üzerindeki Etkileri (Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma)*, Yüksek Lisans Tezi. T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Uluslararası İşletmecilik Programı, İzmir.
- Ekodialog. (2019, 5 12). *İşletme Birleşmeleri*. Ekodialog.com: http://www.ekodialog.com/isletme_ekonomisi/isletmeler_konsorsiyum_karteller_trostler.html adresinden alındı
- Ekodialog. (2019, 5 12). *Şirket Birleşmeleri, Firma Evlilikleri*. Ekodialog.com: <http://www.ekodialog.com/Makaleler/sirket-birlesmeleri-firma-evlilikleri.html> adresinden alındı
- Ekren, G. (2015, 4 16). *Birleşme Şekillerine Göre İşletmeler*. amyoisletmeyonetimi.blogspot.com: <http://amyoisletmeyonetimi.blogspot.com/2015/04/birlesme-sekillerine-gore-isletmeler.html> adresinden alındı
- Epstein, J.B. Mirza, A.A. (2005). *Interpretation and Application of International Accounting Standards IFRS*, New Jersey, John Wiley & Sons.
- Erdem, T. (2012). “Şirket Birleşmelerinin Vergisel Boyutu”, *Vergi Sorunları Dergisi*, S.285, Haziran.
- Erol, M., & Aslan, M. (2017). Uluslararası Muhasebe ve Denetim Standartlarının Gelişmesi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 55-86.
- Evcı, S. (2008). *Türkiye Muhasebe (Finansal Raporlama) Standartları ve Uygulamasında Yaşanan Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi: Ankara.
- EY Türkiye. (2019). *Birleşme ve Satın Alma İşlemleri 2018 Raporu*. Ankara: EY Türkiye.

- Eyceyurt, T., & Serçemeli, M. (2013). Şirket Birleşme ve SATın Almalarının Hisse Senedi Fiyatına Etkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(1), 159-175.
- Genç, B. (2014). *Banka Birleşmelerinin Pazarlama Faaliyetleri Üzerine Etkisi ve Örnek Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi: Ankara.
- Göktaş, Ö. (2012). *Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulanabilirliğine İlişkin Kars İlinde Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi: Kars.
- Göktuna, H.D.E. (2012). *Vergi Hukukunda Birleşme, Bölünme ve Hisse Değişimi İşlemleri*, İstanbul, Legal Yayıncılık, Şubat.
- Göktürk, K. (2013). Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 631-662.
- Gönen, S., & Yürekli, E. (2016). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Açısından Kurumsal Yönetim İlkelerinin Değerlendirilmesi. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 129-141.
- Gör, Y. (2017). Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Bilinirliği Üzerine Bir Çalışma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 381-389.
- Gören, Z. (2006). *Anayasa Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Güneş, İ.H. Akbıyık, A.A. (2002). *İşletmelerde Birleşme ve Tasfiye Uygulamaları*. İstanbul, İSMMMO Yayınları.
- Güneş, K. C. (2012). *İşletmelerde Birleşme İşleminin TTK ve Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi: İstanbul.
- Güneş, Ş. (2009). "Şirket Birleşmelerinin Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu", *Mali Çözüm Dergisi*, S.93, Mayıs-Haziran.
- Gürbüz, M. (2019, 5 12). *İşletme Yönetimi*. andirinbp.ksu.edu.tr: http://andirinbp.ksu.edu.tr/depo/belgeler/isy-1_1506050024524612.pdf adresinden alındı
- Gürcanlı, G. E., & Müngen, U. (2000). İnşaat Sektöründe Ortak Girişimler Üzerine Bir Araştırma. *2.Yapı İşletmesi Kongresi*, 99-114.
- Gürsoy, N. (2009). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Göre İşletme Birleşmeleri ve Mali Tablolar Üzerinde Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi: İstanbul.
- Hakgüder, Z. (2011). *Üniversite Kütüphanelerinde Bilgi Kaynaklarının Sağlanmasında Konsorsiyumların Rolü: ANKOS Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı,
İstanbul.

- İçel, K. Ünver, Y. (2007). *Karşılaştırmalı Ceza Hukuku Yasaları*, İstanbul, Beta Yayıncılık, Kasım.
- İnanç, M. (2011). Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Ticari Defter Tutma, Envanter, Değerleme, Saklama ve İbraz Yükümlülüğü. *Mali Çözüm*, 227-246.
- Kamu Gözetim Kurumu. (2019). *Türkiye Finansal Raporlama Standartları*. kgk.gov.tr: <http://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/9182/TMS/TFRS-2019-Seti> adresinden alındı
- Karakınar, A. (2003). “Şirket Birleşmeleri Ve Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Değerlendirilmesi”, *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 8.
- Karasioğlu, F., & Karahan, N. S. (2016). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Muhasebe Uygulamalarına Getirdiği Yeniliklerin Uygulayıcılar (SM, SMMM, YMM) Tarafından Algılanma Düzeyi: Konya Yerelinde Bir Araştırma. *Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Der.*, 175-183.
- Kavak, A. (2009). *Sermaye Şirketlerinin Tasfiye, Birleşme, Devir ve Bölünme İşlemleri*, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları.
- Kayakıran, D. (2016). *İşletme Birleşmelerinin İşletmelerin Piyasa Değerine Etkisi ve Bir Araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Keşli, A. (2012). “Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme”, *Şirketler Hukuku*, Editör: Sami Karahan, Konya, Mimoza Yayınları, Aralık.
- Koca, S. (1999). “İş Ortaklıklarının Çalışması ve Benzer Şirket Birleşmelerinden Farkları”, *Vergi Sorunları Dergisi*, S.124, Ocak.
- Kocamaz, H. (2012). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye'de Oluşum ve Gelişim Süreci. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 105-120.
- Kolotoğlu, O. (2012). “Yeni TTK ve Şirket Birleşmeleri”, *Vergi Sorunları Dergisi*, S. 281, Şubat.
- Kumkale, İ. (2010). *Genel İşletme*. Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Meder Çakır, H., & Gülcan, Z. (2012). Şirket Birleşme ve Devralma Kararlarının Hisse Senedi Getirilerine Etkisi. *Mali Çözüm Dergisi* (113), 79-102.
- Nazalı, E. (2012). *Vergisel ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Yönünden Anonim ve Limited Şirketlerde Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri*, Ankara, Yaklaşım Yayıncılık, Ekim.

- Oğuzman, M.K. Barlas, N. (2006). *Medeni Hukuk*, İstanbul, Arıkan Basım Yayım, Ekim.
- Önal, S. & Kılıç, İ. (2016). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Muhasebe ve Bağımsız Denetime Getirdiği Yenilikler. *Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 256-268.
- Öncel, M. Kumrulu, A. Çağan, N. *Vergi Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2006.
- Özbalcı, Y. (2012). *Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları*, Ankara, Oluş Yayıncılık, Şubat.
- Özdemir, K., & Keten, M. (2010). Ekonomik ve Finansal Krizlerin Şirket Birleşmeleri Üzerindeki Etkilerinin 2001 ve 2007-2009 Krizleri Bağlamında Değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* (14), 105-121.
- Özden, C. (2006). *Türkiye'de İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi ve Eğitime İlişkin Öneriler*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Pamuk, İ. Kaya, C. (2010). “Şirket Birleşmelerinde Vergisizlik”, *Maliye ve Sigorta Yorumları Dergisi*, S.546, Ağustos.
- Reisoğlu, S. (2010). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Sarıkamış, C. (2003). *Şirket Birleşmeleri*, İstanbul, Avcıol Basım Yayın.
- Serdaroğlu, Y. (2018). “AB Hukukunda Şirket Birleşmeleri ve Uygulamaları”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 77, Eylül.
- Sermaye Piyasası Kurulu. (2019, 6 19). *Sermaye Piyasası Kurulunun Oluşumu*. spk.gov.tr: <http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Index/0/0> adresinden alındı
- Şahin, İ. E. & Yılmaz, B. (2010). Şirket Birleşmeleri, Birleşmelerde Tarihsel Gelişim Süreci ve Uygulanan Ödeme Yöntemleri. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 63-74.
- Şahin, O. N. (2016). Türkiye'deki Şirket Birleşmeleri Verilerinin Yıllar İtibariyle Analizi ve Dünya Geneli, ABD, AB ve Asya Pasifik Verileri ile Karşılaştırılması. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 229-255.
- Şahin, O. N. (2016). UFRS-3 Kapsamında Şirket Satınalmalarının Muhasebeleştirilmesi ve Örnekler Eşliğinde Muhasebe Uygulamalarının Açıklanması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 106-125.
- Şengel, S. (2011). Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sermaye Şirketleri ile İlgili Getirdiği Yeniliklerin Değerlendirilmesi. *Journal of World of Turks*, 21-40.
- Şimşek, V. (2010). *Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi: İstanbul.

- Tekinalp, Ü. (1974). "Tip Sorunu Açısından Holding Kavramı ve İşletme Konusu Üzerine Düşünceler", *İktisat ve Maliye Dergisi*, C. XX, S. 12.
- Tekinalp, Ü. Poroy, R. Çamoğlu, E. (2005). *Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku*, İstanbul, Arıkan Yayıncılık.
- Teraman, Ö. (2015). *Uluslararası Değerleme Standartları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Kapsamında İşletme Birleşmeleri: Türkiye'de Örnek Bir Uygulama*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Turan, N. (2014). İşletmecilik ve İşletmecilikle İlgili Kavramlar. *İşletme İlkeleri* (s. 2-21). içinde Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Türk, H.S. (1986). *Türk Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesinde "Nevilerin Aynı Olması" Koşulu*, Cebeci/Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Haziran.
- Türk, H.S. (2005). "Tasarı Hakkında Genel Değerlendirme", *Türk Ticaret Kanunu Konferansı, Bildiriler-Tartışmalar*, 13-14 Mayıs, Ankara.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. (2012). Türk Ticaret Kanunu Genel Gerekçe. *Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Müdürlüğü*, 1-73.
- Uluslan, H. Eren, E., & Köylü, Ç. (2012). 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK) Muhasebe ve Denetim Uygulamalarına Getirdiği Yenilikler Üzerine Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 11-34.
- Ünlü, U. (2018, 1). *Ticaret Şirketlerinin Birleşme Türleri*. vergidunyasi.com: <http://www.vergidunyasi.com.tr/Makaleler/7306> adresinden alındı
- Yaltı, B. (1987). *Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Sermaye Şirketlerinde Tasfiye, Birleşme, Nevi Değiştirme*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mali Hukuk Bölümü, İstanbul.
- Yörük, N. & Ban, Ü. (2006). Şirket Birleşmelerinin Hisse Senedi Fiyatlarına Etkisi: İMKB'de İşlem Gören Gıda Sektörü Şirketlerinde Birleşme Etkisinin Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 88-101.
- Yücebaş, Ö. (2005). *Şirket Birleşmeleri ve Türkiye Uygulaması*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans.
- Yüksel, O. (2008). *Uluslararası Finansal Raporlama Standardı III Kapsamında İşletme Birleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi: İstanbul.
- Zencirkıran, S. (2015). Uluslararası Muhasebe ve Denetim Standartlarının Ulusal Düzeydeki Mevzuat ile İlişkisi: Türkiye Örneği. *Sayıştay Dergisi* (98), 61-74.
- Zor, İ. Dinç, Y. & Cengiz, S. (2014). İşletme Birleşmelerinin Mevzuat Boyutu ve Muhasebe Uygulamaları: UFRS/UMS ve VUK Kapsamında İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 17-43.

İnternette Yarırlanulan Kaynaklar

<http://www.spk.gov.tr/Sayfa/AltSayfa/526> adresinden 08.08.2019 tarihinde alınmıştır.

<https://www.doviz.com/makale/trost-nedir/106> adresinden 19.07.2019 tarihinde alınmıştır.

<http://denetimakademisi.com/wp-content/uploads/2017/08/TFRS-3->

[%C4%B0%C5%9ELETME-B%C4%B0RLE%C5%9EMELER%C4%B0-STANDARDININ.pdf](http://denetimakademisi.com/wp-content/uploads/2017/08/TFRS-3-%C4%B0%C5%9ELETME-B%C4%B0RLE%C5%9EMELER%C4%B0-STANDARDININ.pdf)

Diğer Kaynaklar

Danıştay 3. Dairesi, E.2001/4462, K.2002/3245.

TFRS 3.

TFRS 13.

TFRS 10.

Danıştay 4. Dairesi, 12.04.1989 Tarihli ve E.1988/2298, K.1989/1677 Sayılı Karar.

Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu, 21.02.1997 Tarihli, E.1995/204, K.1997/122 Sayılı Karar.